

Інспектор Харрі Холе

Ю Несбьо

Леопард

«ОМІКО»

2009

УДК 821.113.5

Несбьо Ю.

Леопард / Ю. Несбьо — «ОМІКО», 2009 — (Інспектор Харрі Холе)

ISBN 978-966-03-5083-0

В Осло з особливою жорстокістю вбито кількох жінок. Убивця – нелюд, він, як леопард, підкрадається до жертви і завдає смертельного удару. У поліції немає жодних версій і підозрюваних. А найголовніше – немає Харрі Холе, який після «справи Сніговика» звільнився й виїхав до Гонконгу, де він намагається забути з допомогою алкоголю і наркотиків. Та позаяк Харрі – єдиний норвезький детектив, який дійсно знається на серійних убивцях і вже не раз мав з ними справу, поліція вирішує для розслідування цих злочинів повернути його до Норвегії, в Осло, у відділ вбивств...

УДК 821.113.5

ISBN 978-966-03-5083-0

© Несбьо Ю., 2009

© ОМІКО, 2009

Содержание

ЧАСТИНА ПЕРША	5
Розділ 1	5
Розділ 2	8
Розділ 3	9
Розділ 4	17
Розділ 5	23
Розділ 6	25
Розділ 7	30
Розділ 8	32
Розділ 9	38
ЧАСТИНА ДРУГА	40
Розділ 10	40
Розділ 11	44
Розділ 12	45
Розділ 13	51
Розділ 14	55
Розділ 15	58
Розділ 16	60
Розділ 17	66
Розділ 18	71
Розділ 19	75
Розділ 20	80
Розділ 21	83
Розділ 22	86
Розділ 23	89
Розділ 24	91
Розділ 25	95
Конец ознакомительного фрагмента.	97

Ю Несбьо Леопард

ЧАСТИНА ПЕРША

Розділ 1 *Гіпоксія*

Вона прокинулась. Закліпала очима в непроглядній темряві. Широко роззявила рота й почала дихати носом. Знову кліпнула. Відчула, як щоголю потекла сльоза, розчиняючи сіль уже випланих сліз. Але ковтнути слину не змогла, у роті пересохло. Шоки ніби щось надимало зсередини. Здавалося, ніби через оте чужорідне тіло у її роті голова от-от вибухне. Але що ж воно таке? Найперше, що спало на думку, – їй знову хотілося забути. Провалитися в теплу й темну безодню. Ін'єкція, яку їй зроблено, досі діяла, але вона знала: біль скоро повернеться, от-от повернеться, в голові відчувались повільні, глухі удари – кров, пульсуючи, проштовхувалась крізь мозок. Та де той чоловік? Чи він зачався позаду? Вона затамувала подих, прислухалась. Ніби ніде нічого, але в кімнаті таки хтось є. Наче поряд причався леопард. Кажуть, леопард підкрадається так безшумно, що може підійти до тебе зовсім близько, і навіть дихати так, щоб дихати з тобою в одному ритмі. Ти затамуєш подих – і він затамує. Їй навіть здалося, що вона відчуває його тепло. Чому він вичікує? Вона знову видихнула. Здалося, що тієї ж миті відчула на потилиці чийсь дихання. Розвернувшись, вона вдарила, але в порожнечу. Зіщулилась. Сховатися в маленький клубочок... Марна річ.

Скільки вона пролежала отак непритомною?

Ліки подіяли миттєво. Усе тривало лише якусь частку секунди. Утім, і цього вистачило, щоб вона відчула. Це було як обіцянка того, що на неї чекає.

Чужорідне тіло, що лежало перед нею на столі, було завбільшки з більярдну кулю. Зроблене з блискучого металу, поцятковане маленькими дірочками, геометричними фігурами й якимись знаками. З однієї дірочки звисала червона мотузка з петелькою на кінці, це мимоволі повертало на думку про Різдво й про ялинку, яку належало прикрасити до свята у батьківській оселі, 23 грудня, за сім днів. Усіма отими блискучими кульками, маленькими гномами, кошачками, свічками й норвезьким прапорцем. А за вісім днів співати різдвяного псалма – *Deilig er jorden*¹ – й спостерігати, як у племінників засяють очі, коли вони розпаковуватимуть її подарунки. Тепер би вона вчинила геть інакше. Усе було б по-іншому. Як би вона наповнила прожиті дні – радістю, диханням і любов'ю. Місця, які лише проминала, збираючись колись їх відвідати. Чоловіки, яких зустрічала, й той, кого ще лише мала зустріти. Плід, від якого звільнилася сімнадцятирічною, і діти, ще не народжені нею. Дні, які вона змарнувала, гадаючи, що попереду – ціла вічність.

Але всі думки кудись зникли, бо перед нею з'явився ніж. І чийсь украдливий голос промовив, що вона має взяти цю кулю до рота. І вона взяла, бо куди ж дітися. Серце шалено калатало, та вона роззявила рота якомога ширше і проштовхнула кулю досередини, тепер мотузка звисала у неї з рота. Від металу в роті з'явився гірко-солоний присмак, як від сліз. А потому голову їй нахилили назад, і шкіру обпекло сталлю, коли до горла приклали ножа. Кімнату й стелю освітлював ліхтарик, що його притулили до стіни в одному з кутків. Сірий голий бетон.

¹ Яка чудова земля.

Окрім ліхтарика, у кімнаті стояв ще й білий пластиковий стіл, два стільці, дві порожні пивні пляшки й двоє людей. Він та вона. Вона відчула запах шкіряної рукавички, коли він вказівним пальцем ледь смикнув за червону петельку на мотузці, яка звисала з її рота. За мить її голова ніби вибухнула.

Куля збільшилася й тепер роздирала їй горлянку зсередини. Вона намагалася роззявити рота якомога ширше, але намарне – тиск не зменшився. Він зосереджено й зацікавлено вдивлявся в її роззявленого рота, як ото зубний лікар перевіряє, чи правильно поставлені брикети. Він ледь усміхався, отже, вдоволений.

Язиком вона намацала в кулі якісь шпичаки, саме вони тиснули на піднебіння, чутливу слизову оболонку, ясна, язичок. Вона силкувалася щось промовити. Він терпляче слухав нерозбірливі звуки, що виривалися з її рота. Кивнув, коли вона знеможено вмовкла, й витягнув шприц. Зблиснула крапелька на кінчику голки у світлі кишенькового ліхтарика. Він прошепотів їй у саме вухо:

– Не чіпай мотузку.

А потому вколов їй в шию збоку. І вона знепритомніла.

Кліпаючи очима в темряві, вона дослухалася до свого зляканого дихання.

Треба щось робити.

Вона обіперлася долонями об сидіння стільця, вогке й холодне від її власного поту, й підвелася. Ніхто їй не завадив.

Вона подріботіла кілька метрів, поки не нашттовхнулася на стіну. Прошкутильгала уздовж стіни, далі була якась гладенька, холодна поверхня. Металеві двері. Сіпнула засув. Двері не відчинилися. Замкнено на ключ. Звісно, замкнено, на що вона сподівалася? Їй почулося: сміється хтось – насправді чи в її голові? Де той чоловік? Чому він затіяв з нею цю гру?

Треба негайно діяти. Але спочатку обмізкувати. Вочевидь, треба позбутися цієї огидної кулі, бо від болю вона от-от схибнеться. Великий і вказівний пальці намацали шпичаки. Спробувала якось просунути пальця під один з них. Марно. Напав панічний кашель – вона задихалася. Через оті кляті шпичаки горло набрякло зсередини, й вона могла задихнутися щомиті. Шалено затарабанила у зачинені двері, силкувалась закричати, але металева куля заглушувала звуки. Вона здалася. Притулилася до стіни. Прислухалася. Вчувається чи вона справді чує чийсь вкрадливі кроки? Невже він ходить кімнатою, граючись з нею у піжмурки? Чи це її власна кров пульсує у вухах? Намагаючись перемогти біль, вона стиснула рот. Щойно вона спромоглася загнати шпичаки назад у кулю, як вони знову вискочили назовні й змусили широко роззявити рота. Куля наче стала залізним серцем, частиною її власного ества.

Однаке – не сидіти ж отак! Треба поміркувати.

Пружини. Під шпичаками – пружини.

Шпичаки вилізли, коли він смикнув за мотузку.

«Не чіпай мотузку», – сказав він.

Чому? Що трапиться?

Вона помацала стінку. Від бетонної підлоги здіймалася холодна сирість. Знову схотілося закричати, але вона не наважилася. Тиша. Мовчання.

Де слова, які вона мала би сказати всім, кого любить? Натомість – тиша, мовчання.

Немає виходу, просто немає. Вона – наодинці з собою й цим несамовитим болем, і голова от-от вибухне.

«Не чіпай мотузку».

А може, треба таки смикнути за неї, й шпичаки втягнуться в кулю, й біль минеться?

Думки снували колами. Скільки вона вже тут? Дві години? Вісім? Двадцять хвилин?

Якби лише все було так просто – смикнути за мотузку, та й по тому. Чому ж вона досі не смикнула? Лише через те, що отой навіжений заборонив їй? Можливо, це якась пекельна гра – змусити її терпіти цей скажений біль? Чи сенс гри в тому, щоб вона, нехтуючи заборонаю,

все-таки смикнула за мотузку, щоб... трапилось щось жахливе. Але що може трапитись? Що це за кулька?

Звісно, це гра – жорстока гра. Її втягнули в неї силоміць. Біль ставав чимраз нестерпніший, горло набрякало, ще мить – і вона задихнеться.

Замість крику вона спромоглася лише схлипнути, кліпала й кліпала очима, але сліз не було.

Пальці намацали мотузку. Вона обережно смикнула.

Певна річ, їй було неабияк прикро, що вона так і не встигла зробити бажаного. Але якби життя перенесло її раптом в якесь інше місце, будь-куди, вона б погодилась на все. Їй просто хотілося жити. Та й по всьому.

Вона смикнула за мотузку.

Із шпичаків вискочили голки. Кожна завдовжки сім сантиметрів. Чотири прошили щоки, дві встромились у верхню щелепу, дві прошили ніс, дві – підборіддя, дві проткнули стравохід, ще одна уткнулася в праве очне яблуко. Дві голки пройшли крізь задне піднебіння, діставшись мозку. Але не це стало причиною смерті. Через металеву кулю вона була не в змозі виплюнути кров, яка ринула з ран просто в рот. Натомість кров потрапила в гортань, а звідти – в легені. Кров перестала насичуватися киснем, що спричинило зупинку серця. Отже судовий лікар у своєму звіті написав: церебральна гіпоксія, себто нестача кисню у мозку. Тобто Боргні Стем-Мюре потонула.

Розділ 2

Прояснююча темрява

18 грудня

Дні покоротишали. На вулиці ще ясно, але тут, у моїй монтажній, завжди сутінки. У світлі моєї настільної лампи люди зі світлин на стіні дивляться дразливо-радісно, ніби нічого не підозрюючи. Вони сповнені сподіваннями, безперечно, навіть сумніву не мають, що попереду в них – довге життя, тихе, безмежне морське плесо часу. Я їх вирізав із газети, прибравши сльозливі розповіді про шоковану родину та описи знайденого трупа, від яких холоде серце. Залишив лише одну світлинку, яку родич чи друг віддав безцеремонному журналістові – саме ту, зняту щасливої миті, коли вона посміхалася, немов була безсмертною.

Поліція знає небагато. Наразі. Але невдовзі роботи їм додасться.

Де припишклять те, що робить людину вбивцею? Чи це щось вроджене чаїться у якомусь гені? Спадкова схильність, що її хтось має, а хтось – ні? Чи до цього спричиняє необхідність, що розвивається у взаємодії з навколишнім світом? Або якась стратегія виживання, хвороба, що рятує життя, раціональне божевілля? Адже коли хвороба – лихоманковий обстріл тіла, то божевілля – вимушений відступ в укриття, де можна знов окопатися.

Особисто я дотримуюсь думки, що здатність убивати споконвіку притаманна кожній пересічній людині. Адже наше існування – це одвічна боротьба за блага, а той, хто не спроможний убити ближнього, не має права на існування. Хай там що, а вбити – це всього-на-всього наблизити невідворотне. Смерть ні для кого не робить винятку, і це добре, бо життя – це біль та страждання.

У цьому сенсі кожне вбивство – це акт милосердя. Цього не усвідомлюєш, коли сонце гріє тобі шкіру, вода, дзюркочучи, змочує тобі губи, й ти відчуваєш ідіотську жагу жити з кожним ударом серця й ладен заплатити за це одну мить усім, чого досяг за життя: гідністю, становищем, принципами. Саме у цю мить треба рішуче втрутитися, нехтуючи цим ілюзорним сліпучим сяйвом. Іти аж до кінця. Допомогти опинитися в холодній, доконечній темряві. Пізнати холодну сутність. Істину. Позаяк саме її я мав віднайти. І знайшов. Те, що обертає людину на убивцю.

А що ж до мого власного життя, невже я теж гадаю, що це безмежна неозора морська гладінь?

Аж ніяк. Невдовзі я теж опинюся на звалищі смерті, разом з рештою виконавців ролей у цій коротенькій драмі. Утім, хай тіло обернеться в ніщо, і лишиться лише голий кістяк, все одно зуби шкіритимуться усмішкою. Саме заради цього я нині живу, у цьому – єдине виправдання мого існування, моя можливість очищення, вивільнення від ганьби.

Але це лише початок. Зараз я вимкну лампу й вийду на денне світло. Хоч його лишилось зовсім трохи.

Розділ 3

Гонконг

Дощ ніяк не вщухав. З неба лило й лило як з відра – і отак день у день. Земля набрякла водою, асфальтові дороги попровальювались, перелітні птахи не полетіли у вирій, а у новинах розповідали про комах, які досі так далеко на північ не просувались. Календар запевняв, що прийшла зима, але земля у парках Осло не лише не вкрилася снігом, але й не побрунатила. Газони зеленіли заманливо, як спортивні майданчики зі штучним покриттям в Согні, де затяті спортсмени вже почали бігати підтюпцем у своїх лижних костюмах від торговельної марки Бйорна Делі, так і не дочекавшись нагоди побігати лижнею навколо озера Согнсванн. Напередодні Нового року заліг щільний туман, отож звуки хлопавок і ракет, які запускали в Осло, лунали аж до Аскера. Але годі було роздивитися навіть ті феєрверки, які запускали на власному газоні. Хай там як, а того вечора норвежці напалили піротехніки на шістсот крон з кожної родини. Про це свідчило одне з опитувань споживачів, з якого випливало, що кількість норвежців, які втілили свою мрію про біле Різдво на білих тайландських пляжах, зросла вдвічі за останні три роки. Утім, у Південно-Східній Азії погода теж неначе очманіла, й загрозливі позначки, які зазвичай з'являлися на мапах прогнозу погоди лише в сезон тайфунів, нині вишикувалися над Китайським морем. У Гонконзі, де зазвичай лютий вважають найсухішим місяцем, цього ранку періщило, як з відра, тож через погану видимість літак, що здійснював рейс номер 731 авіакомпанії «Cathay Pacific Airlines» з Лондона, мусив кружляти зайве коло, перш ніж сів в аеропорту Чеклапкок.

– Ви ще подякуйте, що нам не довелося сідати на старому аеродромі, – промовив пасажир, що скидався на китайця, до Каї Сульнес, котра уп'ялася у підлокітники так міцно, що суглоби на пальцях аж побіліли. – Він розташовувався просто у місті, й тоді б ми точно врізались у якийсь хмарочос.

Це були перші слова, які пролунали з його вуст, відколи вони здійнялися у повітря дванадцять годин тому. Кая вмить охоче відволіклась від думок про те, що її від землі відділяє лише повітря, й наразі – досить турбулентне.

– Дякую, пане, ви мене втішили. Ви англієць?

Він сіпнувся, наче отримав ляпаса, й Кая усвідомила, що, схоже, страшенно його образила, припустивши, що він – один з колишніх колонізаторів.

– Ви... е... теє... мабуть, китаєць?

Він рішуче захитав головою.

– Гонконзький китаєць. А ви, пані?

Кая Сульнес на мить замислилась: чи не відповісти, що вона «хоксундська норвежка», але обмежилась лише «норвежкою». Почувши це, гонконзький китаєць, хвилюку поміркувавши, радісно вигукнув:

– А-га! – І додав: – То ви зі Скандинавії! – й урешті поцікавився, чому вона летить до Гонконгу.

– Маю знайти одну людину. – Вона поглянула вниз на свинцево-сірі хмари, сподіваючись невдовзі роздивитись під ними твердь.

– Ага! – повторив чоловік. – Ви дуже гарна пані. І не йміть віри тим, хто переконує, буцімто китайці одружуються лише з китаянками.

Жінка мляво посміхнулася.

– Ви маєте на увазі гонконзьких китайців?

– Насамперед гонконзьких, – завзято закивав він, піднявши руку, – обручки на пальці не було. – Я виробляю мікročіпи, у моєї родини є фабрики у Китаї та Південній Кореї. Що ви збираєтеся робити сьогодні увечері?

- Сподіваюся, спатиму, – відповіла Кая позіхаючи.
- А завтра ввечері?
- На той час, маю надію, я знайду кого треба й уже буду на зворотному шляху.
- Чоловік наморщив лоба.
- Невже так поспішаєте, пані?

Попутник запропонував підвезти, але Кая, подякувавши, відмовилася, доїхавши двоповерховим автобусом. За годину вона стояла у вітальні готелю «Емпайр Коулун», збуджено дихаючи. Встромила картку-ключ у двері номера. Тепер треба лише прочинити двері. Примусила себе натиснути ручку в дверях. Сіпнувши двері, зазирнула досередини.

У кімнаті нікого не було. Певна річ.

Вона зайшла, поставила валізу на коліщатах біля ліжка і підійшла до вікна. Спочатку глянула на юрбу, що кишіла сімнадцятьма поверхами нижче, потім на хмарочоси, які геть не схожі були на своїх величних родичів десь у Манхеттені, у Куала-Лумпурі чи Токіо. Гонконзькі хмарочоси скидалися на термітники, жаскі й манливі одночасно, – гротескне свідчення уміння людей пристосовуватися, коли сім мільйонів вимушені розміщуватися на території, трохи більшій за сто квадратних кілометрів. Кая відчула, як її долає втома. Вона скинула черевики й впала на постіль. Попри те, що номер був на двох, а готель мав чотири зірочки, ліжко завширшки метр двадцять займало увесь простір. Вона замислилась, як у цих термітниках знайти одну-єдину людину, яка, найпевніше, зовсім не бажає, щоб її знайшли.

Вона хвилику поміркувала: варто задрімати чи одразу взятися до справи? Потім змусила себе підвестися з ліжка. Роздяглася й попрямувала у душ. Ставши перед дзеркалом, без будь-якого самовдоволення визнала: китаєць таки мав рацію – вона гарна.

Власне, це не була її власна думка – це була даність, якою завжди є краса. Високі вилиці, гарно окреслені чорні брови над великими, наче дитинними, очима із зеленою райдужкою, що сяяли яскравим блиском молодії, але зрілої жінки. Каштанове з медовим відтінком волосся, пухкі губи, ніби стулені для поцілунку, хоча рот трохи завеликий. Довга тонка шия, таке ж струнке тіло, маленькі груди, що скидалися на невеличкі буруни на поверхні моря, чудова, хоча по-зимовому бліда шкіра. Граційні вигини стегон. Довгі ноги, за які сперечалися дві модельні агенції в Осло, коли вона закінчувала гімназію в Хоксунді, і які зустріли її відмову засмученими кивками. Її неабияк розвеселило, коли в одній з агенцій їй сказали: «Гаразд, любонько, але майте на увазі, що ваша краса не *бездоганна*. Ви маєте дрібні й гострі зуби. Посміхайтесь не так часто».

Після таких слів посміхатися їй стало легше, ніж раніше. Кая вбралася у штани кольору хакі, тоненьку вітрівку і невагомо й безшумно спустилася ліфтом до адміністратора.

– «Чункінг меншн»? – перепитав той. Він ледве спромігся приховати свій подив і пояснив: – Спочатку йдіть по Кімберл-роуд до Натан-роуд, а потім ліворуч.

Усі пансіони й готелі в країнах-членах Інтерполу зобов'язані реєструвати мешканців-іноземців, але коли Кая зателефонувала секретареві Норвезького посольства, щоб дізнатися, за якою останньою адресою була зареєстрована людина, яку вона шукає, секретар пояснив їй, що «Чункінг меншн» – не готель, не пансіон і навіть не садиба, як могло здатися за англійським словом у назві. Насправді це ціле збіговисько крамничок, вуличних кав'ярень, ресторанів і, найімовірніше, більше сотні сертифікованих і несертифікованих третьосортних готелів, які можуть мати від двох до двадцяти номерів. Усе це розташовується у чотирьох величезних багатоповерхівках. Номери, які можна винайняти, теж цілком різноманітні: від простих, чепурненьких і затишних до справжніх паючих нір і зовсім тісних закапелків. А найголовніше – у «Чункінг меншн» людина мала змогу спати, жити, працювати, плодитися, навіть не покидаючи термітника.

Проминувши Натан-роуд, жваву торговельну вулицю з крамничками відомих торговельних марок, полірованими фасадами й великими вітринами, Кая зауважила поворот на Чункінг і попрямувала туди.

Вона занурилась у густий чад фаст-фудів, стукіт молоточків вуличних шевців, галасливі мусульманські молитви по радіо й стомлені погляди з крамничок секонд-хенду. Усміхнулася спантеличеному пішому туристові з путівником «Lonely Planet» у руках і посинілими ногами, що стирчали з-під зовсім недоречних камуфляжних шортів.

Охоронець у формі, зиркнувши на папірець, який простягла йому Кая, промовив «*Lift G*» й показав кудись у глиб коридору. Черга до ліфта зміїлась довжелезна, Кая спромоглася потрапити в кабінку лише з третього разу. Люди у ліфті стояли, тісно притиснувшись одне до одного, а кабіна скидалася на скрипучу залізну труну, отож Каї мимохіть згадалися цигани, які хоронять своїх покійників у вертикальному положенні.

Нічліжка належала мусульманинові з чалмою на голові, який, схопившись, охоче показав їй комірку, де якимось незбагненим чином на стіні під ліжком уміщався ще й телевізор, а в узголів'ї – схлипував кондиціонер. Запал хазяїна випарувався, щойно Кая, обірвавши його рекламну скоромовку, показала світлину, де було зображено чоловіка й написане його ім'я так, як значилося у паспорті. Спитала, де б він міг зараз перебувати.

Забачивши реакцію хазяїна, жінка поспіхом додала, що вона – дружина того чоловіка. Секретар у посольстві застеріг Каю, що розмахувати будь-яким офіційним посвідченням у подібних закладах було б «контрпродуктивно». І тоді вона жалісно додала, що у них з тим чоловіком – п'ятеро діточок, тож хазяїн миттєво змінив своє ставлення. Молода жінка, яка породила на світ стількох дітлахів, викликала у нього співчуття. Важко зітхнувши, він похитав головою й промовив уривчастою англійською:

– Сумно, дуже сумно, пані. Вони прийшли й забрали його паспорт.

– Хто?

– Хто? Тріада, пані, як завжди, Тріада.

– Тріада? – не стримала подиву Кая.

Певна річ, вона знала про таку організацію, але, по правді, китайська мафія для неї асоціювалася з коміксами та фільмами про крутих каратистів.

– Сідайте, пані. – Він поспіхом присунув їй стільця, на який вона опустилась. – Вони шукали його, а його не було, тож вони забрали його паспорт.

– Паспорт? Чому?

Він не поспішав з відповіддю.

– Прошу, я мушу знати.

– Боюся, ваш чоловік ставив на коней.

– На коней?

– «Хепі Велі». Іподром. Там є тоталізатор та усілякі бридкі речі.

– І він заборгував? Тріаді?

Чоловік кивнув і кілька разів хитнув головою – ствердно й співчутливо.

– Тож вони забрали паспорт?

– Він має викупити паспорт, заплативши борг, якщо забажає покинути Гонконг.

– Але ж він може отримати новий паспорт у Норвезькому посольстві!

Чалма хитнулася туди-сюди.

– Звісно. А ще можна придбати фальшивий за вісімдесят доларів. Тут, у Чункінзі. Але проблема не в паспорті. Проблема в тому, що Гонконг – це острів, пані. Як ви сюди дісталися?

– Літаком.

– А як збираєтеся повертатися назад?

– Літаком.

– Єдиний аеропорт. Квитки на літак. Усі прізвища занесено до комп'ютера. Багато перевірок. І чимало людей в аеропорту, яким Тріада приплачує, щоб вони впізнавали потрібні обличчя. Розумієте?

Вона повільно кивнула.

– Так, утекти важко.

Хазяїн готелю всміхнено похитав головою.

– Ні, пані. Утекти *неможливо*. Утім, у Гонконзі можна сховатися. Сім мільйонів мешканців. Зникнути легко.

На Каю вже навалилася втома, вона заплющила очі. Хазяїн готелю, певно, зрозумів її по своєму, бо втішливо поклав їй руку на плече й пробурмотів:

– Ну ж бо, годі...

Трохи завагавшись, він нахилився ближче й прошепотів:

– Гадаю, він ще тут, пані.

– Так, я розумію.

– Ні, я про те, що він досі тут, у Чункінзі. Я бачив його. Вона підвела голову.

– Двічі, – мовив він. – У «Лі Юані». Дешевий рис. Не кажіть нікому, що я розповів вам. Ваш чоловік – мабуть, чесна людина. Але він вскочив у халепу. – Він звів очі догори, аж вони майже зникли під чалмою. – У дуже велику халепу.

«Лі Юань» мав стійку, чотири пластикових столи й службу китаїця, який заохотливо посміхнувся до Каї, коли вона після шести годин чекання, замовивши дві порції смаженого рису, три філіжанки кави й два літри води, раптово стрепенулась, підвівши голову від засмальцьованої стільниці, й поглянула на хазяїна.

– Tired?² – промовив він, вишкіривши щербатий рот.

Кая позіхнула, замовила четверту чашку кави й знову стала чекати. Увійшли двоє китаїців, усілися біля стійки, не промовивши жодного слова й нічого не замовляючи. Вони не удостоїли її погляду, що її порадувало. Від безконечного сидіння упродовж останніх діб тіло у неї залякло, тож хоча б як вона не сиділа, все одно було боляче. Вона покрутила головою, намагаючись розігнати тілом кров. Відкинула голову назад. Щось хруснуло в шиї. Поглянула на синьо-білі трубки ламп денного світла на стелі, знов опустила голову. Її погляд впав на чиєсь зацьковане бліде обличчя. Чоловік, зупинившись біля зачинених залізних жалюзі в коридорі, пильно огледів маленький заклад Лі Юаня. Зачепився поглядом за отих двох біля стійки. І поспіхом шаснув геть.

Кая скочила з місця, але через затерплу ногу мало не впала, схопила торбинку й, накульгуючи, чимдуж поквapiлася слідом за зниклим чоловіком.

– Welcome back³, – промовив їй услід Лі Юань.

Чоловік був страшенно схудлий. На світлинах він видавався кремезним та височезним, а стілець, на якому він сидів на тому ток-шоу, був неначе зроблений для пігмея. Але вона ні на мить не засумнівалась, що це він. Гуляста голова з короткою стрижкою, великий ніс, очі з сіточкою судин із ясноблакитною проспиртованою райдужкою. Вольове підборіддя і напрочуд м'який, майже гарний рот.

Шкандибаючи, вона вийшла на Натан-роуд. У неоновім світлі над юрбою височіла спина у шкіряній куртці. Хоча він ішов не надто швидко, але, щоб не загубити його в натовпі, Каї доводилось мало не бігти. Він завернув із жвавої торговельної вулиці у вузький малолюдний провулок, тож Кая вмить уповільнила крок, збільшивши відстань між ними. Подумки відзначила назву вулички: Мелден-роу. Дуже кортіло підійти до нього просто зараз, представитися, та й по всьому. Але вона вирішила не порушувати плану й дізнатись, де він мешкає. Доц ушух,

² Втомилися? (Англ.)

³ Приходьте ще (англ.).

хмари на небі розійшлися, на мить показавши високе й чорне оксамитове небо з мерехтливими зірками завбільшки з булавкову головку.

Пройшовши ще хвилин з двадцять, чоловік раптом зупинився, і Кая злякалася, що він завважить її. Але він не огледівся, лише витягнув щось із кишені куртки. Вона здивовано втупилась на річ у його руці. Начебто пляшка з соскою?

Чоловік завернув за ріг.

Кая пішла слідом й опинилася на великому велелюдному майдані, повному людей, там була здебільшого молодь. У глибині майдану над широкими скляними дверима сяяли написи англійською та китайською. Кая упізнала назви кількох фільмів, на жаль, подивитися їх вона ніяк не встигне. Знову розгледіла його шкіряну куртку, зауважила, що чоловік поставив пляшку на низький п'єдестал бронзової скульптури, що зображувала шибеницю з порожньою петлею. Чоловік проминув дві залюднені лави, сів на третю й підібрав якусь газету. Секунд через двадцять він знову підвівся, повернувся до скульптури, мимохідь забрав пляшку й пішов тим же шляхом, як і прийшов.

Кая помітила, що він зайшов до «Чункінг-меншн». Знову задощило. Вона поволі почала обмірковувати, що казатиме. Черги біля ліфтів уже не було, але чоловік все одно пішов сходами, повернув праворуч і зник за обертовими дверима. Кая поспіхом кинулася слідом, опинилася на занедбаних сходах, що смерділи котями та мокрим бетоном. Затамувала подих. Утім, єдине, що розчула, – крапання води. Розмірковуючи, чи не зійти угору сходами, почувла, як десь на нижньому поверсі хряснули двері. Кая прожогом кинулася вниз і побачила єдині двері, які могли спричинити такий звук: металеві, із вм'ятинами. Поклавши руку на ручку дверей, вона знову відчула тремтіння, заплющила очі й подумки вилаялась. Потому смикнула двері й зайшла у темінь. Радше, вийшла у темінь.

По ногах щось шаснуло, але вона стримала зойк і не ворухнулась. Спочатку гадала, що потрапила у ліфтову шахту, та, звівши голову догори, побачила чорні від кіптяви цегляні стіни, вкриті мережею водогінних труб, дротів, зігнутих металевих оцупків і напіврозваленого проіржавілого металевго риштування. Назвати це дворичем не можна було, скорше, кілька квадратних метрів поміж багатопверховими будинками. Тьмяне світло соталося з невеличкого квадрата нагорі, поцяткованого зірками. Попри те, що небо було ясне, на асфальт і на обличчя їй постійно щось крапало, вона усвідомила, що це конденсат з безлічі іржавих кондиціонерів, котрі суцільно обсіли стіни. Ступивши крок назад, вона обіперлася на металеві двері.

Стала чекати.

Нарешті з темряви почулося:

– What do you want?⁴

Раніше їй ніколи не доводилося чути його голосу. Певна річ, вона чула його у ток-шоу, коли вели мову про серійних убивць, але почути цей голос наживо – геть інша справа. Голос був зморено-захриплий, і видавалося, ніби він належав людині літній, хоча чоловік ще не мав і сорока. Водночас у голосі вчувався незворушний спокій, самовпевненість, яка ніяк не поєднувалася з тим зацькованим обличчям, яке вона зауважила за дверима закладу Лі Юаня. Голос був глибокий і лагідний.

– Я норвежка, – мовила потому.

Ні звуку натомість. Вона ковтнула слину. Перші слова завжди найважливіші.

– Мене звати Кая Сульнес. Мені доручив знайти вас Гуннар Хаген.

Жодної реакції на ім'я власного начальника з відділу розслідування убивств. Чи він уже пішов?

– Я працюю на Хагена, я інспектор, розслідую убивства, – мовила вона у темряву.

– Мої вітання.

⁴ Що вам потрібно? (Англ.)

– Нема з чим вітати. Якщо ви читали норвезькі газети за останні місяці... – Вона затнулась. Невже вона спробує на дотеп? Напевно через недосипання. Або через нерви.

– Я мав на увазі: мої вітання, що виконали завдання, – почувся голос. – Отже, мене знайдено. Тепер можете їхати геть.

– Стривайте! Хіба ви не бажаєте знати, чого мені треба?

– Не надто прагну.

І тут слова, які вона занотувала й завчила напам'ять, потекли самохіть:

– Убито двох жінок. За даними судових лікарів, убивця той самий. Жодних інших доказів у нас немає. І хоча ми дали пресі якнайменше подробиць, вона вже чимдуж здійняла галас, що з'явився черговий серійний убивця. Навіть пишуть, що це якийсь Сніговик. Ми задіяли фахівців з Інтерполу, але вони теж нічого не знайшли. На нас тиснуть преса й влада...

– Не хочу, значить, не хочу, – мовив голос.

Двері зачинилися.

– Агов! Стривайте! Ви ще тут?

Вона навпомацки посунулася уперед і намацала двері.

Штовхнула рішуче двері, не дозволивши страху опанувати її, й опинилася на ще одних темних сходах. Далеко вгору зауважила світло й одним махом здолала три прогони. З дверей, що оберталися, сочилось світло, й жінка штовхнула їх. Зайшла у простий порожній коридор, у якому бозна-коли фарбували облуплені стіни, від яких тхнуло сирістю. Притулившись до стіни, стояли двоє чоловіків, у кутиках рота стирчали цигарки. Кая вдихнула солодкуватий дим. Обоє зиркнули байдужкувато. Принаймні вона сподівалася, що так. Нижчий був чорний, напевно африканець. У вищого, білого, на чолі був трикутний рубець, ніби дорожній знак-попередження про небезпеку. У їхньому відомчому журналі «Політіет» вона читала, що на вулицях Гонконгу майже тридцять тисяч поліцейських, і це місто вважають одним з найбезпечніших містмегаполісів. Але ж то на вулицях.

– Looking for hashish, lady?⁵

Вона захитала головою, намагаючись триматися якомога упевненіше, силкуючись поводитися так, як колись сама радила дівчаткам, коли їздила по школах: іти з таким виглядом, наче ти добре знаєш дорогу, а не як вівця, що відбилася від отари. Не як здобич. Вони вишкірилися у відповідь. Виявилось, інші двері було закладено цеглою. Обидва повитягували руки з кишень і цигарки з рота.

– Looking for fun, then?⁶

– Wrong door, that's all⁷, – відповіла вона й обернулася, намагаючись вийти. У зап'ясток вчепилася рука. Виявляється, жах має присмак алюмінієвої фольги. В теорії вона обізнана була цілком. Тренувалася у заллятому світлом спортзалі на гумовім матраці, оточена інструктором та колегами.

– Right door, lady. Right door. Fun is this way⁸.

Вона відчула запах риби, цибулі та марихуани. Окрім того, у спортзалі супротивник був лише один.

– No, thanks⁹, – відповіла вона, намагаючись, щоб голос звучав упевнено. Чорношкірий опинився поряд, схопивши її за другий зап'ясток:

– We will show you¹⁰.

⁵ Потрібен гашиш, пані? (Англ.)

⁶ Тоді розважитись хочете? (Англ.)

⁷ Дверима помилилася, от і все (англ.).

⁸ Двері ті, що треба, пані. Веселуха тут (англ.).

⁹ Ні, дякую (англ.).

¹⁰ Ми вам покажемо (англ.).

– Only there's not much to see, is there?¹¹

Всі троє обернулися у бік дверей, що оберталися.

Вона знала, що у паспорті у нього зазначений зріст 194 сантиметри, але наразі він стояв в одвірку, зведеному за гонконзькими стандартами, й скидалося, що він заввишки мало не двісті десять. Й удвічі ширший, ніж годину тому. Руки його були опущені й лише трохи відхилялися від тулуба, але він не рухався, не пронизував їх поглядом, просто подивився на білого й мовив:

– Is there jau-ye?¹²

Вона відчула, як напружились пальці білого, що стискали її зап'ясток, і помітила, що чорний почав тупцятися.

– Ng-goy¹³, – мовив чоловік в одвірку.

Вона відчула, як руки знехотя відпустили її.

– Ходімо, – мовив він і злегка взяв її за лікоть.

Вийшовши за двері, вона відчула, як запалали її щоки. Через напруження й сором. Соромно їй стало, бо усвідомила, як повільно працює її мозок при небезпеці й як радо вона дозволила йому розібратися з цими двома некривдними торговцями гашишем, які лише хотіли трішки її налякати. Він провів її двома поверхами вище й далі, за двері, що обертються, підвів просто до ліфта, натиснув кнопку, викликаючи його донизу, став поряд, не зводячи очей з числа «11», що світилося над дверима.

– Заробітчани, – мовив він. – Їм нудно й самотньо, от і все.

– Знаю, – відповіла вона уперто.

– Щоб дістатися першого поверху, натисніть кнопку «G», потім ідіть праворуч і вийдете просто на Натан-роуд.

– Прошу вас, вислухайте мене. Ви єдиний у відділі вбивств, хто знається на серійних убивцях. Адже це ви упіймали Сніговика.

– Саме так, – погодився він. Вона зауважила, що погляд його змінився, й чоловік провів пальцем від підборіддя до правого вуха. – Окрім того, я звільнився.

– Себто взяли відпустку?

– Звільнився. У сенсі – зав'язав з цим.

Лише зараз вона зауважила, що його права й ліва вилиці не симетричні.

– Гуннар Хаген казав, що коли ви поїхали із Осло півроку тому, він відпустив вас на невизначений термін.

Чоловік посміхнувся, й Каю вразило, як посмішка змінила вираз його обличчя.

– Це лише через те, що Хаген ніяк не второпає... – Він обірвав мову, й посмішка зникла з обличчя. Він утупився в ліфтове табло, де зараз світилася п'ятірка.

– Хай там як, а в поліції я більше не працюю.

– Ви потрібні нам... – Вона передихнула. Усвідомлювала, що ризикує, але потрібно було діяти швидко, поки він знову не щез. – А ми – вам.

Він кинув на неї погляд.

– Чому б це?

– Ви заборгували Тріаді. Ви купуєте наркотики просто на вулиці, у пляшці. Ви мешкаєте, – вона скривилася, – отут. І ви не маєте паспорта.

– Нащо мені паспорт? Мені це місце до вподоби.

Дзенькнуло, ліфтові двері розійшлися, й звідти, від людей, що стовпилися, відгонило смородом і задухою.

¹¹ Та дивитися нема на що, хіба ні? (Англ.)

¹² Із джау-є? (англ.).

¹³ Н-гой (англ.).

– Не поїду! – заявила Кая голосніше, ніж намірялася, й зауважила, що пасажери ліфта дивляться на неї із сумішшю нетерпіння й неприхованої цікавості.

– Ні, поїдеш, – відповів він, поклав руку їй на спину й дбайливо, але рішуче захвав її у ліфт. Вона враз опинилася в гушавині пасажирів, які не дали їй змоги ані поворухнутися, ані озирнутися. Нарешті, вона спромоглася озирнутися й побачила, як уже зачиняються двері.

– Харрі! – вигукнула вона.

Але за ним уже й слід прохолов.

Розділ 4

«Sex Pistols»

Старий хазяїн готелю замислено підійняв палець до чола, просто під чалму й глянув на неї довгим оцінювальним поглядом. Потім узяв телефон і набрав номер. Промовив кілька слів арабською й поклав слухавку.

– Чекайте, – мовив. – Може бути, а може, й ні.

Кая усміхнувшись кивнула у відповідь.

Вони сиділи одне проти одного за вузьким столом, який правив за прилавок, і дивилися одне на одного. Задзеленчав телефон, і чоловік узяв слухавку. Вислухав співбесідника й знову поклав слухавку, не промовивши ані слова.

– Сто п'ятдесят тисяч доларів, – мовив.

– Сто п'ятдесят? – перепитала вона ошелешено.

– Гонконзьких доларів, пані.

Кая взялася подумки підраховувати. Отже, це майже сто тридцять тисяч норвезьких крон. Майже вдвічі більше, ніж їй дозволено витратити.

Коли вона знайшла його, вже перейшло за північ, минуло майже сорок годин, відколи вона востаннє спала. Вона три години прочісувала блок «Н». Подумки вже склала собі мапу місцевості й вела пошуки системно, проминаючи нічліжки, кав'ярні, генделики, масажні клуби й молитовні кімнати, поки нарешті не дісталася найдешевших нічліжок, де спала імпортована робоча сила з Африки й Пакистану, ті, хто не має навіть окремих кімнат, лише закуток за запоною, без дверей, телевізора, кондиціонера й хоч якогось натяку на особисте життя. Чорний нічний швейцар, що впустив Каю, довго вдивлявся у світлину й ще довше – у стодоларову банкноту, яку йому простягли, перш ніж взяти гроші й тицьнути в один з кутків.

«Харрі Холе, – подумала вона. – Got you¹⁴».

Він лежав голічерева на матраці, дихаючи майже нечутно. Через чоло простягалася глибока зморшка, й зараз, уві сні, права вилиця випнулася ще дужче. Кая чула, як у різних закутках хахикають і хроплять люди. Зі стелі крапало, краплі падали на кам'яну підлогу, глибоко й дразливо зітхаючи. Запнуто було не до кінця, й у закуток проникало холодне блакитнувате сяйво від ламп денного світла на ресепшені. Біля вікна вона зауважила шафу, стілець і пластикову пляшку поряд з матрацом, що лежав просто долі. У кімнаті більше не було нічого. Стояв гіркувато-солодкий запах, як від паленої гуми. Він ішов від непогашеної цигарки у попільничці, що стояла долі поряд із пляшкою. Присівши на стілець, вона помітила, що Харрі стискає щось у руці. Засмальцьовану жовто-коричневу грудку. Кая бачила чимало грудок з гашишу того року, коли була патрульною, щоб визначити, що це щось інше.

Коли Харрі прокинувся, вже була майже друга.

Вона почула, як ритм його дихання дещо змінився, й раптом зауважила, як зблискують у темряві білки його очей.

– Ракель? – спитав він. І знову заснув.

За півгодини він несподівано знову розплющив очі, сіпнувся й запхав руку під матрац.

– Це я, – мовила Кая. – Кая Сульнес.

Він укляк, не встигнувши дістати те, що збирався. Потім знову знесилено впав на матрац.

– Якого дідька ви тут шукаєте? – прохрипів він.

– Вас, – відповіла вона.

Він тихо засміявся, не розплющуючи очей.

¹⁴ Гома – місто в Конго, на кордоні з Руандою, столиця провінції Північне Ківу.

– Мене? Знов?

Вона дістала конверт, нахилившись, помахала ним перед його обличчям. Він ледь розплющив око.

– Це квиток на літак. До Осло.

Око знову заплющилось.

– Удячний вам, але я залишаюся.

– Якщо я вас знайшла, вони теж знайдуть, – це лише питання часу.

Він мовчав. Вона чекала, дослухаючись до його дихання й крапель, що падали монотонно. Нарешті він знову розплющив очі, почухав шию за лівим вухом і підвівся на ліктях.

– Цигарку маєш?

Вона похитала головою. Він підвівся, скинувши з себе простирadlo, й підійшов до шафи. Як на людину, яка півроку мешкала у субтропіках, він був надивовижу блідий і такий худий, що можна було перерахувати на спині всі ребра. Статура колишнього спортсмена, та наразі про м'язи нагадували хіба що різкі заглибини під блідою шкірою. Він відчинив дверця шафи. Вона з подивом відзначила, як акуратно складено його одяг. Він увібрався у майку й джинси, як був зодягнений напередодні, й не без зусилля дістав з кишені щось, схоже на зім'яту пачку цигарок. Потім узув кросівки й прочовгав повз неї, клацнувши запальничкою.

– Ходімо, – мовив тихо. – Саме час вечеряти.

Було пів на третю ночі. Сірі залізні жалюзі у всіх крамницях та кав'ярнях у Чункінзі було опущено. Лише у Лі Юаня світилося.

– Як ви опинилися у Гонконзі? – спитала Кая, зиркнувши на Харрі, котрий, не надто переймаючись охайністю, досить дієво всмоктував скляну лиску локшину із супної миски.

– Прилетів. Ви змерзли?

Кая машинально висмикнула руки з-під сидниць.

– Але чому сюди?

– Я збирався у Манілу. У Гонконзі була лише проміжна пересадка.

– Отже, на Філіппіни. А навіщо туди?

– Кинутися у вулкан.

– У котрий саме?

– А скільки ви можете назвати?

– Ніскільки. Просто якимось читала, що там їх безліч. А ще, що деякі з них розташовані на... острові Лусон?

– Непогано. Там усього вісімнадцять вулканів, три з яких – на Лусоні. Я збирався на Маунт-Майон. Дві з половиною тисячі метрів. Стратовулкан.

– Вулкан із прямовисними схилами, утвореними потоками лави, що лишилась після виверження.

Харрі відірвався від вечері й поглянув на жінку.

– Хіба бували виверження у наш час?

– Чимало. Тридцять?

– Подейкують, що з тисяча шістсот шістнадцятого їх було сорок сім. Останнє – у дві тисячі другому. Його можна звинуватити у щонайменше трьох тисячах убивств.

– Що сталося?

– Посилився внутрішній тиск.

– Я про те, що трапилось із вами.

– Так я ж про себе. – Їй здалося, чи він справді посміхнувся? – Я зірвався й став пити вже у літаку. Мене висадили у Гонконзі.

– До Маніли літає не один літак.

– Я усвідомив, що коли не зважати на вулкани, Маніла не відрізняється від Гонгконгу.

– У якому сенсі?

– У сенсі віддаленості від Норвегії.

Кая кивнула. Вона читала про справу Сніговика.

– Та найістотніше, – мовив він, показуючи паличкою у миску, – тут є локшина Лі Юаня. Спробуйте. Заради локшини вже можна попросити тутешнього громадянства.

– Локшини та опіуму.

Така прямота була їй не властива, але Кая вирішила, що треба забути про свою вроджену сором'язливість і що це її єдина можливість зробити те, задля чого вона прителіпалася у цю країну.

Він знизав плечима й знову зосередився на локшині.

– Ви регулярно курите опіум?

– Нерегулярно.

– Навіщо?

Він заговорив з напханим ротом:

– Щоб не випивати. Я ж п'яниця. До слова, у цьому ще одна перевага Гонконгу перед Манілою. У цій країні покарання за наркотики не таке суворе. Та й в'язниці чистіші.

– Про пияцтво я знала, та хіба ви ще й наркоман?

– У якому сенсі наркоман?

– Ви *мусите* їх вживати?

– Ні. Я просто хочу вживати.

– Себто?

– Як знеболювальне. Помітили, що наша балачка – як співбесіда при прийомі на посаду, яку я аж ніяк не прагну обійняти, Сульнес. А ви коли-небудь курили опіум?

Кая похитала головою. Кілька разів, подорожуючи Південною Америкою, вона спробувала марихуану, але не надто вподобала це зілля.

– А ось китайці спробували. Двісті років тому британці почали завозити опіум з Індії, щоб покращити свій торговельний баланс. І підсадили на це зілля пів-Китаю. – Він клацнув пальцями вільної руки. – А коли китайська влада цілком слушно заборонила опіум, британці розв'язали війну, відстоюючи своє право напихати Китай наркотиками під зав'язку. Уявіть, що Колумбія починає бомбардувати Нью-Йорк через те, що на кордоні конфіскували партію кокаїну.

– Що ви маєте на увазі?

– Лише те, що як європеєць я мушу викурити частину цієї бридоти, яка опинилася в цій країні з нашої ласки.

Кая з подивом відчула, що сміється. Їй, безперечно, слід поспати.

– Я йшла слідом, коли ви його купували, – зізналася вона. – Бачила, як ви це перевіряєте. У пляшці, яку ви поставили, спочатку були гроші. А потім опіум. Хіба ні?

– М-м-м, – рот Харрі досі був напханий локшиною. – Ви працювали у нарковідділі?

Вона закивала головою.

– А чому на пляшці – соска?

Харрі заклав руки за голову. Супова миска перед ним спорожніла.

– Опіум страшенно смердючий. Якщо маєш у кишені чи у фользі грудочку опіуму, пошуків собаки тебе у будь-якому натовпі винюхають. Та й дитячі пляшечки з сосками не можна здати за гроші, отже нема чого боятися, що якийсь безхатченко, збирач пляшок, випадково поцупить її під час обшуків. Траплялося.

Кая повільно кивнула. Він потроху розслаблюється, значить, треба продовжувати. Всі, хто не розмовляв рідною мовою по півроку, стають балакучими, щойно зустрінуть земляка. Природна річ. Отож і далі в тому ж дусі.

– А ви любите коней?

Він пожував зубочистку.

– Загалом, ні. Вони надто вередливі.

– Але ж ви полюбляєте на них ставити гроші?

– Мені це до вподоби, але ігromанія не належить до моїх гріхів. – Він посміхнувся, й Каю знову вразило, як усмішка змінює його, перетворюючи на людяного, відкритого хлопчиська. Їй згадався клаптик неба, який вона бачила над Мелден-роу.

– За великим рахунком, азартні ігри – кепська стратегія. Але коли вже не маєш що втрачати, тоді вона перетворюється на єдину твою стратегію. Я поставив усе, що мав, і те, чого не мав, на додачу в одному забігові.

– Отже, все, що мали, ви поставили на одного коня?

– На двох. Квінелла. Обираєте двох коней, які прийдуть першими, незалежно від того, котрий виграє забіг.

– А гроші позичили у Тріади?

Уперше вона помітила подив у його очах.

– Що змусило впливовий китайський злочинний картель позичити гроші іноземцеві, який курить опіум і якому нічого втрачати?

– Та... – неквапно мовив Харрі, виймаючи цигарку з рота. – Коли ти іноземець, тобі дають доступ у ВІП-ложу на іподромі «Хепі Велі» протягом трьох тижнів після того, як тобі поставили печатку в паспорті. – Запаливши цигарку, він видихнув дим у вентилятор, котрий крутився під стелею так повільно, що мухи гойдалися на ньому, як на гойдалці. – На іподромі є дрес-код, тому мені довелося пошити собі костюм. Мені вистачило двох тижнів, щоб втягтися в це діло. Я познайомився з Германом Ключтом з Південної Африки, який у дев'яностих роках збив собі чималенький статок на корисних копалинах в Африці. Він навчив мене хвацько програвати добрячі суми грошей. Мені просто припала до смаку концепція. Якось увечері напередодні забігу я був на обіді у Ключта, котрий розважав гостей, показуючи свою колекцію африканських інструментів для тортур з Гоми¹⁵.

Саме там водій Ключта дав мені корисну пораду. Він розповів, що фаворит одного із забігів травмувався, але це тримають у таємниці, бо він все одно вийде на старт. Позаяк цей кінь – очевидний фаворит, то на нього ставитимуть усі, а тому буде «мінусовий пул», тож можна буде не платити за ставками. Але можна зірвати банк на інших. Наприклад, на квінеллі. Однак для пристойного заробітку потрібен був значний початковий капітал. І Ключт позичив мені грошей – просто так, за прекрасні очі. А ще за костюм від кравця. – Харрі уважно вдивлявся у вогник на цигарці й ніби посміхався власним спогадам.

– А далі? – запитала Кая.

– Фаворит обійшов усіх на шість корпусів. – Харрі знизав плечима. – Коли я пояснив Ключту, що голий, як церковна миша, він засмутився. Утім, увічливо пояснив мені, що позаяк він – ділова людина, то мусить дотримуватись певних принципів. Він запевнив, що, згідно з ними, тортури не використовуватимуться, натомість він просто продасть мій борг Тріаді, зробивши певну знижку. У моєму випадку він ладен був чекати тридцять шість годин, перш ніж продати борг, надаючи мені шанс покинути Гонконг.

– Але ви не встигли?

– Часом я метикую дуже повільно.

– А що потім?

Харрі обвів руками кімнату.

– А тоді ось це все. «Чункінг-меншн».

– А які плани на майбутнє?

Знизавши плечима, Харрі загасив цигарку. Каї спала на думку обкладинка диска, яку показував їй Евен, зі світлиною

¹⁵ Майбутнього нема, майбутнього нема... (Англ.)

Сіда Вішеса з гурту «*Sex Pistols*». Й ледве чутні слова з пісні: «No fu-ture, no fu-ture»¹⁶.

– От ви й дізнались про все, чого потребували, Кае Сульнес.

– А чого я потребувала? – Вона зморщила чоло. – Не розумію.

– Хіба ні? – Він підвівся. – Чи ви гадали, що я патякаю тут про опіум і про свій борг через те, що я самотній норвежець, котрий раптом зустрів землячку?

Вона нічого не одказала.

– Я все це розповів вам для того, щоб ви усвідомили, що я не той, хто вам потрібен. І щоб ви мали змогу повернутися із чистим сумлінням і почуттям виконаного обов'язку. Щоб ви більше не вскочили в халепу на сходах, а я мав змогу спати спокійно, не боячись, що ви приведете моїх позикодавців просто до мене.

Вона глянула на нього. Обличчя суворе й аскетичне, але очі сміються, мовляв, не треба ставитись до всього так серйозно. Чи, радше, мені все по цимбалах.

– Стривайте. – Кая, відкривши торбинку, вийняла маленьку червону книжечку й простягла йому. Їй кортіло подивитись, яке враження на нього це справить. Що довше він гортав книжечку, то більш здивованим ставало його обличчя.

– Трясця, як же скидається на мій справжній паспорт...

– А це саме він.

– Дивно, що відділу вбивств стало на нього коштів.

– Ваш борг трішки подешевшав, – збрехала вона, – мені зробили знижку.

– Тішуся за вас. Але я не збирався до Осло.

Кая пильно глянула на нього. Їй не хотілося цього говорити. Але іншого виходу не було. Вона змушена розіграти останній козир, що його Гуннар Хаген радив приховувати до останнього, якщо упертюх виявиться геть нестерпним.

– Є ще дещо, – мовила вона, збираючи всю свою мужність.

Харрі звів брову, мабуть, відчув щось у її інтонації.

– Йдеться про твого батька, Харрі. – Вона відчула, що інстинктивно перейшла на «ти», водночас запевняючи себе, що вона цілком щира, а не намагається вразити співрозмовника.

– Про батька? – перепитав він, ніби дивуючись, що той у нього є.

– Так, ми зв'язалися з ним, бо сподівалися, що він знає, де ти. Виявляється, він хворий.

Вона сиділа, втупивши погляд у стіл.

Чула, як він дихає. Голос знову захрип.

– Важко?

– Так. Мені прикро, що ти дізнався про це саме від мене. Вона досі не наважувалася підвести на нього погляд. Було ніяково. Вона чекала. Слухала торохкотіння кантонського діалекту, що лунало з телевізора за стійкою Лі Юаня. Вона ковтнула слину й чекала. Їй конче треба поспати.

– Коли літак?

– О восьмій, – відповіла Кая. – Я заїду по тебе сюди за три години.

– Я дістануся до аеропорту своїм ходом. Є кілька справ, які ще маю залагодити.

Він простяг їй руку. Вона запитально глянула на нього. – Мені для цього знадобиться паспорт. А тобі слід попоїсти. Бо зовсім охлянеш.

Вона завагалася, але віддала паспорт і квиток на літак.

– Я довіряю тобі, – мовила вона.

Він глянув на неї відсутнім поглядом.

І пішов геть.

Годинник над виходом на посадку С4 в аеропорту Чхеклапкок показував за п'ятнадцять восьму, й Кая була на межі відчаю. Звісно, він не прийшов. Це ж природний рефлекс як у

¹⁶ Ні, дякую (англ.).

людей, так і у тварин: ховатися, коли тебе зранено. А Харрі Холе, безсумнівно, зраний. У звітах у справі Сніговика у всіх подробицях описувалися всі убивства жінок. Але Гуннар Хаген розповідав їй те, чого не писали у звітах. Що колишня кохана Харрі, Ракель, та її син Олег опинилися у лапах знавцісілого убивці. І щойно справу закрили, вона з сином покинула країну. І що Харрі відразу подав заяву про звільнення й поїхав. Його просто було зранено більше, ніж їй видавалось.

Кая вже здала свій посадковий талон і прямувала у тунель, розмірковуючи, що напише у звіті про невиконане завдання, аж раптом помітила його. Він біг терміналом, заллятим сонцем. Ніс дорожню сумку на плечах і пакет із дьюті-фрі у руках, гарячково пахкаючи цигаркою. Зупинився біля стійки. Він не віддав посадковий талон на контролі, натомість відсунув убік сумку й поглянув на Каю сповненими відчаю очима.

– Щось сталося?

– Мені прикро, – відповів він, – але я не можу летіти.

– Чому?

Він показав на пакунок з дьюті-фрі.

– Лише зараз згадав, що у Норвегію можна безмитно ввозити лише по одному блоку цигарок на особу. А я придбав два. Хіба що... – не кліпнувши оком мовив він.

Вона закотила очі до неба, намагаючись не виказати своєї радості.

– Давай сюди.

– Красно дякую, – мовив він, відкривши пакунок, у якому, як вона зауважила, не було жодної пляшки, й простягнув їй блок «Кемелу», у якому вже бракувало пачки.

На посадку вона йшла попереду, щоб він не помітив її посмішки. Кая була неспроможна заснути досить довго, тож запам'ятала, як здійнялися у повітря, як зникав під ними Гонконг і як Харрі не зводив очей з возика стюардеси, на якому манливо дзвеніли пляшки. Побачила, як він заплющив очі, й почула ледь чутну відповідь стюардесі:

– No, thank you¹⁷.

Вона розмірковувала, чи має рацію Гуннар Хаген, чи справді чоловік, який сидить поруч із нею, – той, хто їм потрібен? А потім відключилась, наче знепритомніла, і їй примарилось, ніби стоїть перед зачиненими дверима й чує самотній, холодний крик птаха в лісі, й видавався він таким дивним, бо навколо все було залляте сонячним промінням. І вона відчинила двері...

Прокинувшись, побачила, що поклала голову йому на плече. У роті пересохло. Голос командира екіпажу повідомляв, що вони заходять на посадку в лондонському аеропорту Хіт-роу.

¹⁷ Я бачу покійників (англ.).

Розділ 5

Парк

Маріт Ульсен полюбляла кататися на лижах у горах, але бігати підтюпцем їй було осоружно. Вона ненавиділа себе за те, що, пробігши якусь сотню метрів, відчувала ядуху, їй видавалося, що варто їй поставити ногу, як земля задвигнеть, мов при землетрусі. Вона ловила спантеличені погляди тих, хто гуляв у парку, й те, який вона мала вигляд у їхніх очах: тремтливе подвійне підборіддя, драглисті складки, обтягнуті тренувальним костюмом, що вип'ячує усе накопичене сало, безпорадний вигляд, як у риби, що хапає ротом повітря, коли її викинули на берег. Вона теж помічала отой вираз на обличчях людей із зайвою вагою, коли вони займаються спортом. Саме з цієї причини, хоч вона лише одна з кількох, жінка щовечора тричі на тиждень бігала у Фрогнерпарку о десятій вечора. О цій порі там майже нікого не було. А ті, хто був, навряд чи мали змогу роздивитися, як вона, засапуючись, бігала під нечастими ліхтарями численними стежками через увесь парк. Та якщо хтось і звертав на неї увагу, то навряд чи впізнав би депутата стортингу від Робітничої партії і Фіннмарка. Утім, «упізнати» – це, безперечно, перебільшення. Маріт Ульсен бачило небагато людей. Виступаючи із заявами, зазвичай від свого фюлька, вона не привертала стільки уваги медіа, як її більш фотогенічні колеги. Поза тим, за час своїх депутатських повноважень вона досі ще не зробила й не сказала нічого істотного. Принаймні саме так вона це пояснювала сама собі. Пояснення редактора часопису «Фіннмарк дагблад», що політично вона – легковаговик, було просто грою слів, іронізуванням над її зовнішністю. Утім, редактор не виключав можливості, що колись вона з'явиться в уряді Робітничої партії, адже цілком задовольняє основні вимоги: не має вищої освіти, є жінкою й не зі столиці.

В одному редактор мав рацію: її сила не в розлогих, складних і пустопорожніх міркуваннях. Вона – проста людина з народу, яка знається на тому, як живуть прості чоловіки й жінки, тож її голос – це їхній голос у парламенті, у якому сидять пихаті, зосереджені лише на власній персоні столичні мешканці. Бо Маріт Ульсен завжди говорила щиро й просто в очі. Ось у чому її головний козир, зрештою, саме завдяки цьому вона опинилася там, де є нині. Завдяки своїй розважливості та гумору, який мешканці півдня Норвегії називали «північним» та «перченим», вона завиграшки перемагала у небагатьох дебатах, до яких її допускали. Отож на неї обов'язково звернуть увагу, це лише питання часу. От лише скинути б кілька цих клятих кілограмів! За результатами досліджень, люди менше довіряють огрядним, підсвідомо вважаючи зайві кілограми свідченням неспроможності опанувати себе.

Попереду був невеличкий підйом на пагорб, і вона, зціпивши зуби, задріботіла, утім, якщо точніше, фактично йшла звичайним кроком. Крок за кроком – нагору. Саме так. Марш назустріч владі. Долаючи вагу й збільшуючи шанси бути переобраною. Вона почула хрускіт гравію позаду себе, спина машинально випросталась, а серце закалатало. Ці ж такі кроки вона чула минулої прогулянки, три дні тому. І за два дні до цього – теж. Минулого разу Маріт, озирнувшись, зауважила чорний спортивний костюм з каптуром, ніби за нею біг борець спецзагону. В обох випадках хтось біг слідом за нею майже дві хвилини, а потім звук зникав. Тільки от навіщо комусь, а надто бійцеві спецзагону, бігти слідом так само повільно, як Маріт?

Звісно, вона не могла бути цілком певна, що це та сама людина, але щось у її кроках свідчило саме про це. Лишилося здолати ще трошки, а потім буде Моноліт, стане легше, бо треба буде спускатися вниз, додому, в Шейєн, до чоловіка й до втішливо-лютого, розгодованого ротвейлера. Кроки наближались. І тут вона вже не зраділа, як перше, що годинник показує безмаль десяту, а в парку темно й безлюдно. Взагалі Маріт Ульсен боялася багатьох речей, але найбільше її лякали іноземці. Певна річ, ксенофобія суперечить програмі її партії, але, зрештою, страх невідомого – то розумна стратегія виживання. У цю самісіньку мить вона пош-

кодувала, що не проголосувала проти всіх законопроектів на захист прав іноземців, як пропонувала її партія, й що її горезвісне внутрішнє чуття тоді не промовляло до неї голосніше.

Однак її тіло рухалось занадто повільно, стегнові м'язи страшенно боліли, легеням бракувало повітря, й вона відчувала, що за кілька хвилин взагалі не спроможеться ступнути й кроку. Мозок намагався подолати страх, переконуючи, що вона не буде можливою жертвою насильства.

Страх гнав її нагору, нарешті вона зійшла на пагорб і тепер мала змогу бачити все, що відбувається на протилежному боці Мадсрюд-алле. З брами однієї з вілл виїжджало авто. Вона б устигла, між ними була всього сотня метрів. Маріт Ульсен бігла слизькою травою, униз схилом, вона ледве трималася на ногах. Вона вже не чула кроків за спиною – лише власне дихання. Машина задом виїхала на шлях, почувся скрегіт коробки передач, коли водій перемкнув із заднього ходу. Маріт Ульсен вже добігла майже донизу, до дороги, до рятівного світла задніх фар лишалось якихось кілька метрів. Вона летіла вниз, й усі її зайві кілограми цієї миті допомагали їй, змушуючи тіло невблаганно рухатися вперед. Але ноги не слухались. Вона спіткнулася, падаючи вперед, на шлях, до світла. Вона вдарилася об асфальт черевом, упакованим у вологий від поту поліестер, і, напівковзаючи, напівкотячись, посунулася вниз. А потім Маріт Ульсен лежала нерухомо на шляху з гірким присмаком дорожньої пилуки у роті й обдертими об дрібні камінчики долонями.

Хтось підійшов до неї, нахилився й торкнувся плеча. Вона зі стогоном перекотилася на бік і підвела догори руку, захищаючись. Це був не боєць спецзагону, а якийсь літній чоловік у капелюсі. Дверцята в автівці за його спиною були прочинені.

– Усе гаразд, фрекен? – спитав він.

– А ви як гадаєте? – відповіла вона питанням на питання, відчуваючи, як її охоплює лютя.

– Стривайте! Я вас уже десь бачив.

– Чи й не диво, – пробурмотіла жінка, відштовхуючи його руку і зі стогоном підводячись на ноги.

– Це ж ви берете участь у тій розважальній передачі?

– А це... – мовила вона, пильно вдивляючись у порожню й мовчазну пітьму парку і розтираючи правий бік, там, де печінка, – не твоє собаче діло, діду.

Розділ 6

Повернення додому

«Вольво-амазон», остання автівка, яка зійшла з конвеєра заводу «Вольво» у 1970 році, зупинився перед пішохідним переходом біля зали прибуття аеропорту «Гардермоен» в Осло.

Повз авто прокрокувала вервечка дітлахів з дитячого садочка, зодягнених у шурхотливі дощовики. Декотрі з дітлахів зацікавлено роздивлялися старезну дивну машину з двома смугами на кузові, як у гонщиків, і двох людей, які сиділи за двірниками, що змахували краплі ранкового дощу.

Чоловік, котрий сидів на пасажирському сидінні, комісар Гуннар Хаген, усвідомлював, що, дивлячись на дітей, які тримаються за руки, варто було б посміхнутися, згадати про єдність, дбайливість, суспільство, де всі підтримують одне одного. Але перше, що спало йому на думку, – це прочісування місцевості вервечкою, коли шукають людину, якої, найпевніше, вже нема серед живих. Ось на кого перетворює людину робота у відділі вбивств. Чи, як один дотепник написав на дверях кабінету Холє, «I see dead people»¹⁸.

– Що в греця діти з дитсадка роблять в аеропорту? – спитав чоловік за кермом. Його звали Бйорн Гольм, й «амазон» був його найбільшою коштовністю. Самі лише пахощі від шумної, але надзвичайно потужної пічки, сидіння із штучної шкіри, просякнуті потом, пилюкою з бардачка, переповнювали його спокоем. А надто коли мотор працював на повну, себто машина їхала зі швидкістю майже вісімдесят кілометрів за годину рівною дорогою, а з касетного програвача лунав голос Хєнка Вільямса. Бйорн Гольм з експертнокриміналістичного відділу в Брюні взагалі був сєлюком із Скреї¹⁹ – ковбойські чоботи зі зміїної шкіри, кругле, як місяць уповні, обличчя й трохи витрішкуваті очі надавали йому завжди здивованого вигляду. Саме цей вираз часто вводив в оману керівників слідчих груп, коли вони вперше зустрічалися з Бйорном Гольмом. Але правда в тім, що він був найталановитішим криміналістом після славетних часів Вебера. Гольм був зодягнений у м'яку замшеву куртку з торочками й плетену растаманську шапочку, з-під якої стирчало найгустіше руде волосся, яке тільки бачив Хаген на цьому березі Північного моря. Воно майже повністю вкривало щокі.

Гольм заїхав на тимчасову парковку, машина, схлипуючи, зупинилася, й чоловіки вийшли. Хаген підняв комір плаща, який, звісно, аж ніяк не рятував від крапель дощу, що бомбардували його лису макітру. Навколо лисини росло таке густе волосся, що дехто мав підозру, що насправді волосся у Гуннара Хагена росте чудово, та перукар у нього трохи дивакуватий.

– Послухай-но, невже твоя куртка цілком водонепроникна? – спитав Хаген, коли вони підходили до входу.

– Цілком.

Коли вони ще були в машині, їм зателефонувала Кая Сульнес, повідомляючи, що літак «САС» із Лондона приземлився на десять хвилин раніше й що Харрі Холє вона загубила. Вони зайшли крізь двері, що обертаються. Гуннар Хаген почав пильно роззиратися навкруги, побачив Каю, що сиділа на валізі біля стійки таксі, кивнув їй і попростував до дверей, з яких виходили пасажери, котрі щойно прилетіли. Вони з Гольмом пройшли всередину, коли двері розчинилися, випускаючи пасажирів, що виходили. Охоронець хотів їх зупинити, але мало не вклонився, побачивши посвідчення, яке показав Хаген, гаркнувши: «Поліція!».

Хаген, повернувши праворуч і не зупиняючись, проминув митників із собаками, металеві стійки, які скидалися на ті, що на них судмедексперти кладуть трупи, а потому штовхнув двері комірчини в кутку.

¹⁸ Скрея – село на північ від Осло.

¹⁹ Ремонту не підлягає (англ.).

І став, мов остовпілий, тож Гольм буквально уткнувся йому в спину, коли почув, як знайомий захриплий голос процідив крізь зуби:

– Привіт, шефе. Даруйте, що не маю змоги стати «струнко». Бйорн Гольм спробував зазирнути начальникові через плече. Він потім ще довго не міг забути побаченого.

Нахилившись над спинкою стільця, стояв чоловік, котрий уже зажив слави живої легенди не лише в Управлінні поліції Осло. Будь-який поліцейський у Норвегії, безсумнівно, чув про нього щось погане чи добре, але обов'язково – неймовірне. Чоловік, з яким доводилося тісно співпрацювати і Гольму особисто. Утім, не так тісно, як митнику, який зараз стояв позаду живої легенди й рука якого у латексній рукавичці виглядала з-під білих сидниць живої легенди.

– Він мій, – мовив Хаген митникові, знову помахавши посвідченням. – Відпустіть його.

Митник витріщився на Хагена. Здавалось, ніби йому геть не хочеться зупиняти огляд, і лише коли в комірчину увійшов його начальник, літній чоловік із золотими смужками на погонах, митник, крутнувши рукою ще раз, витягнув її. Жертва тихо простогнала.

– Одягай штани, Харрі, – мовив Хаген і відвернувся.

Той, натягнувши штани, повернувся до митника, який стягував з руки рукавичку.

– Чи тобі теж було добре?

Побачивши трійко колег, що виходили з дверей, Кая Сульнес підвелася з валізи. Гольм пішов підігнати машину, а Хаген – до ятки, щоб купити щось попити.

– Тебе часто так перевіряють? – спитала Кая.

– Та щоразу, – відповів Харрі.

– А мене, здається, митники ще ніколи не перевіряли.

– Навіть не сумніваюся.

– Чому ж це?

– Бо є ціла купа ознак, за якими визначають, кого слід оглядати. Ти не маєш жодної. А я маю щонайменше половину.

– Гадаєш, митники такі упереджені?

– Послухай-но, чи ти колись ввозила щось заборонене?

– Ні. – Кая засміялася. – Гаразд, якщо вони такі проникливі, мали б визначити, що ти – поліцейський, і пропустити.

– Хіба хтось казав, що вони не знали?

– Невже? Це лише в кіно вони їх відразу впізнають.

– Упізнали. Себто – нечесного поліцейського.

– Справді? – подивувалась Кая.

Харрі поліз за цигарками.

– Глянь на стійку таксі, тільки непомітно. Бачиш вузькоокого чолов'ягу? Очі у нього трохи розкосі.

Кая кивнула.

– Він уже двічі підтягував ременя за час, що ми тут стоїмо. Ніби на ньому висить щось важке. Як-от наручники чи гумовий кийок. Цей порух стає геть машинальним, якщо кілька років прослужив патрульним чи доводилося когось заарештовувати.

– Я працювала у патрульній машині, але я ніколи...

– А зараз він, найімовірніше, працює у відділі боротьби з наркотиками, шукаючи людей, які, пройшовши митний контроль, мають такий вигляд, ніби їм гора з плечей упала. Або тих, хто прожогом кинеється до нужника, бо пряма кишка вже не втримує товар. Стежати, чи не обмінюються валізами якийсь люб'язний пасажир та контрабандист, що попрохав того простачка пронести товар повз митників.

Кая, схиливши голову набік, поглянула на Харрі, ледь усміхаючись:

– А може, це звичайний чолов'яга, у якого просто штани спадають і який чекає на матусю. А ти – помиляєшся.

– Аякже! – пробурмотів Харрі, поглянувши на свій годинник, зиркнув на годинник на стіні вгорі. – До того ж, завжди. Невже справді вже день?

«Вольво-амазон» вплив на дорогу, коли вже засвітилися вуличні ліхтарі. Гольм та Кая Сульнес, що сиділи спереду, жваво теревенили, поки з касети лунав стриманий плач Таунса Ван Зандта. На задньому сидінні Гуннар Хаген погладив рукою сумку зі свинячої шкіри, що лежала у нього на колінах.

- На жаль, не можу сказати, що ти маєш гарний вигляд, – тихо промовив він.
- Та це через різницю у часі, босе, – відповів Харрі, май-же лежачи на сидінні.
- Що з вилицею?
- Це довга й нудна історія.
- Гаразд. Ласкаво просимо додому. Перепрошую за незручності.
- Я гадав, що подав рапорт про звільнення.
- І вже не вперше.
- То мені написати ще?

Гуннар Хаген зиркнув на свого колишнього старшого інспектора і заговорив ще тихіше, опустивши погляд:

– Я вже перепросив за неласкаву зустріч на батьківщині. І чудово розумію, чого коштувала тобі попередня справа. Розумію, що у цю справу було втягнуто тебе й дорогих тобі людей аж так, що тобі, певна річ, захотілося іншого життя. Але ж, Харрі, це твоя робота, й ти добре на ній знаєшся.

Харрі чхнув, наче вже встиг підхопити застуду, щойно повернувшись на батьківщину з теплих країв.

– Скоєно два убивства, Харрі. Ми навіть не знаємо, як їх було вбито, знаємо лише, що спосіб убивства один і той самий. Але наш попередній досвід, отриманий такою дорогою ціною, підказує нам лише одне.

Голова відділу замовк.

- Веди далі, шефе, не бійся.
- Та вже й не знаю.

Харрі дивився за вікно, де промайнули коричневі безсніжні поля, які то здіймалися, то опускалися.

– Уже кілька разів кричали: «Вовки!». Але, як виявляється, серійні убивці трапляються не так-то й часто.

– Та знаю, – відповів Хаген. – За моєї пам'яті у цій країні був лише Сніговик. Але цього разу ми майже упевнені.

Жертви ніяк не пов'язані, а у крові знайшли одне й те саме знеболювальне.

- Отже, це вже щось. Бажаю успіху.
- Харрі...
- Я знаю ще кількох, яким до снаги упоратися з цим.
- *Тобі* до снаги...
- Я просто розпався на друзки.
- Склеїмо.
- Beyond repair²⁰, – відбився Харрі.
- Ти єдиний, хто має відповідну кваліфікацію й досвід у розкритті серійних убивств.
- Покличте якого-небудь американця.
- Ти ж знаєш, що нічого путнього не вийде.
- Мені дуже прикро...
- Тобі прикро? Убито поки що двох, Харрі. Наразі. Обидві – молоді жінки...

²⁰ «Реальне кохання» – новорічна романтична мелодрама з Г'ю Грантом у головній ролі.

Харрі заперечливо махнув рукою, коли Хаген відкрив кейс, дістаючи коричневу течку.

– Я не жартую, шефе. Я вдячний, що ви викупили мій паспорт і таке інше, але я покінчив зі світлинами покійників і цими бісовими звітами.

Хаген кинув на Харрі ображений погляд, однак все одно поклав течку йому на коліна.

– Поглянь. Більше я нічого не прошу. І ще одне: не кажи нікому, що ми займаємося цією справою.

– Себто? Чого це?

– Все непросто. Не розбавкай нікому, гаразд?

Ті, хто сидів попереду, замовкли, й Харрі втупився поглядом у потилицю Каї. Позаяк «амазон» Бйорна Гольма створили задовго до того, як вигадали термін «травма шийних хребців під час зіткнення», підголівників у машині не було. Тож Харрі міг бачити її тонку шию під зібраним у пучок волоссям, він розгледів пушок на шиї і розмірковував, яке все уразливе, як швидко все змінюється й скільки всього може зруйнуватися всього за кілька секунд. Проте, що життя, власне, це і є процес розпаду, руйнування того, що з самого початку було досконалим. Сумно. Але він не міг прогнати цієї думки. Він розмірковував над цим, поки вони не вїхали в Ібсенівський тунель – сіру й безлику споруду транспортної системи, яка могла б розташовуватись у будь-якому місці в світі. А потім він відчув радість. Несподівану й незаперечну радість, бо він тут, в Осло. Вдома. На кілька митей це почуття так захопило його, що він навіть забув, навіщо повернувся.

Харрі дивився на будинок з номером п'ять на вулиці Софієсгате. «Амазон» уже відїхав від будинку й щез із виду. Графіті на фасаді побільшало, відколи він поїхав, але будівля досі була пофарбована синім.

Отже, він відмовився братися за цю справу. Мовляв, його батько в лікарні, й це єдина причина його повернення. Щоправда, він їм не зізнався, що, коли б мав вибір – дізнатись про батькову недугу чи ні, – волів би не знати. Бо приїхав не через любов до батька. Приїхав через сором.

Харрі глянув на два чорних вікна на третьому поверсі – його вікна.

Відчинивши браму, він попрямував до задвірка. Контейнер для сміття стояв на звичному місці, й Харрі відсунув ляду. Він пообіцяв Хагену продивитися течку з матеріалами справи. Але лише для того, щоб шеф зберіг обличчя, адже за його паспорт відділ виклав чималеньку суму. Харрі поклав течку під ляду. Вона впала й тепер валялася десь посеред дірявих поліетиленових пакетів, з яких витікала кавова гуща, стирчали підгузки, вивалювались зогнілі фрукти й картопляне лушпиння. Він удихнув сморід, подумки відзначивши, яким же навдивовижу інтернаціональним є запах сміття.

Його двокімнатна квартира мала вигляд, як і раніше, але щось було не так. Запилено-сірий поблиск, наче хтось був тут і щойно пішов, але холодна пара його подиху досі висіла у повітрі. Харрі пройшов у спальню, поставивши долі сумку, витягнув нерозпечатаний блок цигарок. У кімнаті нічого не змінилося: все навколо сіре, як шкіра дводенного трупа. Він упав на постіль. Заплющив очі. Почув знайомі звуки. Як із драної ринви крапає вода на жерстяний укіс під вікном. Це були не ті повільні, заспокійливі краплі з дахів, як у Гонконзі, ні, тутешні краплі гарячково порошать суцільним потоком, ніби нагадуючи про те, що час спливає, секунди летять, кінець наближається. На гадку спав італійський мультиметражжик «Ла Лінеа», де головний герой – маленький чоловічок – по чотирьох хвиликах невідслуханно зникає у небуття, коли у нього з-під ніг зникає лінія, намальована художником-творцем.

Харрі знав, що під мийкою у нього заховано півпляшки «Джима Біма». Знав, що, повернувшись у це помешкання, може почати з того, на чому зупинився. Трясця, яким же п'яним він був, уже коли сідав у таксі до аеропорту того дня, півроку тому. Хіба дивно, що Манілі він так і не дістався?

А ще він міг піти на кухню й вилити вміст пляшки у мийку. Він застогнав.

Неправда, що він не зауважив схожості. Він знав, на кого вона схожа. Вона схожа на Ракель. Усі вони схожі на Ракель.

Розділ 7

Шибениця

– Але мені лячно, Расмусе, – мовила Маріт Ульсен, – їй-богу, лячно!

– Знаю, – промовив Расмус глухуватим приємним голосом, який утішав дружину ось уже двадцять п'ять років, заповнених політичними виборами, водійськими іспитами, спалахами люті й різноманітними нападами паніки. – Це природно, – додав він, обіймаючи Маріт. – Ти багато працюєш, тому твоя голова просто не встигає відганяти такі думки.

– Такі думки? – перепитала вона, перевернулася на дивані й поглянула на чоловіка. Їй уже було геть нецікаво дивитися фільм, який вони переглядали по відео. – «Love Actually»²¹. – Такі – тобто дурні, ти це мав на увазі?

– Важить не те, що я мав на увазі, – мовив він, водячи пучками пальців по її тілу. – Важить те...

– Важить те, якої *ти* думки, – передражнила вона чоловіка. – О Боже, Расмусе, припини витріщатися на того доктора Філа.

Він ласкаво засміявся:

– Я лише хочу сказати, що як депутат ти, певна річ, маєш право попросити про охорону, якщо справді вважаєш, що тобі щось загрожує, але вона буде волочитися за тобою повсюдно. Чи тобі таке треба?

– М-м-м, – простогнала вона, коли він почав потирати пальцями там, де їй подобалось найбільше, – й він про це знав. – Тобто як це – «чи тобі таке треба»?

– Поміркуй гарненько. Як гадаєш, що з того вийде?

Маріт Ульсен замислилась. Заплющила очі й відчувала лише, як його пальці наче втирають у неї спокій та гармонію. Вони з Расмусом зустрілися, коли вона працювала у центрі зайнятості в Альті. Її обрали представницею місцевої профспілки, а профспілка норвезьких держслужбовців направила її на курси підвищення кваліфікації у навчальний центр у Сьормарку. Там до неї першого ж вечора підійшов худий чоловік із жвавими блакитними очима під високими зализинами. Його манера розмовляти скидалася на радісні промови про Христову покуту християн у клубі для молоді в Альті. Різниця лише в тому, що говорили про політику. Він працював у секретаріаті Робітничої партії, допомагав парламентарям у практичних речах, організовував подорожі, часом писав для них тексти промов.

Тоді Расмус пригостив її пивом, спитав, чи не бажає вона потанцювати, а протанцювавши чотири танці під повільні класичні мелодії, коли їхні тіла все більше зближувалися, він запропонував піти з ним. Не у його кімнату, а... у партію.

Повернувшись додому, вона почала ходити на партійні збори в Альті, а вечорами вони з Расмусом довго обговорювали по телефону, що зробили й про що думали увесь день. Звісно, Маріт ніколи у цьому не зізнавалась, але часом вона гадала, що то був найліпший час, який вони провели разом: коли вони були одне від одного на відстані двохсот кілометрів. Згодом їй якось зателефонували з комітету, який висував кандидатів, занесли до списку, а потім вона й схаменутись не встигла, як опинилася у раді комуни в Альті. За два роки вона стала заступницею голови організації Робітничої партії в Альті, ще за рік увійшла у президію осередку партії в фюльке, а потім їй знову зателефонували, цього разу з комітету, який висував кандидатів у стортинг.

²¹ Давненько не бачились (англ.).

А сьогодні вона мала малесенький офіс у стортинзі чоловіка, який писав для неї промови, й перспективу подальшого просування, якщо все розгортатиметься за планом. І якщо вона не накоїть помилок.

– Тоді вони приставлять до мене поліцейського, щоб наглядав, – мовила вона. – А преса поцікавиться, чому це за депутаткою стортинга, про яку ніхто не чув, має повсюдно теліпатися особистий охоронець, та ще й коштом платників податків. А коли вони дізнаються, що й до чого – мовляв, їй *привиділось*, що її хтось у парку переслідує, – тоді відразу напишуть, що на *такій* підставі кожна друга мешканка Осло з таким же успіхом може зажадати, щоб її охороняв особистий охоронець коштом держбюджету. Не треба мені ніяких охоронців. Забудь.

Расмус тихо засміявся. Його пальці й надалі потирали її тіло, ніби запевняючи, що він згоден. Дерев у Фрогнерпарку, що поскидали листя, наскрізь продував вітер. Чорною, як ніч, поверхнею озера пливла качка, заховавши голову в пір'я. У Фрогнер-парку гниле листя поприлипало до кахляних стінок порожніх басейнів. Ця місцина видавалася покинутою навіки, ніби якийсь загублений світ. У глибокому басейні вітер крутив вихором і завивав одноманітно й понуро під десятиметровою вишкою для стрибків у воду, яка вимальовувалася на нічному небі, немов шибениця.

Розділ 8

«*Snow Patról*»

Коли Харрі прокинувся, вже була третя по обіді. Він відкрив сумку, перевдягнувся в чисте, знайшов у шафі вовняне пальто й вийшов на вулицю. Мжичка остаточно розбудила його, тож, ступаючи у коричневі, просякнуті курином зали ресторану «Шрьодер», він мав досить тверезий вигляд. Його столик виявився зайнятим, тож він, пройшовши у глиб зали, сів за столик під телевізором.

Роззирнувся... Зауважив кілька свіжих облич, що схилилися над пивом, а в решті – час ніби застиг. Підійшла Ніна й поставила перед ним білу філіжанку й сталевий кавник.

– Харрі, – мовила не вітаючись, а просто щоб переконатися, що це справді він.

Харрі кивнув.

– Привіт, Ніно. Маєте старі газети?

Ніна зникла в комірчині, а потім з'явилася з кіпою пожовклих газет. Харрі ніяк не міг второпати, навіщо у цьому ресторані зберігають старі газети, але раніше йому це теж часто ставало в нагоді.

– Long time²², – мовила вона й знову щезла.

Харрі враз згадав, чого йому так подобається в «Шрьодері», окрім того, що це найближчий до його оселі заклад харчування. Тут розмовляють лаконічно. І шанують особисте життя своїх відвідувачів. Просто зауважують, що ти повернувся, не вимагаючи пояснень, де був.

Харрі випив дві філіжанки надивовижу несмачної кави, нашвидкуруч проглядаючи газети, аби зрозуміти, що трапилось у королівстві останніми місяцями. Нічого надзвичайного, як завжди. Саме це йому найбільше подобалось у Норвегії.

Хтось переміг у співочому конкурсі «Норвезький ідол», якась зірка вилетіла з танцювального змагання, якогось футболіста з третього дивізіону зловили на кокаїні, а Лене Галтунг, дочка власника чималої флотилії Андерса Галтунга, наперед отримала кілька мільйонів як частину спадку й заручилася із набагато привабливішим за себе, хоча навряд чи таким заможним, як вона, підприємцем на ім'я Тоні. Редактор «Ліберала» Арве Стьоп висловив думку, що для нації, яка прагне й надалі дотримуватись соціал-демократичних цінностей, зберігати монархію стає чимраз менш прийнятним. Усе як завжди.

Перші заголовки, пов'язані з убивствами, Харрі побачив лише в газетах за грудень. Він упізнав місце злочину завдяки описові Каї: льох у офісному комплексі у Ньюдалені, що зараз саме зводиться. Невідомо, що стало причиною смерті, але, на думку поліції, не виключено, що йдеться про вбивство.

Харрі далі погортав газету й із цікавістю прочитав про те, як один політик вихвалявся, що залишив міністерську посаду, аби більше часу приділяти родині. Газетний архів «Шрьодера», звісно, не був вичерпним, але у газеті, датованій двома тижнями по тому, вигулькнуло друге вбивство.

Жінку знайшли біля розбитого «датсуна», що стояв обабіч лісової галявини біля озера Даушеен у Марідалені. Поліція не виключає, що у справі є «кримінальне підґрунтя», але про причину смерті не написано ані слова.

Харрі просканував поглядом статтю й відзначив, що мовчання поліції пояснювалось звичайною річчю: у них немає жодної зачіпки, авжеж, локатор наосліп бігає безмежними та порожніми морськими просторами.

²² Ані руш (англ.).

Лише два вбивства. Але Хаген був цілком упевнений, коли розповідав про серійного вбивцю. Отже, де зв'язок? Про що не писали у газетах? Харрі відчув, як його думки потекли торованою стежкою, вилаявся, що не в змозі все це полишити, й продовжив проглядати газети.

Коли сталевий кавник спорожнів, чоловік кинув на стіл зібгану банкноту й вийшов на вулицю. Щільніше застебнувся й примружився, дивлячись у сіре небо. Він зупинив вільне таксі, що саме підїжджало до тротуару. Водій потягнувся через салон, задні дверцята прочинилися. Такий трюк зараз зустрінеш нечасто, тож Харрі вирішив винагородити його чайовими. І не лише тому, що так зручніше сісти в авто, а ще й тому, що у склі дверцят відбилося обличчя людини, яка кермувала іншим авто, позаду них.

– До Державної лікарні, – скомандував Харрі й усівся на задньому сидінні.

– Зробимо, – відповів водій.

Коли вони відїжджали від тротуару, Харрі пильно подивився у люстерко заднього огляду.

– Стривай, відвези мене спочатку на вулицю Софієсгате. На Софієсгате, п'ять, авто, кашляючи дизельним двигуном, залишилося чекати на пасажирів, Харрі швидко, перескакуючи через дві сходинки, побіг нагору. У голові снувало безліч думок. Тріада? Герман Клойт? Чи стара параноя? Наркотики лежали на тому ж місці, де він залишив їх, коли відїжджав: у ящику для інструментів у буфетній. Поліцейське посвідчення, термін якого збіг. Двоє наручників фірми «Хіат» з пружинами, щоб наручники миттєво заціпалися. І службовий револьвер «Сміт-Вессон» 38-го калібру.

Коли Харрі знову спустився на вулицю, він не роззираючись одразу сів у таксі.

– У Державну лікарню?

– Принаймні їдьте тим напрямком, – відповів Харрі, пильно вдивляючись у люстерко, поки вони повертали на Стенберггате й підіймалися далі по Уллеволсвейєн. Він нічого не побачив. І це, можливо, є свідченням одного з двох. Або це – добре знайома параноя. Або той, хто за ним слідкував, – професіонал.

Проминаючи Західно-Акерську церкву та Уллеволську лікарню, він, про всяк випадок, поглядав у люстерко. У жодному разі не можна приводити їх за собою туди, де він був найбільш уразливий. Туди, куди вони завжди намагаються дістатися. До твоєї родини.

Найбільша у країні лікарня нависала над цілим містом. Харрі розплатився з таксистом, а той, подякувавши за чайові, знову зробив трюк із задніми дверцятами.

Перед Харрі здіймалися фасади лікарняних корпусів, видавалось, ніби низькі хмари повзуть просто над їхніми дахами.

Він глибоко вдихнув.

Улав Холе так безпорадно й привітно посміхався з лікарняного ліжка, що у Харрі защемило серце.

– Я був у Гонконзі, – відповів він. – Мусив поміркувати.

– Вийшло?

Харрі знизав плечима.

– Що кажуть лікарі?

– Та майже нічого не кажуть. Навряд чи це свідчить про щось добре, але я усвідомлюю, що мені так навіть краще. Ти ж знаєш, що у нашій родині ніхто не міг похвастатися здатністю приймати дійсність, як вона є.

Цікаво, чи заговорять вони про матір? Харрі сподівався, що не заговорять.

– Маєш роботу?

Харрі похитав головою. Сиве батькове волосся так гарно спадало на чоло, що Харрі подумав: мабуть, то не його волосся, певно, видали у лікарні разом з піжамою та капцями.

– Нічого?

– Мені запропонували читати лекції у Поліцейській академії.

Це було майже правдою. Хаген дійсно запропонував таке після справи Сніговика, ніби щось на кшталт відпустки.

– Навчатимеш? – Батько усміхнувся, тихо й обережно, наче боявся розлетітися на друзки від гучного сміху. – Я гадав, один із твоїх принципів – ніколи не робити те, що робив я.

– Ніколи не було такого.

– Гаразд, ти завжди чинив на свій розсуд. Усі ці поліцейські витребеньки. Отже, добре, що ти не наробив того, що накоїв я. Бо ж знаєш, я не найліпший приклад для наслідування. Адже відколи померла твоя мама...

Харрі просидів у білій лікарняній палаті щонайбільше двадцять хвилин, але вже відчайдушно прагнув утекти звідти.

– Після смерті мами мені ніяк не вдавалося повернути все до того, як було раніше. Я поринув у себе, неохоче спілкувався з іншими людьми. Мені здавалося, що коли я залишусь на самоті, то ми з нею станемо ближчими. Але я помилявся, Харрі. – Батько святобливо усміхнувся. – Я знаю, що втрата Ракель була надто важкою, але тобі не слід чинити, як я. Не варто критися, Харрі. Ти не повинен замикати двері й викидати ключа.

Харрі глянув на свої руки й, кивнувши, відчув, як усе тіло проймає морозом. Треба конче чимось зарадити, не одним, то іншим.

У палату увійшов медбрат, назвався Олтманом, піднявши шприца й трохи шепелявлячи, сказав, що має зробити Улаву укол, щоб батько краще спав. Харрі кортіло спитати, чи не дасть він і йому.

Батько повернувся на бік, шкіра на обличчі обвисла, тепер він виглядав куди старішим, аніж коли лежав голічерева. Він глянув на Харрі важким діткливим поглядом.

Харрі так рвучко скочив на ноги, що ніжки стільця заскреготіли об підлогу.

– Ти куди? – пробурмотів батько.

– Палити хочу, – відповів Харрі. – Зараз повернуся.

Харрі став на низький бордюр, звідки міг добре бачити стоянку, й запалив «Кемел». На тому боці шосе виднівся кампус Бліндерн і будівлі університету, де вчився батько. Побутує думка, що сини – це тією чи іншою мірою перелицьовані варіанти своїх батьків, що відчуття інакшості – лише ілюзія, що ти все одно повертаєшся, що голос крові не просто сильніший за волю – він і є воля. Харрі завжди здавалося, що він особисто спростовує це правило. Але чому ж тоді, коли дивився на кістляве батькове обличчя на подушці, йому здавалося, що він бачить себе у дзеркалі? А його голос видавався власним голосом? Чути його думки, слова... ніби свердло у дантиста, яке непомірно й рішуче знаходить нерв Харрі. Адже Харрі – його копія. Дідько! Харрі знайшов поглядом на парковці білу «короллу».

Завжди цей білий колір, найбезликіший з усіх. Колір «королли» перед «Шрьодером», обличчя чоловіка за кермом, те ж саме обличчя, яке десь добу тому витріщалося на нього своїми розкосими очима.

Харрі викинув цигарку й кинувся усередину лікарняної будівлі. Опинившись у коридорі, що вів до батькової палати, він уповільнив крок. Повернув туди, де коридор ставав ширшим, утворюючи хол для відвідувачів. Удав, ніби шукає щось у купі газет на столі, а насправді боковим зором оглядав усіх, хто сидів у холі.

Той чоловік сховався за номером «Ліберала».

Харрі узяв номер щотижневого журналу «Се о хьор», на якому була зображена Лене Галтунг та її наречений, і вийшов геть.

Улав Холе лежав, заплющивши очі. Харрі приклав вухо до губ. Дихання було ледве чутне, але відчувалося на щощі.

Харрі, сидячи на стільці біля ліжка, дивився на батька, а в голові у нього снували уривки спогадів з дитинства – у довільному порядку й ніяк не пов'язані між собою, якщо не зважати на те, що всі вони збереглися у його пам'яті.

Потім, поставивши стілець біля дверей, він ледь прочинив їх і став чекати.

За півгодини Харрі зауважив, що той чоловік вийшов з холу й пішов коридором. Це був приземкуватий, коренастий чолов'яга з дуже кривими ногами: здавалося, ніби він ніс надувний матрац між коліньми. Перш ніж зайти у двері з позначкою, зрозумілою для всіх чоловіків, він підтягнув ремня. Ніби на ньому висіло щось важке.

Харрі підвівся й пішов слідом.

Зупинився перед туалетом і зітхнув. Як давно це було. Потім штовхнув двері й прослизнув досередини.

Туалет, як і власне вся Державна лікарня, був чистий, чепурненький, новий і досить просторий. Уздовж однієї стіни вишикувалось шість кабінок, що зачинялися, всі були вільні. У торцевій стіні – чотири умивальники, а напроти кабінок – чотири порцелянові пісуари на рівні стегон. Чоловік стояв біля одного з них, повернувшись до Харрі спиною. Над його головою по стіні проходила водопровідна труба, на вигляд міцна. Харрі витягнув пістолет і наручники. За міжнародним етикетом чоловікам дивитися одне на одного у туалеті заборонено. За такий погляд, хай і випадковий, можуть уколошкати. Отож незнайомиць не озирнувся, щоб глянути на Харрі. Навіть коли Харрі дуже обережно зачинив вхідні двері на защіпку, навіть коли тихо підійшов, коли приклав пістолета до жирної складки у місці, де загривок переходить у шию, і прошепотів те, що, за словами одного з колег, кожен поліцейський має право вимовити хоч раз упродовж служби:

– Freeze²³.

Незнайомиць підкорився. Харрі зауважив, що начисто поголена складка вкрилася гусячою шкірою.

– Hands up²⁴.

Чоловік підвів над головою короткі дужі руки. Харрі нахилився до нього. Й тієї ж миті зрозумів, що скоїв дурницю. Незнайомиць, як виявилось, мав миттєву реакцію. Під час тренувань, відпрацьовуючи прийоми рукопашного бою, Харрі засвоїв, що вміти приймати удар так само важливо, як і вміти завдавати його. Треба розслабити м'язи, вчасно зрозумівши, що удар неминучий і треба його пом'якшити. Тож коли незнайомиць вивернувся, піднявши коліно догори, гнучко, наче танцівниця, Харрі точнісінько наслідував його рух. Він майже спромігся відсунутись у тому напрямку, куди було завдано удару. Але чоловік все одно дістав його у стегно. Харрі втратив рівновагу й, упавши, перекотився на спину по гладенькій долівці, встеленій кахлем, туди, де вже був поза межею досяжності. Так і лежав, затим зітхнув, подивився на стелю й добув з кишені пачку з цигарками. Встромив у рот цигарку.

– Speedcuffing²⁵, – сказав він. – Я навчився цього на курсах ФБР у Чикаго. Кабріні-Грін – справжнісінька нічліжка. Коли ти білий, то вечорами геть не маєш ніякого заняття, адже скрізь нападуть і пограбують, не встигнеш ступити ногою за поріг. Отож я сидів удома й відпрацьовував дві речі: швидко заряджати й розряджати службовий пістолет та заклацувати наручники на ніжці столу.

Харрі підвівся на ліктях. Незнайомиць досі стояв, закривши руки за головою. Бо вони були надійно защеПЛені на водогінній трубі. Він дивився на Харрі байдуже.

– Mister Kluit sent you?²⁶ – спитав Харрі.

Той і оком не кліпнув у відповідь.

²³ Руки вгору (англ.).

²⁴ Вміння застіпати наручники миттєво (англ.).

²⁵ Тебе прислав пан Клуйт? (Англ.)

²⁶ Тріада. Мої борги заплачено, хіба ти не чув? (Англ.)

– The Triade. I've paid my debts, haven't you heard?²⁷ – Харрі пильно вдивився у безвиразне обличчя чоловіка. Міміка, а радше її відсутність – можливо, схожа на азійську, але ані обличчя, ані колір шкіри – аж ніяк не азійські. Монгол, чи що?

– So what do you want from me?²⁸

Тиша у відповідь. Це недобре, адже, найімовірніше, чоловік заявився не висувати вимоги, а діяти.

Харрі підвівся й обійшов чоловіка півколом, щоб дістатися збоку. Приклавши револьвер до скроні незнайомцеві, засунув ліву руку в кишеню його піджака. Перш ніж намацати гаманець, витягнути його й розгорнути, пальці намацали холодну сталь зброї.

Харрі відійшов на три кроки.

– Let's see... Mr. Jussi Kolkka²⁹. – Харрі подивився кредитку «Амерекен експрес» проти світла. – Finnish. То ти фін? Тоді, може, норвезьку розумієш?

Знов анічирк.

– Ти колишній поліцейській, хіба ні? Я бачив тебе у залі прибуття в аеропорту. Гадав, що ти з нарковідділу. Як ти дізнався, що я прилетів саме цим рейсом, Юссі? Ти не проти, що я з тобою так по-свійському – Юссі? Як на мене, більш природно звертатися на «ти» й на ім'я до хлопця, що стоїть перед тобою, вивісивши член із штанів.

У відповідь почулося харкання, і плювок, що вилетів з рота, обертаючись у повітрі, поціливав Харрі у груди.

Харрі скосив погляд на свою сорочку. Чорний від жувального тютюну плювок перекреслив на ній літеру О, тож тепер на сорочці було «*Snow Patról*».

– Отже, норвезьку ти розумієш, – констатував Харрі. – То на кого ти працюєш, Юссі? І що тобі потрібно?

На обличчі Юссі не смикнувся жоден м'яз. Хтось у коридорі взявся за ручку дверей, смикнув, намагаючись відчинити, вилаявся й пішов геть.

Харрі зітхнув. Підняв пістолет вище – тепер той був проти чола фіна – й почав зводити гачок.

– Ти, Юссі, мабуть, гадаєш, що я цілком осудна звичайна людина. А тепер послухай, наскільки я осудний. Мій безпорадний батько лежить тут у лікарняному ліжку, ти про це дізнався, й у мене з'явився клопіт. Розв'язати його можна лише в один спосіб. На щастя, ти озброєний, тож я маю змогу повідомити поліцію, що це був звичайний самозахист.

Харрі відвів гачок ще далі. І відчув, як підступає до горлянки знайома нудота.

– КРИПОС. Гачок застиг.

– Repeat?³⁰

– Я з КРИПОСу, – Юссі процідив фразу шведською з тим фінським акцентом, який так полюбують мавпувати оповідачі анекдотів на норвезьких весіллях.

Харрі витріщився на нього. Він ні на мить не сумнівався, що чоловік говорить правду. Однак усе це все одно видавалось незбагненим.

– У гаманці, – процідив крізь зуби фін, намагаючись, щоб чоловік не розчув люті у його голосі.

Харрі, витягнувши з гаманця посвідчення, здивовано втупився в документ. І справді, чоловік, який стояв перед ним, служив у норвезькій кримінальній поліції – КРИПОС – головній службі, яка мала штаб-квартиру в Осло, керувала й зазвичай проводила розслідування убивств по всій країні.

²⁷ Ну й що тобі від мене потрібно? (Англ.)

²⁸ Подивимось... Пан Юссі Колкка... (Англ.)

²⁹ Повтори? (Англ.)

³⁰ Красеню (англ.).

– Що збіса у КРИПОСі хочуть від мене?

– Спитай Бельмана.

– Хто такий Бельман?

Фін видав якийсь короткий звук, що скидався чи то на кашель, чи то на сміх:

– Комісар Бельман, бідолахо. Мій шеф. А тепер зніми з мене наручники, *cute boy*³¹.

– Дідько! – вигукнув Харрі й знову зиркнув на посвідчення. – От тряся! – Він кинув гаманця додолу й штовхнув його ногою до дверей.

– Агов! Стривай!..

Вигук фіна стих за спиною, коли двері за Харрі поволі зачинилися й він покрокував до виходу. Медбрат, саме той, що приходив у батькову палату, кивнув і посміхнувся, коли вони з Харрі опинилися поруч. Той кинув йому ключик від наручників.

– Олтмане, там у вас у чоловічому туалеті якийсь ексгібіціоніст.

Медбрат машинально упіймав ключа обіруч. Йдучи до виходу, Харрі відчував на собі його приголомшений погляд.

³¹ Льодовий стадіон в Осло.

Розділ 9

Провалля

Була за чверть одинадцята вечора. Дев'ять градусів тепла, й Маріт Ульсен спало на думку, що, коли вірити прогнозу, завтра буде ще тепліше. У Фрогнер-парку не видно ані душі. Щось у відкритому басейні нагадало їй про човни на припоні, покинуті рибальські села, де поміж стінами будинків завиває вітер, і про закриті на зиму парки розваг. Уривчасті спогади з дитинства. Нібито коли рибалки-потопельники з'являлися на Трондхольмі і ночами виходячи з моря з водоростями на голові й дрібними рибками у роті та ніздрях. Примари, що не дихали, але часом видавали хриплі, холодні чайні крики. Мерці з кінцівками, що порозмокали й понабрехали, застрягали у гілках прибережних кущів, але вперто, з тріском продиралися до самотнього будиночка на Трондхольмі. На острові, де мешкали її бабця та дідусь. Де вона на самоті лежала у дитячій кімнатці, злякано тремтячи. Маріт Ульсен дихала. Досі дихала.

Унизу було безвітряно, зате тут, нагорі, на десятиметровій вишці для стрибків у воду, поривчастий вітер був дуже сильний. Маріт відчувала стукіт у скронях, у горлі, у паху, як у кожній клітинці її тіла пульсувала кров, свіжа, життєдайна. Як чудово жити на світі! Почуватися живою. Зійшовши сходишками на вишку, вона майже не засапалася, лише відчувала, як калатає серце, цей незрадливий м'яз. Маріт глянула вниз, у порожній басейн. Місячне сяйво надавало йому майже надприродного блакитнуватого відтінку. Годинник на іншому боці басейну зупинився на десяти хвилинах по п'ятій. Час зупинився. Вона мала змогу роздивитися місто, вогні автовок на Кіркевейєн. Так близько і водночас так далеко. Задалеко, аби хтось зміг її почути.

Вона дихала. Але все одно ніби вже померла. Навколо ший було намотано мотузку, товстезну, як канат. Маріт мала змогу чути крики чайок, примар, до яких вона незабаром приєднається. Вона не думала про смерть. Вона думала про життя. Про те, як радісно тепер стала б жити. Думала про всі дрібні й великі справи, які б утілила в життя. Вона б поїхала у країни, яких ніколи не бачила, спостерігала б за тим, як ростуть її небожі, й побачила б, що світ нарешті схаменувся.

Спочатку був ніж, лезо, котре блищало у світлі вуличних ліхтарів, прикладене до її горла. Кажуть, страх додає сил. У неї він усі сили вкрав. Думка про сталь, яка кремсатиме її тіло, обернула її на безпорадну тремтливу скиглійку. І коли він наказав їй перелізти через огорожу, вона не змогла, упала й так лежала, наче лантух, а щокими стікали сльози. Бо вона знала, що станеться далі. Й вона не спроможна цьому завадити і робитиме все, аби лише її не чикрижили отим ножем. Адже їй так хочеться жити, ще хоч трохи. Якщо не кілька років, то хоч кілька хвилин – та ж сама арифметика, сліпа, божевільна логіка, яка керує всіма людьми.

Маріт хотіла заговорити, пояснити, що неспроможна перелізти через огорожу, вона забулася, що було наказано мовчати. Ніж ужалив її, ніби змія, заповз їй до рота, повернувся так, що захрустіли зуби, а потім його витягли. Враз ринула кров. Чоловік прошепотів щось з-під маски, а тоді штурханам погнав її уздовж паркану. До місця за кущами, де в огорожі була дірка, саме туди він її і проштовхнув.

Маріт Ульсен проковтнула кров, яка досі наповнювала рота, й поглянула на трибуни внизу. Вони теж ніби потопали у синьому місячному світлі. Вони такі порожні, як на закритому судовому засіданні без глядачів та присяжних, лише суддя. Ніяких розз'яв на страті, лише кат. Останній виступ перед слухачами, який ніхто не вшанував своєю присутністю. Маріт Ульсен спало на думку, що в смерті, як і в житті, їй бракує принадності. А зараз вона навіть говорити була не в змозі.

– Стрибай.

Вона зауважила, який гарний парк, навіть зараз, узимку. Їй захотілося, щоб годинник у віддаленому кінці басейну цокав і вона мала змогу побачити секунди життя, які їй пощастило щойно вкрасти.

– Стрибай, – повторив голос. Мабуть, він зняв маску, бо голос змінився, й вона впізнала його. Вона озирнулася й приголомшено витріщилася на чоловіка. Їй відчула удар ногою у спину. Вона закричала. Більше не відчувала підґрунтя під ногами, бо на якусь мить стала невагомою. Але земля притягувала до себе, тіло прискорювало падіння, й Маріт встигла зауважити, як стрімко наближаються біло-сині фарфорові кахлі басейну, ще мить – і вона розчерепить об них голову.

На висоті трьох метрів над дном басейну мотузка, обмотана навколо шиї Маріт Ульсен, напнулася. Це була старовинна мотузка, зв'язана з лика липи та в'яза, такі не розтягуються. Огрядне тіло Маріт Ульсен не уповільнило падіння їй, відокремившись від голови, глухо вдарилось об дно басейну для стрибків у воду. А голова та шия лишилися на мотузці. Крові було небагато. Потім голова вислизнула з петлі, впала на синій спортивний костюм Маріт Ульсен і зі стукотом покотилася по кахлях.

А затим у басейні знову запала тиша.

ЧАСТИНА ДРУГА

Розділ 10

Гризота

Була третя година ночі, коли Харрі полишив спроби заснути й підвівся з ліжка. Він відкрив кран на кухні й, підставивши склянку під воду, тримав її, допоки вода почала переливатися через вінця, збігаючи по зап'ястку. Вилиця боліла. Він не зводив очей з двох світлин, приліплених над столом.

На одній світлині з неохайними смужками від згину була Ракель у блакитній літній сукні. Утім, судячи з осіннього листя, фото було знято не влітку. Чорне волосся спадало на оголені плечі. Вона ніби шукала когось поглядом за об'єктивом, можливо, фотографа. Може, це він її знімав? Дивно, що він не пригадує.

На іншому знімку був Олег. Харрі знімав його на мобільний телефон у «Валле Говін»³², під час тренування ковзанярів минулої зими. Олег тоді був зовсім тендітною дитиною, але якби він продовжив тренування, то незабаром його червона трикотажна форма сиділа б на ньому як улита. Що він нині робить? Де він узагалі? Чи спромоглася Ракель створити для нього затишок там, де вони зараз, домівку, де вони почуватимуться більш безпечно, ніж тут, в Осло? Чи увійшли у їхнє життя якісь нові люди? Чи він досі, втомившись або забувшись, часом називає його татом?

Харрі закрив кран. Коліно вперлося у дверцята під мийкою. За ними пошепки манив «Джим Бім».

Харрі нап'яв штани та сорочку, зайшов у вітальню й увімкнув «Kind of Blue» Майлза Девіса. Це був оригінальний запис, ще без обробки, обладнання звукозапису у студії трохи відставало, тож запис лунав з ледь помітним відтінком нереальності.

Харрі трохи послухав, потім додав гучності, щоб заглушити шепіт з кухні. Заплющив очі. КРИПОС. Бельман.

Він ніколи не чув цього імені. Певна річ, він міг зателефонувати й розпитати Хагена, але йому не стало сил. Бо здогадувався, яка буде відповідь. Нехай усе буде, як є.

Харрі дослухав до останнього запису «Flamenco Sketches» й здався. Підвівшись, вийшов з вітальні у коридор. У коридорі звернув ліворуч, сунув ноги у черевики «Докмартенс» і вийшов на вулицю. Він знайшов течку під драним сміттєвим пакетом. Обкладинку суціль вкривало щось схоже на гороховий суп.

Харрі вмовстився у зручне зелене крісло з підголівником і, тремтячи від холоду, взявся читати.

Першу жінку звали Боргні Стем-Мюре, мала тридцять три роки, родом з Левангера. Самотня, бездітна, мешкала у районі Сагене в Осло. Працювала стилістом, мала широке коло знайомих, здебільшого серед перукарів, фотографів та журналістів з видань, що пишуть про моду. Часто була у ресторанах, і не лише наймодніших. Поза тим, полюбляла гуляти за містом – пішки й на лижах.

«Все одно вона в чомусь лишалась дівчиною з Левангера» – так було написано у звіті після допиту її колег. Харрі спало на думку, що, певно, це думка тих з її колег, котрі, як гадали, спромоглися витравити у собі все, що виказувало їхню власну провінційність.

«Ми всі любили її, вона була однією з небагатьох фахівців у цій справі».

³² Добрий стрибок у кар'єрі (англ.).

«Це незбагненно. Хто міг надумати її убити?»

«Вона була надто покірливою. Тож рано чи пізно всі чоловіки, які припали їй до смаку, користувалися цим. Вона перетворювалась для них на забавку. Простіше сказати, вона високо замірювалась».

Харрі глянув на світлину. Єдину, на якій вона ще була жива. Білявка, а може, фарбована. Гарненька, але не красуня. Звичайна, стандартна, зодягнена в екстравагантну камуфляжну куртку та кашкета. Екстравагантність і покірність – хіба це поєднується між собою?

Вона була у музичній кав'ярні «Моно», де влаштували невеличку вечірку з нагоди презентації чергового номера журналу мод «Шенес». Це було між сьомою та восьмою вечора, Боргні сказала подрузі, що збирається додому, адже треба підготуватися до завтрашньої фотосесії, учасники якої, за задумом фотографа, мусять бути вдягнені у стилі «жебрак зустрічає панка, як це було у вісімдесятих».

Вона мала б, як зазвичай, дістатися до найближчої стоянки таксі, але ніхто із таксистів, що були у той момент поблизу (комп'ютерна роздруковка із «Норгес-таксі» та «Осло-таксі» додається), котрим показували її фото, не бачив Боргні Стем-Мюре й не возив пасажирів у Сагене. Коротше кажучи, після того, як вона покинула «Моно», її ніхто не бачив. Допоки двоє каменярів-поляків не прийшли на роботу й не зауважили, що замок на дверях, які ведуть у льох, спиляно, й не увійшли всередину. Боргні лежала долі у неприродному положенні, цілком одягнена.

Харрі поглянув на світлину. Та ж сама камуфляжна куртка. Обличчя мало такий вигляд, ніби на нього наклали білий грим. Спалах фотоапарата різко висвітив стіни льоху. Екстравагантна фотосесія.

Судовий лікар упевнено заявив, що смерть настала між 22:00 та 23:00. У крові знайшли залишки речовини, яка зветься кетаномін, сильного анестетика, що діє миттєво, навіть коли колоти внутрішньом'язово. Але безпосередня причина смерті у тому, що покійна захлинулася кров'ю, що ринула з ран у роті. Саме з цього починалося найнеймовірніше. У роті судовий лікар знайшов двадцять чотири колоті рани, які розташовувались симетрично і, якщо не враховувати тих, що наскрізь прошивали обличчя, всі були однаковісінькі углиб – по сім сантиметрів. Жодних припущень про вид зброї чи інструменту, яким наносились поранення, поліція не мала. Вони просто такого ще ніколи не бачили. Судово-медичних доказів теж жодних: ані відбитків пальців, ані ДНК, навіть відбитків черевиків чи чобіт не було, позаяк бетонну долівку напередодні ретельно вимили, збираючись укласти там долівку із системою підігріву. У звіті Кіма Еріка Локкера, криміналіста, який, імовірно, з'явився у поліції вже після того, як Харрі покинув службу, лежала світлина двох чорно-сірих камінців, які знайшли на долівці льоху і які не скидалися на гравій біля місця злочину. Локкер зауважував, що дрібне каміння часто намертво застрягає у товстій підшві, коли ходити твердою поверхнею, як-от долівка у цьому льосі. Крім того, чоловік зазначав, що камінці досить незвичайні, тож якщо під час розслідування десь вигулькнуть такі самі, наприклад, на якійсь гравійній стежині, то, можливо, вони саме звідти. Після підпису й дати до звіту було вкладено додаток: на внутрішньому боці двох корінних зубів знайдено ледь помітні залишки заліза та колтану.

Харрі вже знав, що буде далі. Він продовжив читання.

Другу дівчину звали Шарлотта Лолле. Батько – француз, мати – норвежка. Мешкала у Ламберсетері в Осло. Двадцять дев'ять років. Юристка за освітою. Мешкала сама, хоча у неї був хлопець, такий собі Ерік Фокстад – поза підозрою, адже він саме був на семінарі геологів у Єллоустонському національному парку у Вайомінгу, що у США. Вони з Шарлоттою мали поїхати разом, але вона саме розв'язувала серйозний майновий спір з нерухомістю й вирішила лишитися в місті.

Останнього разу колеги бачили її на роботі у вівторок увечері, близько дев'ятої. Імовірно, домівки вона так і не дісталася. Кейс із документами по справі знайшли поряд із тілом за поки-

нутим авто на лісовій галявині у Марідалені. Жодна зі сторін майнового спору, до речі, теж не викликала підозр. Згідно з рапортом про розтин, під нігтями дівчини знайдено сліди іржі та автомобільного лаку, що відповідало описові місця злочину, у якому говориться про подряпини навколо замка на кришці багажника, наче дівчина силкувалася її підняти. Утім, після більш детального огляду дійшли висновку, що кришку піднімали щонайменше раз. Але напевно це зробила Шарлотта Лолле. Харрі подумки відзначив, що вона напевно була прикута до чогось важкого у багажнику й саме тому силкувалася його відчинити. Прикута до чогось, що убивця згодом забрав із собою. Але що то було? Як забрав? І навіщо?

З оповіді однієї із співробітниць тієї ж таки адвокатської контори: «Шарлотта була дівчиною амбітною, завжди працювала до пізньої години. Утім, гадки не маю, чи її праця була продуктивною. Завжди привітна, але не надто товариська, як, можливо, видавалося через її усміхненість та південну зовнішність. Потайлива дівчина. Приміром, вона мало розповідала про свого хлопця. Але начальству подобалася».

Перед очима Харрі враз постала ця картина: колега детально розповідає подробиці свого особистого життя, натомість не отримуючи нічого, окрім усмішки. У його слідчому мозку наче увімкнувся автопілот: може, Шарлотта приховувала, що належить до якогось таємного жіночого чернечого ордену, а може, мала, що приховувати. Може...

Харрі глянув на світлини. Різкуваті, але привабливі риси обличчя. Темні очі, як у... От дідько! Він заплющив очі. Знову розплющив. Перегорнув кілька сторінок, аж до рапорту судмедексперта. Ковзнув поглядом до кінця сторінки.

Довелося знову переглянути початок сторінки, щоб переконатися, що там написано ім'я Шарлотти, що він не читає рапорт про Боргні вдруге. Знеболювальне. Двадцять чотири рани у роті. Захлинулася. Інших свідчень наглої смерті немає, сексуальної наруги також не зазнала. Рапорти різнилися лише часом смерті: між двадцять третьою годиною і північчю. Цей рапорт також доповнено записом про те, що на одному зубі жертви знайдено залишки заліза та колтану. Ймовірно, через те, що криміналісти, поміркувавши, дійшли висновку, що це важливо, оскільки зазначено в обох випадках. Колтан. Чи не з нього був виготовлений Термінатор Шварценегера?

Харрі зауважив, що сон до нього геть не йде й що він сидить скраю стільця. Він тремтів від збудження. Його нудило. Таке трапляється зазвичай після першої випитої чарки, від якої стискає шлунок, бо організм відчайдушно не приймає. Але згодом просить ще й іще. Чимраз більше. Поки тебе не знищить і всіх навколо тебе не знищить. Саме так, як зараз. Харрі скочив на ноги так рвучко, що аж в очах потемніло, схопив течку й, хоч розумів, що вона занадто груба, спромігся розірвати її навіпіл.

Згріб клапті й знову поніс до смітника на вулиці. Піднявши ляду, кинув у сміттевий бак, перше повернувши пакети зі сміттям, щоб течка втрапила на самісіньке дно. А завтра приїде сміттєзбиральна машина, ну або позавтра.

Харрі повернувся додому й знов усівся на стілець.

Коли за вікном засіріло, він почув перші звуки міста, що прокидалося. Та за рівним гудінням ранкового затору на Пілестредет він розчув віддалену та слабку поліцейську сирену. Це могло бути будь-що. І ще дещо. Не будь-що.

Телефон задзеленчав.

Харрі взяв слухавку.

— Це Хаген. Щойно нам повідо...

Харрі поклав слухавку.

Телефон знову задзеленчав. Харрі визирнув у вікно. Сестреняті він ще не телефонував. А чому? Бо не хотів показуватися на очі молодшій сестрі – своїй найвідданішій та беззастережній шанувальниці. Жінці, яку, за її ж власним висловом, «зачепив синдром Дауна» і яка, утім, була

спроможна упоратися зі своїми життєвими негараздами незрівнянно краще за нього. Вона була єдиною людиною, кого він ніяк не міг розчарувати.

Телефон стих. І знову задзеленчав.

Харрі рвучко схопив слухавку:

– Ні, шефе. Моя відповідь – ні. Я не беруся за цю справу. На тому боці дроту на мить усе стихло. А потім незнайомий голос промовив:

– Це з Енергетичної компанії Осло. Пане Холм?

Харрі подумки вилаявся.

– Слухаю.

– Ви не сплатили рахунки, які ми вам висилали, й ви знехтували нашим застереженням. Я телефоную, щоб повідомити, що сьогодні о дванадцятій ми відключаємо вашу квартиру за адресою Софієсгате, п'ять, від електропостачання.

Харрі мовчав.

– Вам відновлять електропостачання, шойно на наш рахунок надійде відповідна сума.

– Яка становить?..

– Враховуючи відсотки, пеню, платню за відключення, вона становить чотирнадцять тисяч чотириста шістдесят три крони.

Тиша.

– Ви мене чуєте?

– Так, чую. Наразі я не маю таких коштів.

– Суму, якої бракує, стягнуть за рішенням суду. Сподіваємося, що температура на вулиці не сягне нижче нуля. Чи не так?

– Так, – згодився Харрі й поклав слухавку.

Сирена на вулиці залунала гучніше, а потому стихла.

Харрі знову ліг. Чверть години пролежав, заплющивши очі. Потім здався, знов одягнувся і вийшов з квартири, щоб сісти на трамвай, який прямував до Державної лікарні.

Розділ 11

Роздруківка

Прокинувшись сьогодні вранці, я знав, що знову був там. Уві сні все завжди так: ми протяглися на землі, кров юшить, а коли я повертаю голову, то бачу, що вона стоїть там і дивиться на нас. Дивиться журиливо, ніби лише зараз усвідомила, хто я, викрила мене і побачила, що я не той, хто їй потрібен.

Поснідав із добрим апетитом. Читаючи телетекст: «У Фрогнер-парку у басейні для стрибків у воду знайдено тіло жінки – депутата стортингу». Сайти Інтернетгазет сповнені інформацією. Треба роздрукувати, зробити вирізку.

Незабаром на головних сторінках Інтернет-видань з'явиться ім'я. Донині так зване поліцейське розслідування було сміховинним, таким аматорським, що радше дратувало, ніж захоплювало. Але тепер вони напевні вдадуться до усіх своїх ресурсів і припинять гратися у нишпорок, як із Борґні та Шарлоттою. Як не крути, Маріт Ульсен була депутаткою стортингу. Час їм братися за розум. Адже вже обрано наступну жертву.

Розділ 12

Місце злочину

Харрі стояв перед будівлею лікарні й палив. Небо над ним було блідо-блакитне, але місто, що простяглося під ним в улоговині між низькими пагорбами, вкривало туманом. Харрі згадав дитинство в Уппсалі, неподалік Осло, коли вони з Ейстейном прогулювали перший урок у школі й ходили до німецьких бункерів у Нурдстранні. Звідти вони спостерігали смог кольору горохового супу, який стелився над центром столиці. Але з часом смогу над Осло не стало, позаяк промислове виробництво зникло з міста, а дровами вже ніхто не топив.

Харрі розтоптав недопалок підбором.

Улав Холє мав кращий вигляд. А може, то лише інше освітлення. Він спитав, чому Харрі усміхається. Й що трапилось із вилицею.

Харрі бовкнув щось про свою незграбність, а подумки спитав себе, у якому віці стаються ці зміни, коли діти починають захищати батьків від дійсності. Років у десять, вирішив він.

– Мене навідувала твоя молодша сестра, – мовив Улав.

– Як ся має?

– Добре. Коли дізналась, що ти повернувся, сказала, що тепер мусить про тебе піклуватися. Бо вона тепер доросла.

А ти – маленький.

– М-м-м. Розумниця. А як ти сьогодні?

– Добре. Чудово, справді. Гадаю, саме час покидати це місце.

Він посміхнувся, й Харрі посміхнувся у відповідь.

– А що кажуть лікарі?

Улав Холє досі всміхався:

– Багато всілякого. Побалакаймо про щось інше.

– Гаразд. Про що ти хочеш побалакати?

Улав Холє замислився.

– Хочу побалакати про неї.

Харрі кивнув. Він сидів, мовчки слухаючи, як батько й мати познайомилися. Як вони одружилися. Про те, як вона занедужала, коли Харрі був ще хлоп'ям.

– Інґрід завжди мені допомагала. Завжди. Але сама так нечасто мене потребувала. Допоки не захворіла. Часом мені здавалося, що її хвороба була мало не благословенням.

Харрі здригнувся.

– Тобто можливістю хоч якось віддячити, розумієш? І я старався. Я виконував усе, про що вона просила. – Улав пильно поглянув на сина. – Усе, Харрі, майже все.

Харрі хитнув головою.

Батько вів далі. Про Сестреня й Харрі, про те, якою розумницею росла Сестреня. І яка у Харрі була неймовірна сила волі. Як він боявся темряви, але нікому не хотів у тому зізнаватися, тож коли вони з матір'ю часом підходили до його дверей, то чули, як він або плаче, або лається на невидимих почвар. Але зайти до кімнати й втішити його батьки не могли. Адже тоді б він розлютився й вимагав, щоб вони йшли геть.

– Ти, Харрі, завжди гадав, що боротися з почварами треба лише самотужки.

Улав Холє вкотре переповів історію про те, що син ні слова не промовив, аж допоки йому не виповнилося майже п'ять років. Але коли одного дня він забалакав, слова наче самохіть полилися з нього. Розлогі, серйозні, з дорослими висловами. Вони з матір'ю гадки не мали, де він їх навчився.

– Але Сестреня має рацію, – усміхнувся батько. – Ти знову здитинився. І вже майже зовсім не розмовляєш.

– М-м-м. Ти хочеш, щоб я говорив?

Батько захитав головою:

– Ти вже краще слухай. Але на сьогодні досить. Провідай мене якось іще.

Харрі, потиснувши ліву батькову руку своєю правицею, підвівся.

– Ти не проти, якщо я поживу в Уппсалі кілька днів?

– Удячний, що ти сам запропонував. Я не хотів обтяжувати тебе, але за помешканням потрібно наглядати.

Харрі вирішив не казати, що у його власному помешканні ось-ось відключать електрику.

Батько задзеленчав у дзвоник, зайшла усміхнена медсестра, звернулася до Улава на ім'я, безневинно кокетуючи з ним. Харрі зауважив, як батько понизив голос, пояснюючи, що Харрі треба взяти ключі від будинку у валізі, зауважив, як лежачий хворий старий намагається розпушити перед жінкою пір'я. І чомусь ці намагання не видавались жалюгідними, ніби саме так і має бути.

Замість прощання батько повторив:

– Усе, про що вона просила. – І прошепотів: – Окрім одного.

Поки медсестра вела Харрі до кімнати, де зберігали речі пацієнтів, вона сказала, що з ним бажає поговорити лікар. Знайшовши ключі у валізі, Харрі постукав у двері, які показала йому медсестра.

Лікар кивнув на стілець, пропонуючи сісти. А сам відхилився на спинку крісла, склавши долоні дашком.

– Добре, що ви повернулися додому. Ми шукали вас.

– Знаю.

– Рак поширився.

Харрі кивнув. Хтось колись казав, що розростання – це найперша ознака ракових клітин.

Лікар пильно, ніби вивчаючи його, подивився на Харрі, наче розмірковував, чи варто продовжувати.

– Гаразд, – мовив Харрі.

– Себто?

– Я готовий почути все.

– Нині ми вже зазвичай не кажемо, скільки лишилось нашому пацієнтові. Трапляються медичні помилки, та й загалом знати це дуже важко. Але за теперішніх обставин, гадаю, вам варто знати, що він уже пережив те, що йому відведено.

Харрі кивнув головою. Визирнув у вікно. Туман унизу досі був щільний.

– Маєте мобільний, щоб ми могли знайти вас, коли щось трапиться?

Харрі похитав головою. Унизу, з туману, почулася сирена. Чи йому вчувається?

– Може, хоч скажете, хто б вам міг повідомити?

Харрі знову похитав головою.

– Не турбуйтеся. Я телефонуватиму й щодня навідуватиму його. Гаразд?

Лікар кивнув і глянув услід Харрі, коли той зірвався з місця й кинувся до виходу.

Коли Харрі дістався до Фрогнер-парку, вже була дев'ята. Власне паркова територія – півтисячі квадратних кілометрів, але басейн займає лише незначну частину парку й обнесений парканом, тому поліції неважко було відгородити місце злочину. Вони лише обнесли стрічкою паркан і всадили поліцейського біля входу, де зазвичай продають квитки у басейн. Зграя стерв'ятників, кримінальних репортерів, уже злетілася й клекотала біля воріт, жадаючи лише одного: поглянути на тіло. Депутат стортингу, як не крути, тож громадськість має право побачити такий знаний труп. У «Кафепікені» Харрі взяв чашечку «американо». Столики у них стояли на вулиці упродовж лютого, тож Харрі, вмостившись, запалив цигарку й став роздивлятися натовп біля входу в басейн.

На стілець поряд опустився якийсь добродій.

– Невже Харрі Холе власною персоною? Де ж це ви пропали?

Харрі звів очі. Рогер Єндем, кримінальний репортер з «Афтенпостен», теж запалив цигарку й махнув рукою у бік Фрогнер-парку:

– Нарешті Маріт Ульсен отримала бажане. До восьмої вечора вона стане зіркою. Повіситися на вищі для стрибків у парку Фрогнер. Good career move³³. – Він обернувся до Харрі й скривився. – А що з вашою вилицею? Маєте кепський вигляд.

Харрі нічого не відповів. Сьорбав каву, не збираючись порушувати ніякову паузу. Сподівався, на жаль, марно, що журналіст второпає: його товариство небажане. З туману над їхніми головами почулося ляскання – звук гвинта гелікоптера. Рогер Єндем, примружившись, поглянув угору.

– Певно, з «Верденс ганг»³⁴. Цілком у їхньому стилі – винайняти гвинтокрил. Сподіваюсь, туман не розвіється.

– Отже... Отже, краще хай фотографій ніхто не побачить, аніж їх зробить «Верденс ганг»?

– Певна річ! А хіба ви вже щось знаєте?

– Та, без сумніву, менше, ніж ви, – відповів Харрі. – Тіло знайшов один з нічних вартових і відразу зателефонував у поліцію. А ви що знаєте?

– Голову цілком відірвано. Скидається на те, що жінка стрибнула з самої верхівки з мотузкою навколо шиї. Оскільки ж була не худенька... Вагова категорія – десь близько ста п'ятдесяти кіло. На паркані знайшли нитки, ймовірно, з її спортивного костюма. Вважають, що саме у тому місці вона проникла у парк. Інших доказів не знайшли, тому гадають, що вона була сама.

Харрі зробив глибоку затажку. *Голову повністю відірвано.* От уже ці журналісти. Говорять достоту, як пишуть: «зворотною логікою», починаючи з найгарячішого.

– То що, це трапилось уночі? – закинув гачка Харрі.

– Чи вчора увечері. За словами чоловіка, Маріт Ульсен за п'ятнадцять десята пішла з дому на пробіжку. Як зазвичай.

– Пізнувато бігати підтюпцем.

– Як видається, вона бігала саме у цей час. Воліла бути сама у парку.

– М-м-м...

– До речі, я намагався знайти вартового, який її знайшов.

– Навіщо?

Єндем здивовано глянув на Харрі:

– Щоб отримати інформацію з перших рук, певна річ.

– Авжеж, – кивнув Харрі й знову зробив затажку.

– Але він, здається, від усіх сховався, немає його ані тут, ані вдома. Мабуть, досі приголомшений, бідолаха.

– Та ну? Він же не вперше знаходить труп у басейні. Це, певно, керівники розслідування постаралися, щоб він не потрапив у ваші пазури.

– Не вперше? Ви про що?

Харрі знизав плечима.

– Мене сюди вже кілька разів викликали. Через хлопчаків, котрі якось залізли у парк поночі. Раз трапилось самогубство, другого разу – нещасний випадок. Четверо друзяк поверталися з вечірки додому й захотіли розваг на п'яну голову: подивитися, у кого стане сміливості

³³ Норвезька щоденна газета, як і «Афтенпостен».

³⁴ У норвезькій правоохоронній системі поліцейські юристи (поліцейський уповноважений та поліцейський прокурор) видають ордери на арешт, керують слідством у карних справах і виступають на боці обвинувачення під час судових процесів.

підійти найближче до краю вишки. Тому, хто ступив на самісінький край, було дев'ятнадцять, а найстарший серед чотирьох був його рідний брат.

– От дідько, – мовив Єндем спроквола.

Харрі зиркнув на годинник, наче поспішав.

– Довгенька, мабуть, була мотузка, – зауважив Єндем. – Враз голову з пліч. Чи ви колись таке чули?

– Том Кетчум, – одказав Харрі, залпом допив каву і підвівся.

– Кетчуп?

– Кетчум. З банди «Hole in the Wall». Повісили у Нью-Мексико у 1901-му. Звичайнісінька шибениця, лише мотузка задовга була.

– О! І наскільки довга?

– Трохи довша двох метрів.

– Всього-на-всього? Мабуть, огрядний був чоловік?

– Аж ніяк. Це я до того, як просто, виявляється, втратити голову, правда?

Єндем щось прокричав услід, але Харрі не розчув. Він пройшов через парковку з північного боку басейну, затим парком, звернув ліворуч, потім через міст у напрямку головного входу. Увесь паркан був два з половиною метри заввишки. *Вагова категорія – дець близько ста п'ятдесяти кіло.* Може, Маріт Ульсен і намагалася перелізти через паркан до басейну, але навряд чи самотужки.

Пройшовши мостом, Харрі звернув ліворуч і знову наблизився до басейну з протилежного боку. Переступивши через жовтогарячу поліцейську стрічку, що оперізувала місце злочину, зупинився на верхівці схилу перед чагарниками. Останніми роками Харрі багато чого забув. Але дещо не йшло з голови донині. Він досі пам'ятав імена чотирьох хлопців з вишки для стрибків. І погляд старшого брата, коли той зовсім невиразним голосом відповідав на запитання Харрі. А ще – руку хлопця, що показував, як вони пролізли до басейну.

Ступаючи обережно, щоб часом не знищити ймовірні сліди, Харрі відсунув гілля чагарнику. Скидається на те, ніби міська служба паркового господарства розпланувала свою роботу на багато років наперед. Якщо, звісно, вона взагалі щось планувала. Хай там як, а прогалина у паркані досі на місці.

Присівши навпочіпки, Харрі почав пильно роздивлятися гострі кінці дроту. Зауважив темні нитки. Ніби хтось не прослизнув, а силоміць протиснувся у дірку. Він почав шукати ще слідів. Згори прогалини у паркані він зауважив чорну вовняну нитку. Прогалина заввишки була чималенька. Щоб дістатися верхівки головою, треба випростатися на весь зріст. Отже, плетена вовняна шапка. Чи Маріт Ульсен носила вовняну шапку? За словами Рогера Єндема, Маріт Ульсен вийшла з дому за чверть десята, щоб побігати парком. Як зазвичай, так він сказав.

Харрі спробував уявити все подумки. Незвично теплий вечір у парку. Побачив, як огрядна упріла жінка біжить підтюпцем. Жодної вовняної шапки на ній він не побачив. Адже було не настільки холодно. Може, чоловік не хотів, щоб його помітили чи упізнали? Отже, чорна бавовняна шапка. Можливо, лижна маска.

Він обережно вийшов з чагарнику.

Як вони підійшли, він не чув.

Один з чоловіків тримав у руці пістолет, певно, австрійський «Штейр», напівавтоматичний. Цілив у Харрі. Тримав пістолета блондин з роззявленим ротом і нижньою щелепою, що випиналася наперед, а коли до всього він ще й зарохкав, сміючись, Харрі враз спало на гадку прізвисько Трульса Бернтсена з КРИПОСу. Бівіс. Як у мультсеріалі про Бівіса та Батхеда.

Другий чоловік був маленький, дуже кривоногий, він тримав руки у кишенях пальта, яке прикривало, як уже Харрі добре знав, вогнепальну зброю й посвідчення КРИПОСу на ім'я, що скидалося на фінське. Але увагу Харрі привернув третій, зодягнений в елегантний плащ. Стояв

трохи віддалік, ліворуч від своїх колег. Однак було щось у позах та жестах Бівіса й фіна, у тому, як обоє зиркали то на Харрі, то на того третього, що підказувало: вони – його продовження, буцімто *насправді* він тримає зброю. Найбільше Харрі вразила у чоловікові не його майже жіночна краса. Не те, що верхні й нижні вії були такі довгі, ніби він підфарбував їх тушшю. Не витончені обриси носа, підборіддя та щік. Не волосся – густе, темне, посріблене сивиною, гарно підстрижене й набагато довше, ніж дозволяють відомчі стандарти. Й не безліч дрібних блідих плям на засмаглій шкірі, ніби після кислотного дощу. Харрі вразила зненависть. Саме зненависть у погляді незнайомця, спрямованому на нього, така шалена, що Харрі здалось, ніби він фізично відчуває її, як щось біле й важке.

Чоловік довбався у зубах зубочисткою. Голос його виявився вищим та м'якшим, ніж гадав Харрі.

- Ви пройшли на територію, яку перекрили для потреб розслідування, Холе.
- Беззаперечний факт.
- Навіщо?

Харрі пильно вдивлявся у співрозмовника, подумки перебираючи одну відповідь за одною, відкидаючи неслухні, допоки не збагнув, що у нього немає жодної.

- Бачу, ви мене знаєте, – мовив Харрі. – А з ким маю задоволення спілкуватися?

– Сумніваюся, що хтось із нас двох після цього спілкування буде вдоволений, Холе. Тому я пропоную вам негайно покинути це місце й ніколи більше не показуватися на місці злочину, яке розслідує КРИПОС. Зрозуміло?

– Гаразд. Зрозумів. Хоч і не до кінця. А що як я міг би надати поліції певну допомогу, скажімо, у випадку з Маріт Ульсен, підказати...

– Єдине, чим ви ошчасливили поліцію, – це ваша знеславлена репутація, – встряв у розмову м'який голос. – За моїми даними, ви – п'яниця, злісний правопорушник і просто гидка комаха, Холе. Тож я раджу вам негайно заповзти знову під той камінь, з-під якого ви виповзли, поки вас підбором не розчавили.

Харрі, глянувши на чоловіка, відчув, як нутро й розум однозначно підказували: облиш, іди геть. Тобі немає чим крити. Будь хитріший.

Та й справді бути хитрішим не завадило б. Харрі вийняв пачку цигарок.

– Це ти мене збираєшся розчавити, Бельмане? Адже ти Бельман? Геній, який послав за мною цю мавпочку із сауни? – Харрі кивнув, показуючи на фіна. – Зважаючи на ту недолугу спробу, ти неспроможний розчавити підбором навіть е... е... – Харрі гарячково підбирав слушне порівняння, але на думку нічого не спадало. Клята зміна часових поясів!

Бельман був хвацькішим:

- Забирайся, Холе. – І ткнув великим пальцем через плече: – Ну ж бо – хутчіш!

– Я... – почав був Харрі.

- Гаразд, – мовив Бельман, широко всміхаючись. – Тебе заарештовано.

– Що?

– Тобі тричі наказували забиратися з місця злочину, але ти не підкорився наказові. Руки за спину.

– Послухай-но! – гаркнув Харрі, чимраз дужче відчуваючись піддослідним щуром у лабораторному лабіринті, дії якого абсолютно передбачувані. – Я лише хочу...

Бернтсен, він же Бівіс, смикнув його за лікоть так, що цигарка впала на вологу землю. Харрі нахилився за нею, але від удару ногою у спину впав сторчака. Забив лоба й відчув присмак землі та жовчі. Почув вкрадливий Бельманів голос просто над вухом:

– Ти виявляєш спротив під час арешту, Холе. Я ж попрохав тебе завести руки за спину, адже так? Покласти їх сюди...

Бельман легко торкнувся рукою сідниць Харрі. Той важко сопів, не рухаючись. Бо чудово усвідомлював, чого прагне Бельман. Спротив поліції. Два свідки. Стаття 127. Термін до п'яти

років. Гру скінчено. Попри те, що Харрі чудово все розумів, він знав, що невдовзі Бельман отримає своє. Тому він зосередився на іншому, абстрагувався від схожого на рохкання сміху Бівіса й наодеколоненого Бельмана. Він згадав її – Ракель. Він закинув руки за спину, над рукою Бельмана, й повернув голову. Нарешті вітер розігнав туман, і вдалині, на тлі сірого неба, біліла граційна вишка для стрибків у воду. З переднього краю платформи щось звисало, гойдаючись від вітру, мабуть, мотузка.

М'яко клацнули наручники.

Бельман стояв на парковці на вулиці Міддельтунсгате, спостерігаючи, як вони від'їжджають. Вітер шарпав поли його плаща.

Черговий у камері попереднього ув'язнення, або ж КПУ, читав газету й не відразу помітив, що перед ним виросли троє.

– Здоров, Туре, – мовив Харрі. – Маєш номер не для курців з пристойним краєвидом?

– Здоров, Харрі. Давненько не бачились. – Черговий вийняв ключа з шапки у себе за спиною й простягнув Харрі. – Люкс для молодят.

Харрі зауважив, як збентежився Туре, коли Бівіс, нахилившись, вихопив ключа й гаркнув:

– Він заарештований, телепню!

Харрі винувато дивився на Туре, відчуваючи, як руки Юссі обмацують кишені, виймаючи звідти гаманець та ключі.

– Чи не зателефонував би ти Гуннару Хагену, Туре? Він... Юссі смикнув за наручники з такою силою, що Харрі здалось, ніби метал уп'явся у шкіру, й він зашкентильгав задом наперед у бік камери.

Вони замкнули Харрі у маленькій камері два на півтора метри, потім Юссі пішов до Туре підписати папери, а Бівіс лишився ззовні й дивився на Харрі у вічко. Той зауважив, що він хоче щось сказати, тож чекав. І нарешті Бівіс процідив голосом, що тремтів від ледь прихованої люті:

– То як почуваєшся? Таким крутим був, упіймавши двох серійних убивць, по телеку тебе показували, бачте. І от сам сидиш за ґратами й на двері витріщаєшся.

– Чому ти такий злий, Бівісе? – тихо спитав Харрі й заплющив очі. Відчув, як його гойдає, ніби він щойно зійшов на землю після тривалої морської мандрівки.

– Я не злий. Але на виродків, які стріляють у порядних поліцейських, я лютую.

– Ти помиляєшся, – зауважив Харрі й вклався на нари. – По-перше, треба казати «я лютий», по-друге, інспектор Волер не був добрим поліцейським, а по-третє, я не стріляв, а відірвав йому руку. Ось тут, біля плеча. – І Харрі показав, де саме.

Бівіс роззявив рота, але тут же стулив його, не промовивши й слова.

Харрі знову заплющив очі.

Розділ 13

Кабінет

Коли Харрі розплющив очі, виявилось, що він уже пролежав у поліцейській камері дві години. Перед камерою стояв Гуннар Хаген і вовтузився з ключами, намагаючись відчинити двері.

– Даруй, Харрі, я був на нараді.

– Та все гаразд, шефе, – втішив його Харрі, потягнувся, позіхнув. – То що, я вже вільний?

– Я поговорив з поліцейським прокурором³⁵, він сказав, що все гаразд. Попереднє ув'язнення – це застережний захід, а не арешт. Чув, тебе сюди запроторили двійко хлопів із КРИПОСу. Що сталося?

– Сподіваюся, це ти мені поясниш.

– Я?

– КРИПОС стежили за мною, відколи мій літак приземлився в Осло.

– КРИПОС?

Харрі, сівши на ліжку, пригладив рукою волосся.

– Вони стежили за мною ще від Державної лікарні. Й арешт був з цілковито формального приводу. Що коїться, босе?

Хаген, задерши підборіддя, почухав шию.

– Трясця, я мав таке передбачити!

– Що передбачити?

– Що може просочитися дещо. Про те, що ми намагаємося тебе знайти. Й що Бельман захоче цьому завадити.

– Чи не можна детальніше?

– Як я вже казав, усе доволі заплутано. У поліції проводять скорочення й оптимізацію. І розмежування сфер компетенції. Відділ розслідування убивств та КРИПОС давно вже не ладнають між собою. Чи в змозі така маленька країна утримувати одночасно дві структури, які опікуються одними й тими ж справами, – діткливе питання. Суперечка розгорілася не на жарт, коли у КРИПОС прийшов новий заступник, такий собі Мікаель Бельман.

– Розкажи про нього.

– Про Бельмана? Закінчив Поліцейську академію у Норвегії, попрацював зовсім небагато, потім потрапив у Європол у Гаазі. Потому повернувся на батьківщину таким собі вундеркіндом, якому немає іншого шляху, як лише вперед та нагору. Галас піднявся з першого ж дня, коли він зажадав узяти на роботу колишнього колегу з Європолу, іноземця.

– Часом не фіна?

Хаген кивнув згідливо.

– Юссі Колкку. У Фінляндії отримав базову поліцейську освіту, але для роботи у поліції Норвегії такої кваліфікації замало. Профспілка стала дибки. Звісно, питання вирішили: Колкку взяли на роботу тимчасово, за програмою обміну. Черговим номером Бельман заявляє, мовляв, правові норми варто тлумачити так: у випадку, коли скоєне гучне вбивство, саме КРИПОС має вирішувати, хто розслідуватиме – вони чи місцеве поліцейське управління. А не навпаки.

– І що?

– І це, певна річ, абсолютно неприйнятно. У нашому Поліцейському управлінні найбільший у країні відділ розслідування убивств, і ми маємо право самостійно вирішувати, які вби-

³⁵ Народилася зірка (англ.).

вства в Осло ми розслідуватимемо, у яких нам потрібна допомога, а які віддамо опікуватися КРИПОСу. Загалом, їх створювали, щоб вони надавали поліцейським округам технічну підтримку під час розслідування вбивств, але Бельман, не довго думаючи, наділив свій підрозділ імператорським статусом. Міністерство юстиції теж утягнули. А там швиденько зметували, що нарешті з'явилася можливість втілити те, чому ми дотепер противилися: зробити так, щоб усі вбивства розслідувалися в одному місці. Їм по цимбалах наші заперечення, що виникне ризик однобокого розслідування, бюрократичного виродження, що наші поліцейські краще знаються на місцевих особливостях, що старші передають знання молодшим, що відбувається приплив нової крові...

– Дякую, та повертати мене вже не треба.

Хаген підняв руку:

– Гаразд, але зараз Міністерство юстиції готує пропозицію...

– Себто?

– Вони хочуть вчинити розважливо. Йдеться про те, щоб якнайліпше використати свої ресурси, яких обмаль. І якщо КРИПОС зможуть довести, що вони досягають кращих результатів, коли їм не треба оглядатися на місцеву поліцію...

– ...тоді вся влада перейде до рук Брюна, – зазначив Харрі. – Бельману – великий кабінет, і прощай відділ убивств?

Хаген знизав плечима.

– Щось на кшталт того. А коли виявили труп Шарлотти Лолле за «датсуном» і стало очевидним, що загальна картина подібна до убивства іншої дівчини у підвалі в новобудові, ми просто-таки зіштовхнулися лобами. У КРИПОСі заявили: попри те, що вбивства скоєно в Осло, подвійні убивства розслідує КРИПОС, а не поліцейський округ Осло, й розпочали власне розслідування. Вони зрозуміли, що саме ця справа стане вирішальною в тому, на чий бік пристане міністерство.

– Отже, треба розкрити справу швидше за КРИПОС?

– Повторюю, все дуже непросто. Вони не хочуть ділитися з нами інформацією, хоча теж тупцяють на місці. Натомість вони завітали у міністерство. До нас, до начальника управління, зателефонували з міністерства, мовляв, краще було б, аби справу розслідували у КРИПОСі, допоки не вирішать, як поділити сфери повноважень на майбутнє.

Харрі повільно похитав головою:

– Я починаю розуміти. Ви у відчаї.

– Я б не хотів вживати саме такі слова.

– Ви у такому розпачі, що навіть відкопали старого мисливця за серійними убивцями Холе. Аутсайдера, якого вже викреслили з вашої зарплатної відомості, але який спромігся б розслідувати справу в абсолютній тиші й спокої. Саме тому я мав нікому нічого не казати про цю справу.

Хаген зітхнув.

– Вочевидь, Бельман все одно дізнався. І пустив за тобою хвоста.

– Щоб простежити, як ви нехтуєте ввічливим проханням Міністерства юстиції. Зловити мене на гарячому, коли я саме читатиму старі звіти та допитуватиму старих свідків.

– Чи ще дієвіше – вивести тебе з гри. Бельман розуміє, що вистачить схибити один раз, одного-єдиного келиха пива у робочий час, єдиного порушення посадових приписів, щоб тебе відсторонили.

– Гм... Або спротиву під час арешту. Він вирішив піти ще далі, цей вилупок.

– Я побалакаю з ним. Він відчепиться від тебе, коли я скажу, що ти все одно не хочеш розслідувати цю справу. Без нагальної потреби ми не змішуємо поліцейських з брудом. – Хаген зиркнув на годинник. – Гаразд, у мене роботи – під зав'язку, нумо якнайшвидше витягнемо тебе звідси.

Вони вийшли з КПУ, проминули стоянку й зупинились біля входу в Поліцейське управління – будівлю із сталі та бетону, що височіла над парком. Поряд, ніби пуповиною пов'язані із будівлею управління підземним тунелем, темніли сірі мури Ботсена – окружної в'язниці міста Осло. Нижче, у бік фіорда та порту, простягався район Грьонланн. Фасади були по-зимовому вицвілими й брудними, ніби присипані попелом. Підйомні крани внизу біля порту вимальовувалися на тлі неба, ніби шибениці.

– Не найкраще видовище, правда ж?

– Та не надто гарне.

– Хай там як, а щось таки є в цьому місті.

Харрі кивнув:

– Авжеж.

Вони трохи постояли, засунувши руки в кишені.

– Прохолодно якимось, – мовив Харрі.

– Та не надто.

– Може, й так, але мій термостат, певно, досі налаштований на температуру Гонконгу.

– Звісно.

– Там, нагорі, пригостиш чашечкою кави? – Харрі кивнув у бік шостого поверху. – Хоч ти казав, що роботи до біса. Справа Маріт Ульсен?

Хаген не відповів.

– Отже, – підсумував Харрі, – Бельман та КРИПОС загарбали й це...

Проходячи червоною зоною у коридорі шостого поверху, Харрі все кивав у відповідь на стримані кивки, якими з ним віталися. Схоже, він, хоч і був легендою у цій будівлі, але ніколи не був надто популярним.

Вони зайшли в двері, на яких був прикріплений аркуш А-4 з написом: «I see dead people».

Хаген кахикнув:

– Мусив віддати твій кабінет Магнусу Скарге, у нас тут яблуку ніде впасти.

– Та пусте, – мовив Харрі.

На кухні для працівників управління вони розжилися по паперовому стаканчику горезвісної місцевої кави з кавоварки з фільтром.

У кабінеті Хагена Харрі вмовився напроти столу начальника – на стільці, де йому неодноразово вже доводилося сидіти.

– Бачу, він досі у тебе. – Харрі кивнув на предмет на столі, що скидався на білий знак оклику. Людський палець. Харрі знав, що це був палець японського командувача часів Другої світової. Під час відступу командувач відрубав собі мізинця на очах у підлеглих, вибачаючись, що вони не мають змоги повернутися й забрати полеглих. Хаген полюбляв переповідати цю історію, пояснюючи керівникам середньої ланки, своїм підлеглим, що таке авторитет.

– А у тебе його досі немає, – відповів Хаген, киваючи на руку Харрі, що тримала каву, на якій бракувало середнього пальця.

Харрі кивнув і відсORBнув кави. Кава була така, як і раніше. Розплавлений асфальт.

Харрі скривився.

– Мені потрібна команда з трьох чоловік.

Хаген повільно відпив кави й відставив стаканчик убік.

– І не більше?

– Ти завжди про це питаєш. Утім, знаєш, що я не люблю надто численної групи.

– Цього разу не заперечуватиму. Що менше людей, то менша можливість для КРИПОСу та міністерства винюхати, що ми взялися розслідувати подвійне вбивство.

– Потрійне, – уточнив Харрі й позіхнув.

– Ну добре, ми ж не знаємо напевне, чи була Маріт Ульсен...

– Жінка, сама, увечері, її силоміць відводять в інше місце, де позбавляють життя у незвичний спосіб. І це втретє у невеличкому Осло. Це потрібне вбивство. Повір мені. Але ти сам розумієш: незалежно від того, мало нас чи ні, що нам доведеться докласти чимало зусиль, аби наші стежки ніяк не перетнулися з КРИПОСом.

– Звісно, – відповів Хаген, – знаю. Тому ставлю умову: якщо ваше розслідування десь вигулькне, до нашого відділу воно не має жодного стосунку.

Харрі примружився. А Хаген вів далі:

– Певна річ, нам буде прикро, що деякі наші співробітники виявляться втягнутими у справу без дозволу керівництва відділом. І ти цю версію не спростовуватимеш.

Харрі утупився в Хагена. Їхні погляди зустрілися.

– Питання є?

– Є.

– Де відбувається витік інформації?

– Себто?

– Хто у Бельмана за інформатора?

Хаген знизав плечима:

– Гадаю, він не стежить за нами увесь час. А про те, як тебе дістати, він міг дізнатись з найрізноманітніших джерел.

– Знаю, що Магнус Скарре полюбляє теліпати язиком де треба й де не треба.

– Не питай мене більше ні про що, Харрі.

– О'кей. Де влаштуємо штаб-квартиру?

– Я гадаю... – Гуннар Хаген кивнув головою, ніби саме про це розмірковував. – Що ж до приміщення...

– Отже?

– Я вважаю, у нас тут забагато людей товчється, тож треба шукати щось поза межами управління, але недалечко.

– Гаразд. То де?

Хаген визирнув у вікно. На сірі мури окружної в'язниці.

– Жартуєш? – усміхнувся Харрі.

Розділ 14

Добір команди

Бйорн Гольм увійшов до дорадчої кімнати у криміналістичному відділі в Брюні. Сонце за вікнами вже котилося за фасади будинків, поступаючи владою над містом надвечірнім сутінкам. На стоянці перед будівлею стояло чимало автівок, а перед входом у КРИПОС на тому боці вулиці припаркувався білий фургончик із супутниковою антеною на даху й логотипом Норвезької телерадіокомпанії на боці.

Єдиною людиною, присутньою у дорадчій кімнаті крім нього, була його начальниця, Беата Льонн, дуже тендітна, бліда та мовчазна пані. Хто не знав її, можливо, подумав би, що такий жінці важко керувати цілою ватагою дорослих, надпрофесійних, самовпевнених експертів-криміналістів, які завжди мають свою думку й не бояться йти на конфлікт. Але тому, хто був обізнаний в усьому, ставало цілком очевидним, що лише вона й спроможна з ними упоратися. Передовсім не тому, що її поважали, бо вона не зламалася, провівши на вічний спокій двох поліцейських – спочатку власного батька, а згодом і батька своєї дитини. А тому, що вона була краща серед них, випромінювала таку порядність і силу, що коли Беата Льонн пошепки давала наказ, опустивши погляд і зашарівшись, цей наказ виконували беззастережно. Отож не дивина, що Бйорн Гольм поспішив у дорадчу кімнату, щойно дізнався, що його кличуть.

Вона сиділа у кріслі, присунутому майже до самого телевізора.

– Передають прес-конференцію наживо, – мовила вона не озираючись. – Сідай.

Гольм враз упізнав людей на екрані. І міркував, як дивно сидіти тут і дивитися на телевізійний сигнал, який подолав тисячі кілометрів у космосі лише для того, щоб показати йому те, що наразі відбувається на іншому боці вулиці.

Беата Льонн додала гучності.

– Ви цілком правильно мене зрозуміли, – відповів Мікаель Бельман і нахилився до мікрофону, що стояв перед ним на столі. – Наразі ми не маємо жодного сліду й жодного підозрюваного. Повторюю ще раз: ми не заперечуємо, що загинула могла скоїти самогубство.

– Але ж ви казали... – почала одна з журналісток.

Бельман обізвав її:

– Я казав, що ми вважаємо цю смерть *підозрілою*. Ви, певна річ, знаєтеся на термінах. Якщо ні, то вам варто... – Він не закінчив речення і показав на когось за камерою.

– «Ставангер афтенблад», – пробурмотів цей хтось говіркою Ругалана. – Чи не пов'язують у поліції цю смерть з двома іншими випадками у...

– Ні! Якщо ви слухали уважно, то, певно, зрозуміли, що ми всього-на-всього *не виключаємо можливого взаємозв'язку*.

– Це я зрозумів, – спокійно й повільно вів далі носій ругаланської говірки. – Але усіх присутніх радше цікавить те, якої ви думки, а не те, чого ви *не виключаєте*.

Бйорн Гольм зауважив, як пильно дивиться Бельман на журналіста і як нетерпляче сіпаються куточки його губ. Жінка у формі, яка сиділа поряд з Бельманом, затулила мікрофон рукою і щось тихо йому прошепотіла. Обличчя старшого інспектора потьмарилося.

– Мікаель Бельман проходить пришвидшений курс зі спілкування з пресою, – прокоментував Бйорн Гольм. – Урок перший: гладити треба за шерстю, а надто – регіональні видання.

– Так, він новачок, – мовила Беата Льонн. – Згодом навчиться.

– Переконана?

– Авжеж, Бельман з тих, хто вчиться.

– З того, що я чув, смирення опанувати нелегко.

– Справжнє – важко. Але у мистецтві сучасного спілкування вміння стелитися перед ЗМІ, коли потрібно, – основне правило. Саме цього Нінні зараз його навчає. А Бельман достатньо кмітливий, щоб це зрозуміти.

Бельман на екрані кахикнув, через силу, майже по-хлоп'ячому, посміхнувся й нахилився до мікрофону:

– Перепрошую, якщо мої слова видалися трохи зарізкими, але ми всі мали важкий день, і сподіваюся, ви всі розумієте, що ми прагнемо щонайшвидше повернутися до розслідування цього трагічного випадку. Наразі маємо завершувати, але якщо хтось має ще питання, прошу залишити їх Нінні. Я обіцяю, що намагатимусь повернутися й відповісти усім особисто. Ще до того, як номери буде підписано до друку. Домовились?

– А що я тобі казала? – Беата переможно засміялася.

– A star is born,³⁶ – відповів Гольм.

Картинка зникла з екрана, й Беата повернулася до Бйорна.

– Телефонував Харрі. Хоче, щоб я тебе йому позичила.

– Мене? – перепитав Бйорн. – А навіщо?

– Ти й сам чудово розумієш навіщо. Чула, ти був з Гуннаром Хагеном в аеропорту, коли прилетів Харрі.

– Ой, – Гольм широко посміхнувся, показуючи зуби.

– Гадаю, Хаген прагнув використати тебе в операції «переконання», оскільки чудово обізнаний, що ти належиш до тих, з ким Харрі подобається працювати разом.

– Я б не сказав, що ми були в цьому успішні. Харрі відмовився братися за справу.

– Схоже, він змінив свою думку.

– Невже? Цікаво, що його переконало?

– Він не сказав. Сказав тільки, що, на його думку, більш слушно буде діяти через мене.

– Певна річ, ти ж тут начальниця.

– Коли йдеться про Харрі, немає нічого певного... Ти ж знаєш, ми з ним добрі знайомі.

Гольм кивнув на знак згоди. Звісно, він знав. Знав, що Джека Халворсена, коханого Беати й батька її ненародженої дитини, було вбито, коли той співпрацював з Харрі. Морозної зимової днини йому перерізали горлянку просто на вулиці в Грюнерльокка. Гольм дістався туди, щойно це трапилось. Гаряча кров, що просякла сіро-сталевий лід. Смерть поліцейського. Харрі ніхто не звинувачував. Звісно, окрім його самого.

Гольм почухав зарослу щетиною щоку.

– І яка була твоя відповідь?

Беата, зітхнувши, глянула на вулицю, на журналістів та фоторепортерів, які похапцем залишали штаб-квартиру КРИПОСу.

– Та ж сама, що й тобі зараз. Що міністерство дало зрозуміти: всі повноваження тепер належать КРИПОСу, а отже, я не маю змоги направляти експертів-криміналістів, що займаються цією справою, ні до кого, окрім Бельмана.

– Але?

Беата Льонн постукала по столу кульковою ручкою.

– Але ж є інші розслідування, не лише це подвійне убивство.

– Потрійне, – виправив Гольм, а згодом, коли Беата пильно глянула на нього, додав: – Повір мені.

– Я гадки не маю, що насправді розслідує старший інспектор Холе, але жодною з цих справ він не займається, ми про це домовились, – відповіла Беата. – Але для розслідування решти справ, яких саме, я гадки не маю, я відпускаю тебе. На чотирнадцять днів. Примірник

³⁶ «Кохання ранить» (англ.) – пісня, яка стала хітом у виконанні гурту «Назарет».

першого рапорту по справі, над якою працюватимете, має лежати на моєму столі не пізніше, ніж за п'ять днів від сьогодні. Зрозуміло?

Кая Сульнес аж засвітилася, всередині відчуваючи майже непоборне бажання зробити кілька обертів у своєму офісному кріслі.

– Якщо Хаген згодиться, я, звісно, не заперечуватиму, – силкувалася вона видатися стриманою, але радість аж співала в її голосі.

– Хаген не заперечує, – відповів чоловік, що стояв навскіс в одвірку, прихилившись до нього головою й закривши за неї руку. – Отже, нас лише троє – ти, Гольм та я. Й те, над чим ми працюємо, – цілком таємне. Розпочнемо завтра, збираємось о сьомій у моєму кабінеті.

– Е-е-е... о сьомій?

– О сьомій. Нуль-сім-нуль-нуль.

– Добре. Який кабінет?

Чоловік, посміхнувшись, пояснив, який саме.

Вона глянула на нього з недовірою.

– Наша штаб-квартира... у в'язниці?

Діагональ випросталась в одвірку.

– Підготуйся. Питання є?

Питань Кая мала без ліку, але Харрі Холм вже щез.

Тепер цей сон приходить до мене й удень. Десь удаліні я досі можу розчути, як оркестр грає «Love hurts»³⁷. Я бачу, як кілька хлопців, підійшовши, оточили нас, але вони не втручаються. Добре. Бо я саме дивлюся на неї. Поглянь, що ти накоїла, намагаюся промовити я. Поглянь на нього, невже ти досі потребуєш його? Боже, як же я ненавиджу її, так і кортить виїняти ножа з рота й встромити його в неї, розпороти шкіру, побачити, як з неї юшить кров, виповзають кишки, брехня, глупство, її ідіотська пиха. Хтось же має показати їй, яка вона бридка усередині.

Дивився прес-конференцію по телевізору. Телепні й нездари! Жодних слідів, жодних підозрюваних! Перші сорок вісім годин – золотий час, вони вже спливають, поквартесь, ну ж бо! Чого хочете від мене? Щоб я написав це на стіні кров'ю?

Це ви, а не я, робите все, щоб убивства тривали.

Листа дописано.

Поквартесь.

³⁷ Брати Блюз (англ.). Йдеться про героїв американського комедійного кіномюзиклу, брати Елбуд та Джейк Блюз (Ден Екroyд та Джон Белуші), за котрими ганяється поліція, неонацисти, мафія.

Розділ 15

Стробоскопічне світло

Стіне дивилася на хлопця, який щойно до неї забалакав. Борода, біляве волосся, плетена шапочка. У приміщенні. До того ж на ньому тепла шапочка, що закриває вуха. Навіжений сноубордист? Придивившись пильніше, Стіне зауважила, що то не парубок, а чоловік. Десь за тридцять. Принаймні на засмаглій шкірі були білі зморшки.

– То й що? – відповіла вона, намагаючись переключити музику, що гриміла у приміщенні в Краббе. Нещодавно відкритий клуб голосно заявив, що відтепер – це нове місце для молодих і найсучасніших музикантів, кіномитців та письменників зі Ставангера, котрих насправді чимало у цьому поведеному на бізнесі місті, що рахує нафтові долари. Збіговисько ще не вирішило, чи заслуговує Краббе їхньої прихильності. Й Стіне не вирішила, чи вартий її прихильності цей парубок, чи то пак чоловік.

– Я лише гадаю, що тобі треба вислухати те, що я розповім, – мовив він, упевнено посміхнувся їй своїми блакитними, як на неї, надто яскравими очима. Чи, може, це тут таке освітлення. Стробоскопічне світло? Супер? Видно буде. Він крутив у руці келих з-під пива, обіпершись на барну стійку так, що їй довелося б нахилитися, щоб розчути, що він розповідатиме, – але дзуськи! Одягнений у товсту дуту куртку, але під недолугою шапочкою не видно й краплини поту. Може, це якась модна шапочка? – Бо мало з тих, що, об'їхавши на мотоциклі всі райони дельти Іраваді в Бірмі, повернулись звідти такими живими, щоб про це теревені правити, – промовив він далі.

Такими живими. Базікало, та й годі. Такі їй осоружні. Він на когось скидався. На якогось героя класичних американських бойовиків чи серіалів вісімдесятих.

– Отож я запрягнувся, що коли повернуся у Ставангер, піду десь посидіти, куплю пива, підійду до найгарнішої дівчини, яку побачу, й скажу саме оце, що зараз. – Розвівши руками, він посміхнувся білозубою широкою посмішкою. – Мені видається, що ти – дівчина біля синьої пагоди.

– Де?

– Це із Редьярда Кіплінга, панно. Ти – дівчина, яка чекає британського солдата біля пагоди Мультмейна. То як? Поїдеш зі мною? Ходити босоніж мармуром Шведагона? Або їсти м'ясо кобри Баго? Засинати під молитовні замовляння мусульман у Янгуні й просинатися під буддійські в Мандалаї? – Він передихнув.

Вона нахилилася вперед:

– Отже, я тут найгарніша дівчина?

Він роззирнувся.

– Ні, але у тебе найбільші цицьки. Ти гарна, але конкуренція шалена, питання в тім, чи ти найгарніша з усіх. Гайда звідси?

Засміявшись, вона похитала головою. Ніяк не могла визначити: чи то він смішний, чи просто ненормальний.

– Я тут із подружками. Спробуй цей фокус на комусь іще.

– Еліас.

– Що?

– Тобі ж цікаво, як мене звати? А раптом ми ще побачимось. Мене звати Еліас Скуг. Прізвище забудеш, але Еліаса запам'ятаєш. Тож ми ще побачимось. Раніше, ніж ти це усвідомиш.

Вона схилила голову набік:

– Он як?

Він теж схилив голову набік і перекривив її:

– Отак.

Потім допив пиво, поставив келих на стільницю, засміявся їй в обличчя й пішов.

– Хто це? – спитала Матильда.

– Хтозна, – відповіла Стіне. – Він наче нічого, але дивак. З говірки – ніби зі Східної Норвегії.

– Дивак?

– У нього дивні очі. І зуби. Чи, може, це лише стробоскопічне світло...

– Стробоскопічне?

Стіне засміялася.

– Як у солярії. Колір зубної пасти. Через це пика ніби у зомбі.

Матильда хитнула головою.

– Мусиш випити. Ходімо.

Стіне пішла слідом, зиркнувши мимохідь на двері. Їй здалося, що вона помітила за склом обличчя, але там нікого не було.

Розділ 16

«Speed King»

Була дев'ята вечора. Харрі йшов центром Осло. Він згаяв цілий день, перетягуючи столи й стільці до нового кабінету. По обіді поїхав провідати батька в лікарню, але не застав його: батька забрали на якісь процедури чи аналізи. Отож мав повернутися назад. Він зробив кілька ксерокопій документів, кілька дзвінків, замовив квитка в Берген, заскочивши у Сіті, придбав USB-модем завбільшки з недопалок.

Харрі крокував широко. Йому це завжди страшенно подобалося: йти пішки зі сходу на захід цим компактним містом, мимохідь помічаючи, як поступово, але очевидно змінюються люди, мода, етнічна належність, архітектурні стилі, кав'ярні, бари. Він заскочив у «Макдональдс», проковтнув гамбургер, сховав у кишеню три соломинки для коктейлів і попростував далі.

Не минуло й півгодини, як він вийшов з пакистанського Грьонланна, що скидався на гетто, й опинився у гарній, дещо стерильно-білій як крейда західній частині міста. Кая Суль-нес мешкала на вулиці Людер-Сагенс-гате. Будинок, у якому вона жила, належав до тих старовинних великих дерев'яних будівель, за якими мешканці Осло вишиковуються у чергу, коли їх часом виставляють на продаж. І навіть не для того, щоб придбати, – адже грошей на це майже ніхто не мав, – але щоб помилуватися, помріяти, переконатися, що Фагерборг досі такий самий, яким прагне видаватися, – район, де багаті заможні, але не занадто, де гроші не надто нові, й ніхто не має ані плавальних басейнів, ані автоматичних воріт у гаражі, ані решти сучасних вульгарних викрутасів. Адже місцеві мешканці поводитися так само, як завжди. Улітку сиділи під яблунями у своїх великих тінистих садках у старих плетених кріслах чи на старих садових лавах, надто громіздких і пофарбованих у чорне, як і будиночки, з яких їх повиносили. А коли меблі з садів заносили до будинків і дні коротшали, за вікнами зі скляних квадратиків засвічувалися свічки. На вулиці Людер-Сагенс-гате різдвяний дух панував з жовтня до березня.

Хвіртка у садок скрипнула так голосно, що Харрі зрозумів: пес тут не потрібен. Під чобітьми шурхотів гравій. Знайшовши ці чоботи у шафі, Харрі зрадів, наче дитина, але зараз вони вже геть промокли.

Він зійшов сходами на ганок і подзвонив. Таблички з іменами жильців не було.

Перед дверима стояли елегантні жіночі черевички, а поруч – пара чоловічих черевиків. Розміру десь сорок шостого, подумав Харрі. Схоже, чоловік у Каї – кремезний. Адже, певна річ, у неї є чоловік, та й як йому могло спасти на гадку щось інше? Дивина, та й годі, але спало ж? Гаразд, це не суттєво. Двері розчинилися.

– Харрі? – Вона була зодягнена у простору шерстяну кофтину, заправні джинси й фетрові капці, такі старезні, що Харрі б заприсягся, що на них уже виступило старече ластовиння. Обличчя без косметики. Лише здивована посмішка. Утім, здавалося, вона знала, що він прийде. Знала, що йому такий її вигляд сподобається. Він, звісно, помітив ще у Гонконзі ту зацікавленість, яку викликає у жінок чоловік зі славою, хай вона добра чи погана. Хоч він теж не намагався слушно пояснити усіх причин, які привели його до цих дверей. І навіть добре, що він цього не зробив. Гм, черевички сорок шостого розміру. Чи сорок шостого з половиною.

– Мені Хаген адресу дав, – мовив Харрі. – Від мого помешкання до твоєї оселі можна дістатися пішки, тож я вирішив, що краще навідатись, а не телефонувати.

Вона невпевнено посміхнулася.

– Ти не маєш мобільного.

– Помиляєшся, – він витягнув з кишені червоний телефон. – Мені Хаген дав, але пінкод я вже забув. Не заважатиму?

– Ні-ні. – Вона розчинила двері, й Харрі увійшов.

Смішно, але поки він чекав на неї, його серце калатало. Років п'ятнадцять тому він би розлютився, але зараз він уже змирився з банальним фактом: жіноча краса завжди матиме над ним певну владу.

– Я зварю каву. Хочеш?

Вони увійшли до вітальні. На стінах висіли картини й книжкові полиці зі стількома книжками, що Харрі взяв сумнів, що вона спромоглася б назбирати їх сама. У кімнаті цілком явно панував чоловічий дух. Громіздкі незграбні меблі, глобус, кальян, вінілові платівки на полицях, мапи й світлини височезних засніжених гір. Це навело Харрі на думку, що чоловік набагато старший за Каю. Телевізор увімкнено, але без звуку.

– Маріт Ульсен – головна новина у всіх випусках, – мовила Кая, взяла пульт, і телевізійний екран згаснув. – Виступали два опозиційних лідери й вимагали негайного розслідування, переконували, що уряд систематично скорочує чисельність поліції. Цілком зрозуміло, що КРИПОС найближчим часом не знудується.

– То я б випив кави, – сказав Харрі, і Кая кинулася на кухню.

Він умостився на дивані. На журнальному столику поряд із жіночими окулярами для читання догори палітуркою лежала розгорнена книжка Джона Фанте. А поруч – кілька світлин, знятих у Фрогнер-парку. Власне, не місця злочину, а роззяв, що скупчилися на іншому боці вулиці, щоб повітритися. Харрі вдоволено пирхнув. Не лише через те, що Кая прихилила роботу додому, а ще й тому, що група, яка робить виїзд на місце злочину, досі робить такі знімки. Саме він, Харрі, колись зобов'язав знімати всіх, хто приходить подивитися на місце злочину. На курсах ФБР з розслідування серійних убивств він дещо засвоїв: зокрема те, що злочинцю дійсно кортить повернутися на місце злочину – це зовсім не вигадка. І братів Кінг у Сан-Антоніо, й убивцю із супермаркету «К-Март» заарештували саме тому, що вони не втрималися від спокуси прийти й подивитися на свої діяння, насолодитися переполохом, який спричинили, й власною недослажністю. Фотографи з криміналістичного відділу називали це шостою заповіддю Холе. Звісно, була ще й решта дев'ять. Харрі почав роздивлятися світлини.

– Ти ж п'єш без молока? – запитала Кая з кухні.

– Атож.

– Справді? Адже у Хітроу...

– Я маю на увазі, що так. Я п'ю каву без молока.

– Еге, ти говориш кантонською.

– Що?

– Припинив використовувати подвійне заперечення. Кантонська говірка логічніша. А тобі подобається логіка.

– Справді? Кантонською?

– Не знаю, – засміялася вона з кухні. – Я просто намагаюся бути дотепною.

Харрі зауважив, що світлини досить розпливчасті, знімали їх на висоті стегна, без спаху. Увага люду прикута до вишки для стрибків. Недоумкуваті погляди, роззявлені роти – знуджені роззяви, що чекають на що-небудь жаске, про що згодом цікаво згадати у спогадах або розповісти наляканим сусідам. Один з гурту підняв угору мобільний, певна річ, щоб зробити знімки. Харрі, узявши збільшувальне скло, став роздивлятися обличчя одне за одним. Він і гадки не мав, що саме шукає, голова була порожня, а це – найліпший спосіб не прогавити те, що, ймовірно, є на цих світлинах.

– Щось видивився? – Вона стояла за його спиною, нахилившись. Він відчув пахощі лавандового мила – так само від неї пахло у літаку, коли, задрімавши, вона поклала голову йому на плече.

– М-м-м... Гадаєш, тут щось можна знайти? – спитав він і взяв чашечку з кавою, яку вона простягла йому.

– Ні.

– То навіщо ти взяла їх додому?

– Бо дев'яносто п'ять відсотків розслідування – це пошуки не в тому місці.

Вона щойно повторила третю заповідь Харрі.

– А ще варто навчитися шанувати ці дев'яносто п'ять відсотків, інакше на стіну дертимешся.

Четверта заповідь.

– А рапорти?

– Певна річ, ми маємо власні рапорти про убивства Боргні та Шарлотти, але в них нічого немає. Жодних матеріальних доказів, жодних свідків, котрі могли б повідомити про щось незвичайне. Ані кривих ворогів, ані ревних коханців, ані жадібних спадкоємців, ані переслідувачів, котрим стали на заваді, – ані наркодилерів або якихось інших кредиторів. Коротше...

– Жодних зачіпок, жодних очевидних мотивів і без знаряддя вбивства. Я б розпочав із допитів у справі Маріт Ульсен, але, як ти чудово знаєш, ми над цією справою не працюємо.

Кая посміхнулася:

– Авжеж ні. До речі, сьогодні мала розмову з одним репортером з відділу політики «Верденс ганг». Він сказав, що ніхто із журналістів, акредитованих у стортингу, не знає, чи були у Маріт Ульсен депресії, психологічні зриви чи думки про самогубство. Вони нічого не можуть повідомити, чи мала вона ворогів у професійній царині або в особистому житті.

– М-м-м...

Харрі й далі перебирав поглядом обличчя у гурті. Жінка з безумним поглядом та дитиною на руках...

– Що потрібно цим людям?

На задньому тлі – спина чоловіка, який покидає місце злочину. Дута куртка, плетена шапочка...

– Їм потрібен шок. Ураза. Розвага. Очищення...

– Малоймовірно.

– І ти читаєш Джона Фанте. Тобі подобаються старі речі? – Він кивнув на кімнату й увесь будинок. Але розраховував при цьому, що вона розповість щось про чоловіка, котрий аж настільки старший за неї, як він гадав.

Вона зацікавлено подивилась на нього:

– Ти читав Фанте?

– Замолоду, коли я цікавився Буковськи, я читав його книжки, але назв не пригадую. Я купував їх здебільшого тому, що Чарлз Буковськи – затятий його шанувальник.

Він демонстративно подивився на годинник:

– Ого, час додому.

Кая здивовано поглянула на чоловіка й на непочату чашечку з кавою.

– Та все ця різниця в часі... – Харрі посміхнувся й підвівся. – Ми можемо поговорити про це завтра, коли зустрінемось.

– Авжеж.

Харрі помацав кишені.

– Та й сигарети скінчилися. Пригадуєш той блок «Кемела», який я залишив тобі, щоб не відібрали за перевищення норми?

– Зажди, – посміхнулася вона.

Коли вона повернулася з розкритим блоком сигарет, Харрі вже стояв у коридорі у чоботях та куртці.

– Дякую, – сказав він. Витягнув одну пачку й відкрив її. Коли вийшли на сходи, вона мовила, прихилившись до одвірка:

– Можеш не відповідати, але, як на мене, це була якась перевірка.

– Тобто? – запитав Харрі й підкурив.

– Я не уточнюватиму, що це була за перевірка. Але скажи: я пройшла її?

Харрі усміхнувся.

– Та ні, я лише через оце прийшов. – Він пішов униз сходами, махаючи блоком цигарок:

– Отже, о сьомій нуль-нуль.

Харрі замкнув двері. Клацнув вимикачем, переконуючись, що електрику ще не відключили. Скинув пальто, увійшов до вітальні, увімкнув «Deer Purple». Це був його улюблений гурт у категорії «ніде правди діти, глупство, але страшенно приголомшливо». «Спід Кінг». За ударними – Аян Пейс. Харрі сів на диван, стиснувши скроні кінчиками пальців. Собаки рвалися з ланцюгів. Вони вили, хрипіли, бризкали слиною, зубами впивалися йому в нутрощі. Якщо сьогодні він відпустить їх – дороги назад уже не буде. Цього разу – не можна. Раніше він мав удосталь причин, щоб зупинитися. Ракель, Олег, робота, можливо, навіть батько. До спиртного – зась. Отже, потрібен інший трунок. Контрольований трунок. Дякую, Кае. І йому не соромно? Соромно, авжеж. Але гордощі – це розкіш, яку він міг далеко не завжди собі дозволити.

Він зірвав плівку з блока сигарет. Вийняв пачку із самого низу. Майже не помітно, що її розкривали. Таких жінок, як Кая, ніколи не зупиняють під час митного огляду. Розкривши пачку, він витягнув фольгу. Розгорнув і поглянув на коричневий кавалок. Втягнув ніздрями солодкий запах.

І розпочав необхідні приготування.

Харрі перепробував усі можливі способи куріння опіуму: від найскладніших ритуалів у курильнях, які за складністю не поступалися китайським чайним церемоніям, включно з різноманітними способами – послуговуючись люлькою для куріння, до найпростішого – підпалити грудочку, прикласти до неї соломинку й щосили затягнутися, поки наркотик перетвориться на дим. Способів безліч, але мета завжди єдина: щоб діюча речовина – хай то морфін, тебаїн, кодеїн чи цілий букет інших хімічних складових – потрапила у кров. Харрі використовував простий спосіб. Він примотував скотчем сталеву ложку до краєчка столу, відщипував від грудки дрібку завбільшки з сірникову голівку, клав її у ложку й підносив під неї полум'я запальнички. Коли запахне опіумом – тримав над ложкою звичайнісіньку склянку, збираючи дим. Потім засовував у склянку соломинку з гнучким краєчком і щосили затягувався. Харрі зауважив, що у нього вже не тремтять пальці. У Гонконзі він постійно перевіряв ступінь своєї залежності й у певному сенсі був найбільш дисциплінованим трункозалежним з тих, з ким знався. Він наперед відміряв собі порцію спиртного, а потім не пив більше ані краплі, навіть якщо голова чманіла. Часом у Гонконзі він не вживав опіуму тиждень-два, обмежуючись кількома пастилками паральгіну-форте: абстинентний синдром він, певна річ, не пригнічував, але мав певну психологічну дію, позаяк Харрі знав, що у ньому є крапелька морфіну. Отож ніяка це не залежність. Хіба що трошки від алкоголю, але від опіуму – навряд. Утім звісно, що критерії залежності досить розпливчасті. Оскільки, щойно Харрі почав примотувати скотчем ложку до столу, як відчув, що собаки вгамувалися. Зрозуміли, що скоро їх нагодують.

І вони заспокоються. До наступного разу.

Розпечена запальничка вже пекла пальці. На столі лежали соломинки, які він прихопив у «Макдональдсі».

За мить він зробив першу затяжку.

Подіяло миттєво. Зник біль, навіть той, про який він і гадки не мав. Повернулися асоціації, образи. Сьогодні вночі він зможе заснути.

Бйорна Гольма не брав сон.

Він силкувався читати книгу Ескотта про нетривале життя й тривалу смерть легенди кантрі Хенка Вільямса, слухав диск із записом Люсінди Вільямс в Остіні, рахував тейлорських довгорогих корів – не брало, й квіт.

Дилема. Вся справа в ній. Проблема, бо нема однозначно правильного рішення. Експерту-криміналісту Гольму такі проблеми були ненависні.

Він скрутився калачиком на своєму дивані, що був для нього закороткий. Диван прибув зі Скреї укупі з його персоною, добіркою вінілових платівок Елвіса, «Sex Pistols», «Jason & The Scorchers», трьома костюмами від кравця в Нешвіллі, американською Біблією й кухонними меблями, які пережили три покоління Гольмів. Але зосередитися так і не спромігся.

Дилема була в тому, що, оглядаючи мотузку, на якій повісили чи то повісилася Маріт Ульсен, котра втратила голову, він дещо виявив. Може, з того зовсім нічого не випливає, але питання в іншому: кому він має доповісти – у КРИПОС чи Харрі? Гольм виявив на мотузці крихтих черепашок, на той час іще виконуючи завдання КРИПОСу. І з біологом, який вивчав підводний світ прісних водойм у Біологічному інституті при університеті Осло, він мав розмову, ще коли працював на КРИПОС. Але Беата Льонн передала його у розпорядження Харрі, перш ніж він устиг викласти все це у рапорті, тож завтра, сівши за комп'ютер, він муситиме писати рапорт на ім'я Харрі.

Гаразд, формально ніякої дилеми не існує, результати огляду належать КРИПОСу. Віддати їх комусь іншому – означає виявити недбалість. А чим він, якщо чесно, зобов'язаний Харрі Холє? Від нього ж суцільні неприємності. У роботі поведився дивно й безцеремонно. А вже коли Харрі надудлиться, то взагалі стає небезпечним для життя. Утім, меткий і хвацький, коли тверезий. На нього можна покластися, він не з тих, що згодом не нагадають «you owe me», мовляв, ти мені винен. Кепський ворог, але чудовий друг. Гарний чоловік. Достобіса гарний. Навіть чимось скидається на Хенка.

Бйорн Гольм застогнав і обернувся до стіни.

Стіне прокинулась, наче її штовхнули.

У темряві щось скреготіло й шурхотіло. Вона повернулася на бік. На стелю падало слабке світло. Від долівки біля ліжка. Котра година? Третя по півночі? Вона простягла руку й схопила мобільний.

– Слухаю? – мовила вона сонним глосом.

– Обминувши дельту, я усвідомив, що мені до смерті остогидли змії й комарі, тож ми з моїм байком поїхали уздовж узбережжя Бірми на північ, до Аракану.

Вона враз упізнала його голос.

– На острів Сей-Чунг, – продовжував він. – Там є діючий грязьовий вулкан, і кажуть, невдовзі почнеться виверження. Воно справді розпочалось третьої ночі по моєму приїзді. Я гадав, що буде лише грязь, але ні – він випльовував стару добру лаву. Густу лаву, яка так повільно розтікалася містом, що її можна було неспішно обійти.

– Надворі ніч, – позіхнула вона.

– Хай там як, а вона текла без упину. Коли лава така в'язка, її називають холодною, хоча вона спалює все на своєму шляху. Деревя зі свіжим зеленим листям за чотири секунди оберталися на різдвяні ялинки, а потім на попіл і щезали. Бірманці силкувалися втекти на машинах, завантажених по зав'язку скарбом, котрий встигли зібрати поспіхом, але збиралися вони надто довго, адже навіщо поспішати, коли лава повзе так повільно? А коли вони виносили свої телевізори, лава вже підповзла до їхніх домівок. Вони кинулися до машин, але через спеку гума почала репатися. А потім спалахувало пальне, й вони вибігали з автівок, немов живі смолоскипи. Пригадуєш моє ім'я?

– Слухай-но, Еліасе...

– А хіба я не казав, що ти запам'ятаєш.

– Мені треба спати. Завтра до школи.

– Я сам – як виверження, Стіне. Наче холодна лава. Я не поспішаю, але мене не зупинити. І я прийду туди, де ти.

Вона намагалася згадати, чи казала, як її звати. І випадково зиркнула у вікно. Воно було розчинене. На вулиці шумів вітер, спокійно, втішливо.

Голос у слухавці лунав тихо, майже як шепіт.

– Я бачив пса, який хотів утекти, але заплутався у колючому дроті. Просто на шляху лави. Раптом вона повернула ліворуч, ніби проминула його. Я гадав, милостивий Бог пожалів тварину. Але лава пройшла просто по ньому. Половина його просто щезла, випарувалася, решта згоріла. І теж обернулася на попіл. Усе обертається на попіл...

– Тьху, я кладу слухавку.

– Визирни на вулицю. Поглянь, я вже коло твоєї оселі.

– Припини!

– Ну ж бо, я лише пожартував. – Він голосно й заливчасто розреготався просто їй у вухо.

Стіне розгубилася. Він п'яний чи навіжений? Чи те й інше? – Солодких снів, Стіне. Незабаром побачимось.

Зв'язок увірвався. Стіне витріщилася на телефон. Потім вимкнула його й жбурнула геть. Вилаялась, бо зрозуміла: цієї ночі вона вже не засне.

Розділ 17

Волокна

Була за дві хвилини сьома, коли Харрі Холє, Кая Сульнес та Бйорн Гольм йшли «кишкою» – підземним переходом завдовжки чотириста метрів, який поєднував Управління поліції та окружну в'язницю Осло. Часом тунель використовували, щоб привести ув'язнених на допит до управління, іноді для бігових тренувань у зимовий час, у давні лихі часи – для таємного побиття занадто впертих в'язнів.

Зі стелі крапало на долівку, краплі чмокали, ніби цілунки, що луною розливалися в темному, ледь освітленому коридорі.

– Це тут, – мовив Харрі, коли вони дісталися у глиб коридору.

– ТУТ? – перепитав Бйорн Гольм.

Ім довелося нахилитися, щоб пройти під сходами, що вели у камери. Харрі, повернувши ключ у замку, розчинив залізні двері. В ніс ударив гарячий, вологий, затхлий запах.

Він клацнув вимикачем. Квадратна бетонна кімната з сіроблакитним лінолеумом на долівці й голими стінами освітилася синім холодним світлом люмінесцентних ламп.

У кімнаті не було ані вікон, ані обігрівача – нічого з того, на що сподіваєшся у приміщенні, яке має правити за робочий кабінет для трьох людей.

Окрім столів з кріслами й комп'ютерами для кожного. На столі стояла засмальцьовано-руда від старості кавоварка й велика пляшка з водою.

– За стіною котельня, яка обігріває всю в'язницю, тому тут так тепло, – сказав Харрі.

– А насправді тут навіть затишно, – мовила Кая, сідаючи за один із столів.

– Ще б пак, навіть скидається на пекло, – додав Гольм, стягнувши замшеву куртку й розстебнувши верхнього гудзика на сорочці. – А мобільний тут працює?

– Ледь-ледь, – відповів Харрі. – І Мережа є. У нас є все необхідне.

– Окрім чашок для кави, – зауважив Гольм.

Харрі похитав головою. Добувши з кишень плаща три білі чашки, він розставив їх на столах. Потім витягнув з внутрішньої кишені пачку кави й попростував до кавоварки.

– Ти прихопив їх з їдальні, – констатував Бйорн, піднявши чашку, яку Харрі поставив перед ним. – «Хенк Вільямс»?

– Фломастером виведено, тому обережно, – попередив Харрі, надриваючи зубами пакунок з кавою.

– «Джон Фанте», – прочитала Кая на своїй чашці. – А на твоїй що?

– Наразі порожньо, – відповів Харрі.

– Чому?

– Бо там має бути написане ім'я нашого головного підозрюваного.

Ніхто й словом не прохопився у відповідь. Кавоварка жадібно ковтала воду.

– Поки звариться кава, я б волів почути три версії, – заявив Харрі.

Не встигла наповнитися друга чашка, як уже пролунала шоста версія, й тут Харрі обірвав балачки.

– Гаразд, це була просто розминка, щоб мізки розігріти.

Кая щойно припустила, що убивства було скоєно на сексуальному ґрунті й убивцю вже засуджували за такий злочин, а тому він знав, що поліція вже має зразок його ДНК, тож не розбризкував сперму по землі, а мастурбував у пакунок чи щось таке, перш ніж покинути місце злочину, тому їм треба спершу переглянути списки засуджених і поговорити з колегами з відділу моралі.

– Невже ти не припускаєш, що у цьому щось є? – спитала вона.

– Я взагалі нічого не думаю, – одказав Харрі. – Я намагаюся зберегти розум ясним і сприйнятливим.

– Але ж ти маєш якусь власну думку?

– Маю. Гадаю, всі три убивства скоїла одна й та сама людина або люди. Й гадаю, що ми спроможні знайти зв'язок між убивствами, який, у свою чергу, може привести нас до мотиву злочину, котрий – якщо нам неймовірно поталанить – приведе нас до одного чи кількох винних.

– Неймовірно поталанить? Тобто шансів у нас обмаль?

– Та... – Харрі відкинувся у кріслі, заклавши руки за голову. – Літератури про серійних убивць написали кілометри. У кіно поліція зазвичай кличе на допомогу психолога, який, прочитавши кілька рапортів, створює портрет убивці, що неухильно й безпомилково відповідає дійсності. Люди гадають, що фільм «Генрі: портрет убивці-маніяка» – це таке універсальне втілення серійного убивці. Та насправді серійні убивці такі ж різні, як і всі люди взагалі. Вони від решти злочинців різняться єдиним.

– Себто?

– Їх не вдається піймати.

Бйорн Гольм розреготався, але второпав, що недоречно, й знову замовк.

– Але ж це не так? – з надією запитала Кая. – А як же...

– Тобі спали на гадку випадки, коли пощастить визначити почерк, а за цим зрозуміти, хто злочинець. Але згадай усі нерозкриті убивства, які досі вважають поодинокими, бо між ними не спромоглися встановити зв'язку. Таких тисячі.

Кая кинула оком на Бйорна. Той багатозначно кивав.

– Отже, гадаєш, у цьому випадку є зв'язок?

– Атож, – відповів Харрі. – І ми маємо віднайти його, не використовуючи допитів, щоб самим не засвітитися.

– Як же?

– Коли ми працювали у службі безпеки, аналізуючи картинки з погрозами, ми зосереджувались виключно на встановленні ймовірного зв'язку, не допитуючи жодної живої душі. У нас була натовська пошукова система, коли ніхто ще й гадки не мав про Яху чи Гугл. Послугуючись нею, ми мали змогу прослизати всюди й вивчати все, що хоч якось відбивалося у Мережі. Зараз маємо чинити так само. – Він глянув на годинник. – Саме тому я за півтори години лечу в Берген. За три години матиму розмову з однією безтурботною особою, яка, щиро сподіваюся, стане нам у нагоді. Отже, намашуймо салом п'яти. Ми з Каєю вже висловились. Бйорне, що ти маєш?

Бйорн Гольм стрепенувся у кріслі, наче його розбудили. – Що? Чи маю що? Небагато, мабуть...

Харрі обережно помацав вилицю.

– Але щось таки маєш.

– Та нічого. Ані ми у криміналістичному відділі, ані слідчий не знайшли майже нічого про Маріт Ульсен і решту жертв.

– За два місяці, – зауважив Харрі. – Ну ж бо, не тягни.

– Повторюсь ще раз, – провадив далі Бйорн. – Протягом двох місяців ми аналізували, просвічували наскрізь, вдивляючись, поки не заболять очі, у все, що маємо, фотографії, зразки крові, волосини, уламки нігтів тощо. Ми обмірковували двадцять чотири версії того, як убивця спромігся проколоти по двадцять чотири отвори у горлянці двох попередніх жертв у такий спосіб, щоб лінії всіх проколів збігалися в одному місці. Але ніякої відповіді не знайшли. У Маріт Ульсен теж у роті була рана, але ножова і рвана, – жахіття. Коротше, нічого.

– А що з тими камінцями у льосі, де знайшли Боргні?

– Проаналізували. Багато заліза та магнію, трохи алюмінію та кремнію. Так звана базальтова порода. Пориста й чорна. Ну що, тепер ясніше?

– У Боргні та Шарлотти з внутрішнього боку зубів знайшли залишки заліза та колтану. Що це значить?

– Що обох було вбито одним і тим самим пекельним пристроєм, але ми ні на крок не наблизились до розгадки, адже не уявляємо, що то було.

Тиша.

Харрі кахикнув:

– Отже, Бйорне, розповідай.

– Про що?

– Про те, що непокоїть тебе увесь час, поки ми тут сидимо, я ж не сліпий.

Експерт-криміналіст почував щетину на підборідді, не зводячи очей з Харрі. Кахикнув раз. Потім другий. Кинув благальний погляд на Каю. Відкрив рот, знову його закрив.

– Добре, – сказав Харрі. – Тоді переходимо до...

– Це щодо мотузки...

Решта двоє вступились у Бйорна.

– Я знайшов на ній черепашок.

– Он як! – мовив Харрі.

– Але не виявив солі.

Вони знов утупилися в нього.

– Незвична річ, – пояснив Бйорн, – черепашки у прісній воді.

– Тобто?

– Я говорив з біологом, котрий досліджує прісноводні водойми. Черепашка належить ютландському синьочерепашковому молюскові, одному з найдрібніших підвидів, який зустрічається в Норвегії лише у двох озерах.

– Яких же?

– Ейєрен та Люсерен.

– Обидва в Естфолді, – сказала Кая. – Поряд. Великі озера.

– У густонаселеному фюльке, – додав Харрі.

– Соррі, – мовив Гольм.

– М-м-м... А мотузка – чи є якісь ознаки, що вказують, де її придбано?

– Немає. В тому-то й річ. Жодних. Вона взагалі не схожа на жодну мотузку з тих, що я будь-коли бачив. Лише натуральні волокна, ані нейлону, ані будь-яких інших неприродних складників.

– Коноплі, – сказав Харрі.

– Що? – спитав Гольм.

– Коноплі. Мотузки та гашиш виготовляють з однієї рослини. Якщо забажаєш покурити, можна просто заскочити в порт і підпалити швартові біля порома у Данію.

– Це не коноплі, – мовив Гольм, – ігноруючі хихикання

Каї. – Луб'я в'яза та липи. В'яз переважає.

– Справжня кустарна норвезька мотузка, – зауважила

Кая. – Саме такі колись робили на хуторах.

– На хуторах? – здивувався Харрі.

Кая кивнула:

– Колись у кожнім селі була хоч одна людина, яка зналася на тому, як добре сукати мотузки. На місяць опускаєш деревину у воду, щоб розмокла, потім дереш кору та луб'я.

А потім сукаєш. Виходить мотузка.

Харрі з Бйорном повернулися у кріслах до Каї.

– Що таке? – спитала вона розгублено.

- Послухай-но, – мовив Харрі. – Гадаєш, таке всі знають?
- А-а-а, от ти до чого... – сказала вона. – Просто мій дідусь сукав мотузки.
- Ага. Тож для мотузок використовують в'яз та липу?
- Загалом, можна використовувати луб'я будь-яких дерев.
- Дотримуючись якоїсь пропорції?

Кая стонула плечима:

– Звісно, я не фахівець, але, як на мене, незвично сукати мотузку з луб'я різних порід дерев. Пригадую, як Евен, мій старший брат, розповідав, що дідусь використовував лише липу, бо вона погано вбирає воду. Тому свої мотузки йому не доводилось смолити.

– А що ти думаєш, Бйорне?

– Якщо такі мотузки нині – рідкість, тоді, певна річ, дізнатися, де їх виготовили, буде легше.

Харрі підвівся й почав снувати кімнатою туди-сюди. З кожним кроком лінолеум під гумовою підошвою жалісно схлипував.

– Отже, можемо припустити, що виробництво було обмеженим, а продаж – локальним. Чи, Кає, для тебе прийнятна така версія?

– Мабуть.

– Поза тим, можемо також припустити, що місцини, де сукали мотузку й де нею користувалися, розташовані неподалік одна від одної. Ці кустарні мотузки навряд чи подорожували далеко від домівки.

– Досі видається досить правдоподібним, але...

– Вважатимемо таку думку за відправний пункт. Починайте шукати тих, хто сукає мотузку у кустарний спосіб неподалік озер Люсерен та Ейерен.

– Але нині такі мотузки вже ніхто не виготовляє, – заперечила Кая.

– Розстарайтеся, – мовив Харрі, зиркнув на годинника, схопив пальто, що висіло на спинці крісла, й попростував до дверей. – Дізнайтеся, де зробили цю мотузку. Я відштовхуюся від того, що Бельман гадки не має про цих черепашок, адже так, Бйорне?

Замість відповіді Бйорн видушив посмішку.

– Чи можна мені опрацювати версію про убивства на сексуальному ґрунті? – спитала Кая.
– Я б могла поговорити де з ким із відділу моралі. Маю там знайомства.

– Відповідь – ні, – одрізав Харрі. – Загальне правило: всім тримати язика за зубами, надто не паякати з колегами з Управління поліції про те, що ми тут робимо. Схоже, хтось в Управлінні зливає інформацію у КРИПОС, тож обговорюємо все лише з Гуннаром Хагеном.

Кая була розкрила рота, але, помітивши погляд Бйорна, замовкла.

– Але ти можеш зайнятися іншим, – мовив Харрі. – Знайди експерта-вулканолога. І відішли йому результати аналізу цих дрібних камінчиків.

Біляві брови Бйорна здійнялися вгору.

– Пористе чорне каміння – базальтова порода, – нагадав Харрі. – Б'юся об заклад, що це лава. Повернуся з Бергена близько четвертої.

– Мої вітання Управлінню поліції в Бергені, – пробурмотів Бйорн, підіймаючи догори чашку з кавою.

– Я не в Управління, – мовив Харрі.

– Тоді куди?

– До лікарні «Саннвікен».

– Сан...

Двері за Харрі зачинилися. Кая глянула на Бйорна Гольма, котрий досі витріщався на закриті двері, роззявивши рота.

– А що він там робитиме? – поцікавилась Кая. – Він до судового медика?

Бйорн похитав головою:

- «Саннвікен» – це лікарня для душевнохворих.
- Невже? Отже, він навідається до спеціаліста, що знається на серійних убивствах, або що?
- Я ж казав, треба було відмовитись, – сказав Бйорн. – Якщо начальство дізнається, що ми тут затіяли, ми ризикуємо втратити роботу, а наш колега у Бергені...
- Ти про що?
- Вона справді не при тямі.
- Ти натякаєш, що вона...
- На примусовому лікуванні у закритому медичному закладі, ось що я хочу сказати.

Розділ 18

Пацієнтка

Якщо високому поліцейському треба було зробити один широкий крок, то Х'єрсті Рьодсмуен доводилось робити два, і вона все одно не встигала, дрібочучи слідом за ним коридорами лікарні «Саннвікен». За високими вузькими вікнами, що виходили на фіорд, періщив дощ. Сосни та ялинки стояли такі зелені, ніби була весна, а не зима.

Учора, заледве розчувши голос у телефонній слухавці, Х'єрсті Рьодсмуен одразу впізнала його. Ніби чекала на дзвінок. І знала, що проситиме саме про те, про що він справді просив: побалакати з Пацієнткою. Хвору називали Пацієнткою, щоб забезпечити їй повну анонімність після торішньої справи про убивства, які вона розслідувала й через які опинилася там, звідки вийшла: у психіатричній лікарні. Правду кажучи, оговталася вона досить швидко і знову повернулася додому, але преса, котра досі корчилася в істерії через «справу Сніговика», яка вже давно була закрита, доймала її. Якось увечері три місяці тому Пацієнтка зателефонувала Рьодсмуен і спитала, чи можна їй повернутися до лікарні.

– Отже, вона в пристойній формі? – поцікавився поліцейський. – На ліках?

– На перше питання відповідаю «так», – сказала Х'єрсті Рьодсмуен. – А на друге не відповім, оскільки зобов'язана не розголошувати.

Правда ж полягала в тому, що Пацієнтка була зовсім здорова і не потребувала ані ліків, ані госпіталізації. Утім, Рьодсмуен сумнівалася, чи варто дозволяти поліцейському відвідати Пацієнтку, адже він теж брав участь у розкритті «справи Сніговика», тож міг витягнути назовні старі й забуті проблеми. Свого часу як психіатр вона чимраз дужче переконувалася у дієвості витіснення психологічної травми у підсвідомість, у забуття. Щоправда, її колеги такої думки не підтримували. З іншого боку, зустріч із людиною, яка разом з нею розслідувала ту справу, могла б стати для Пацієнтки доброю перевіркою ступеня одужання.

– Маєте півгодини, – попередила Рьодсмуен, перш ніж прочинилися двері у загальну вітальню. – Пам'ятайте: душа вразлива.

Коли Харрі побачив Катрину Братт минулого разу, він не впізнав її. Замість привабливої жінки під тридцять – темноволосої, з саяливою шкірою й очима, на нього дивилося створіння, що скидалося на засохлу квітку: безживне, безумне, тендітне, безбарвне. Тоді він злякався, що зламає їй руку, потиснувши її трохи сильніше.

Тим більшою втіхою було бачити її зараз. Вона здалася старшою, а може, просто втомилася. Коли вона посміхнулася, підвівшись йому назустріч, він побачив у її очах знайомий вогник.

– Харрі Хо! – мовила вона й обняла його. – Як ся маєш?

– Задовільно, – відповів той. – А твої як справи?

– Жах, – поскаржилась вона. – Але зараз значно краще. Вона засміялася, й Харрі зрозумів, що вона знову серед них. Принаймні, переважна її частина.

– А що з вилицею? Болить?

– Тільки коли балакаю чи їм, – сказав Харрі. – Або коли прокидаюся.

– Знайома історія. Ти маєш страшніший вигляд, ніж колись, але мені все одно приємно тебе бачити.

– І мені теж.

– Себто «мені так само приємно тебе бачити», а не «так само маєш страшніший вигляд»?

Харрі посміхнувся:

– Вгадала.

Він роззирнувся. Решта пацієнтів сиділи, чи то вглядаючись у вікно, чи не зводячи очей зі схрещених рук, або просто уп'явшись поглядом у стіну. Не скидалося, щоб вони з Катриною когось зацікавили.

Харрі розповів про те, що трапилось, відколи вони востаннє бачились. Що Ракель та Олег поїхали за кордон невідькуди. Про Гонконг. Що батько нездужає. Про справу, якою займається. Вона засміялася, коли він застеріг, щоб вона нікому про це не розповідала.

– Що таке? – спитав Харрі.

– Правду кажучи, мене тут прагнуть здихатися, вважаючи, що я здорова й лише займаю чуже місце. Але мені подобається це місце. Годують кепсько, але тут безпечно. У мене є телевизор, і я можу приходити й іти, коли заманеться. Може, повернуся додому за місяць-два, хтозна.

– Хтозна?

– Авжеж. Божевілля приходить і проходить. Тобі щось потрібно?

– А чого б тобі хотілось?

Вона довго дивилася на нього, перш ніж відповіла:

– Окрім бажання, щоб ти палко запрагнув мене трахнути, я б воліла тобі допомогти.

– Саме цього я й хочу.

– Що – трахнути?

– Щоб ти мені допомогла.

– Дідько. То пусте. То в чому річ?

– Маєте тут комп'ютер із доступом до Інтернету?

– Маємо спільний комп'ютер у спільній вітальні, але він не підключений до Інтернету.

Вони не ризикують. Отож ним послуговуються лише для того, щоб розкласти пасьянс. Але у моїй палаті є власний комп'ютер.

– Скористайся спільним. – Харрі добув з кишені USBмодем і перекинув через стіл. – Це «мобільний офіс», так його назвали у крамниці. Треба лише встромити...

– ...в один з роз'ємів для USB, – сказала Катрина, узявши модем і сховавши його у кишеню. – А хто платитиме абонентську плату?

– Я, себто Хаген.

– Ох і побавлюся я сьогодні у Мережі. Чи є якісь гарячі порносайти, про які мені варто знати?

– Можливо. – Харрі підсунув течку. – Тут рапорти. Три вбивства, три імені. Хочу, щоб ти зробила те ж саме, що й у «справі Сніговика». Знайшла зв'язок, який ми не завважили. Чи ти чула щось про цю справу?

– Так, – мовила Катрина, не глянувши на течку. – Вони всі жінки. Ось тобі й зв'язок.

– Ти читаєш газети...

– Інколи. А чому ти гадаєш, що це не просто випадкові жертви?

– Я нічого не гадаю. Я шукаю.

– Але гадки не маєш, що саме?

– Саме так.

– Одначе ти певен, що злочинець у випадку з Маріт Ульсен той самий, що й убивця решти двох? Як я розумію, спосіб убивства геть інший.

Харрі посміхнувся: Катрина приховує, але вона завжди дуже пильно стежить за всіма подробицями, які є в газетах.

– Ні, Катрино, я не впевнений. Але як я зрозумів, ти дотримуєшся тієї ж думки, що й я.

– Певна річ. Ми ж із тобою обоє рябє, чи ти забув?

Вона засміялася і враз стала колишньою Катриною, а не просто тінню тієї ексцентричної слідчої, з якою він заледве встиг познайомитися, як усе полетіло шкереберть. На свій подив, Харрі відчув, як у горлі застряг клубок. Бісова різниця часових поясів.

– Як гадаєш, зможеш допомогти?

– Знайти те, на що КРИПОС витратив два місяці? Послугуючись старезним компом у місцевій божевільні? Я навіть гадки не маю, чому ти мене про це просиш. В Управлінні поліції є набагато кращі шукачі в Інтернеті.

– Знаю, але я маю те, чого не мають вони. Те, що я віддати їм не можу. Пароль у безодню.

Вона спантеличено глянула на нього. Харрі озирнувся, аби переконатися, що їх ніхто не почує.

– Коли я свого часу працював у Службі безпеки, то отримав доступ до пошукувочок, які використовує норвезька Служба безпеки для відстеження терористів. Вони застосовують секретні системи доступу в Інтернет, які MILNET, американська військова мережа, створила ще до того, як у вісімдесятих її віддали у комерційне користування через ARPANET. Як ти знаєш, ARPANET перетворилася на Інтернет, але таємні лазівки збереглися. Такі пошукові системи використовують трояни, які самі підбирають паролі та коди й скачують оновлення під час першого введення пароля чи коду. Замовлення квитків на літак, бронювання номерів у готелях, проїзд платними автошляхами, банківські операції в Мережі – ці пошукові системи знайдуть будь-що.

– Я чула про такі пошукові системи, але, чесно кажучи, не вірила, що вони дійсно існують, – відповіла Катрина.

– Існують. Їх почали використовувати у вісімдесят четвертому. Оруеллівське жажіття здійснилося. Але найпрекрасніше в тому, що мій пароль ще дійсний. Я перевіряв.

– То навіщо тобі я? Адже ти можеш впоратись самотужки?

– Системою дозволено користуватися лише Службі безпеки і, як я вже казав, лише за кризових обставин. Справа в тому, що в ній, як і в Гуглі, можна простежити, хто шукач інформації. Тож якщо виявлять, що я чи хтось інший з Управління поліції використовує пошуковик, нам загрожує судове переслідування. Але коли, шукаючи того, хто послав запит, виявлять, що слід веде до спільного комп'ютера у божевільні...

Катрина Братт розреготалася. Це був інший сміх – злий сміх відьмачки.

– Починаю розуміти. Я потрібна тобі не як геніальна слідча Катрина Братт, а... – вона махнула рукою, – як пацієнтка Катрина Братт. Її ж все одно не засудиш, адже вона неосудна.

– Саме так, – усміхнувся Харрі. – Поза тим, ти ще й одна з небагатьох, у кому я впевнений, що нічого не розпатякаєш. До слова: якщо ти й не геніальна, то принаймні кмітливість у тебе вища за середню.

– А, до дупи все це!

– Ніхто не дізнається, що ми тут із тобою затіяли. Але я тобі гарантую, що тут ми з тобою наче The Blues Brothers³⁸.

– On a mission from God!³⁹

– Пароль я на зворотному боці сім-картки написав.

– А чому ти певен, що я упораюсь із цими шукалками? – Вони працюють як Гугл. Навіть я з ними упорався, працюючи у Службі безпеки. – Він криво посміхнувся. – Адже їх розробляли для поліцейських.

Вона глибоко зітхнула.

– Дякую, – мовив Харрі.

– Я нічого ще не обіцяла!

– Як гадаєш, коли ти для мене накопаєш щось?

– Пішов ти! – вона гепнула кулаком по столу.

³⁸ «На завданні від Господа!» (Англ.) Брати Блюз за сюжетом фільму намагаються відродити свою стару блюз-групу, щоб, підзаробивши грошей, врятувати сирітський будинок, у якому зростали. Один з героїв запевняє, що оскільки вони виконують таку місію, то їм ніхто не стане на заваді.

³⁹ Навіщо воно мені? (Англ.)

Харрі зауважив, як на них пильно зиркнув санітар. Харрі витримав дикий погляд Катрини. Перечекав.

– Не знаю, – прошепотіла вона. – Скажімо так: наврядчи я сидітиму серед білого дня у загальній вітальні й послуговуватимуся таємними пошуковиками.

Харрі підвівся.

– Гаразд, я зв'яжуся з тобою за три дні.

– Ти нічого не забув?

– Про що?

– Розповісти, what's-in-it-for-me?⁴⁰

– Гаразд, – відповів Харрі й застібнув плаща. – Тепер я знаю, чого ти хочеш.

– Чого я хочу... – Здивування на її обличчі змінилося зніяковінням, щойно вона второпала сенс його слів, і вона гукнула услід Харрі, котрий уже прямував до дверей:

– Безсоромний нахаба, ось ти хто! Та ще й фантазер!

Харрі сів у таксі, скомандував: «Аеропорт», добув з кишені мобільник і побачив, що було три пропущених дзвінки з одного з двох номерів, які він мав у своєму переліку контактів. Чудово, отже, вони щось таки знайшли.

Він зателефонував.

– Люсерен, – сказала Кая. – Там була майстерня із сукання мотузок, але її закрили п'ятнадцять років тому. По обіді місцевий поліцейський з Утре-Енебака покаже нам це місце. У тій місцині є кілька чоловіг з кримінальним минулим, але всі дрібні правопорушники: крадіжка зі зломом, викрадення автомобілів. Є ще один, засуджений за те, що побив жінку. Але він переслав нам увесь список, і я зараз порівнюю його зі списком осіб, які були засуджені за сексуальні злочини.

– Добре. Заберіть мене у «Гардермоені». Це дорогою до Люсерена.

– Зовсім не з руки.

– Ти маєш рацію. Все одно заберіть.

⁴⁰ Герхардсен Ейнар (1897—1987) – норвезький політик, соціал-демократ, тричі очолював уряд Норвегії.

Розділ 19

Наречена у білому

Швидкість була незначною, «вольво-амазон» пахкав і трусився на вузькій звивистій дорозі між полями та рівнинами Естфолда.

Харрі куняв на задньому сидінні.

– Отож, навколо Люсерена – жодних злочинів на сексуальному ґрунті, – мовив Бйорн.

– Просто нікого не арештували, – уточнила Кая. – Хіба ти не читав опитування у «Верденс ганг»? Лише одна людина з двадцятьох зізнається, що скоїла щось таке, що нині можна назвати сексуальним домаганням.

– А хіба люди, які беруть участь у таких опитуваннях, кажуть правду? Якби я зайшов з панянкою надто далеко, мені б сталося кляпоза згодом викинути це з голови.

– Хіба ти заходив так далеко?

– Я? – Бйорн повернув і пролетів повз трактор, додавши газу. – Ні. Я з тих дев'ятнадцяти. Утре-Енебак. Трясця, як звати того коміка з телека, котрий звідси родом? Того бевзселюка в окулярах із розбитим склом та мопедом? Такий-то з Утре-Енебака. Страшенно смішна пародія.

Кая знизала плечима. Бйорн зиркнув у люстерко, але побачив лише роззявлений рот Харрі.

Місцевий поліцейський, як і було домовлено, чекав їх біля очисних споруд у Вьойєнтанген. Вони припаркувалися. Він назвався Скай, і це дуже сподобалось Бйорну Гольму, а тому вони рушили вниз до плавучої пристані, де на тихій воді гойдалося кілька човнів.

– Ще зарано витягувати човни на воду, – зауважила Кая.

– Цього року крига так і не з'явилася, та й не з'явиться вже, – сказав поліцейський-ленсман. – Це вперше. Я народився у цій місцині, але такого не пригадую.

Вони ступили у широкий човен із пласким дном. Бйорн – дещо обережніше за всіх.

– Та тут неглибоко, – підбадьорила Кая, а поліцейський відштовхнув човна від пірса.

– Так, – мовив він, подивився вниз на воду й завів двигун, рішуче смикнувши за мотузку. – Але мотузьяна майстерня на тому березі, там глибоко. Можна дістатися й суходолом, дорога туди майже доходить, але там такий крутий схил, що інакше як човном не дістатися. – Він пересунув перемикач на передню швидкість. Якийсь птах здійнявся з дерева у глибині ялинкового лісу й застережливо щось прокричав.

– Ненавиджу море, – зізнався Бйорн.

Харрі ледве спромігся розчути його слова через гуркіт двотактного навісного двигуна. Вони ковзали у сірому надвечірньому світлі смугою чистої води поміж очеретяними стінами заввишки метрів зо два, проминули купу гілля, – Харрі припустив, що це боброва хатинка, – і далі, каналом серед напівзатонулих дерев, що скидалися на мангрові зарості.

– Це озеро, – уточнив Харрі. – А не море.

– Один чорт, – відповів Бйорн й одсунувся від борту на середину лави. – Як на мене, немає нічого кращого за суходіл, десь якнайдалі від моря, щоб лише коров'ячий гній та гори.

Канал поширшав, і нарешті перед їхні очі постало озеро Люсерен. Човен, пахкаючи, пропливав повз кам'яні скелі й острівці з покинутими на зиму дачами – видавалось, ніби їхні чорні віконця стежили за чужинцями пильним оком.

– Дачні будиночки від Герхардсена⁴¹, – прокоментував поліцейський. – Тут ніколи не матимеш стресу, як на Золотому березі, де ти просто-таки мусиш змагатися з сусідом, хто має більшу яхту чи розкішнішу прибудову до дачі. – Він сплюнув у воду.

⁴¹ «Не здаватися» (англ.) – пісня із репертуару американського роквиконавця Брюса Спрінгстіна.

– Як же його звати, того чудного коміка з телевізора, котрий походить з Утре-Енебака? – спитав Бйорн, намагаючись перекричати гудіння двигуна. – У нього ще тріснуті окуляри. І мопед.

Ленсман прісно глянув на Бйорна Гольма й стенив плечима.

– Мотузьяна майстерня, – мовив він.

Попереду, майже біля самісінької води, Харрі побачив стару видовжену дерев'яну споруду, що самотньо здіймалася під схилом пагорба. З двох боків її щільно оточував ліс. Поруч із майстернею, уздовж гірського прямовисного схилу, йшли сталеві рейки, що згодом губилися у чорній воді. Клоччя червоної фарби звисали зі стін майстерні, а вікна та двері зяли дірами без скла. Харрі примружився. Сутеніло, й видавалось, ніби в одному з вікон стоїть чоловік у білому, не зводячи з них очей.

– Тряся, справжній будинок з примарами, – засміявся Бйорн.

– Саме так і кажуть, – згодився поліцейський Скай і заглушив двигун.

У несподіваній тиші вони почули, як сміх Бйорна луною відгукнувся на протилежному березі, й ураз за ним пролунав поодинокий овечий дзвіночок, що долинув до них через усе озеро.

Кая зістрибнула на берег і хвацько, мовляв, для неї то звична річ, прив'язала причальний канат до напівзгнилого позеленілого стовпчика, який стирчав поміж латаття.

Із човна вони стрибнули на величезні кругляки, котрі правили за причал. Зайшли у дерев'яний одвірок і опинилися у якомусь довгому, вузькому й порожньому приміщенні, яке відгонило риб'ячим жиром та сечею. Ззовні будівля видавалася коротшою, частково її приховував густий ліс. Завширшки майстерня була всього метрів зо два, але завдовжки від краю до краю – не менш як шістдесят.

– Тут ставали з двох кінців майстерні й зсукували мотузку, – пояснила Кая перш, ніж Харрі прохопився спитати.

В одному кутку валялися три пляшки з-під пива, й було помітно, що хтось намагався розкласти вогнище. На протилежній стіні, перед кількома відірваними дошками, висіли сітки.

– Після Сімонсена охочих взяти собі майстерню не знайшлося, – пояснив поліцейський і озирнувся. – Отак і стоїть відтоді порожня.

– А навіщо тут рейки?

– По-перше, для того, щоб спускати та підіймати човен, на якому привозили колоди. А ще для того, щоб утримувати колоди під водою, поки вони просякнуться добряче. Він прив'язував стовбури до вагонеток, які досі, мабуть, ще стоять у сараї. А потім пускав вагонетки у воду й підіймав за кілька тижнів, коли деревина вже набувала потрібних кондицій. Практичний хлопець, цей Сімонсен.

Усі сіпнулися, коли у лісі, просто за стіною, почулось бекання.

– Вівця, – сказав поліцейський, – чи, може, олень.

Вони пішли слідом за ним вузькими сходами на горішній поверх. Посеред кімнати стояв величезний довгий стіл. Обидва кінці кімнати, подібної до коридору, зникали у темряві. Під підвіконням лежали скалки розбитого скла, у вікна дмухав вітер, тихо посвистуючи й шарпаючи побитий міллю весільний серпанок на жінці, що вдивлялася в озеро. Це був манекен, нижче тулуба виднівся скелет: чорний залізний штатив на коліщатах.

– Сімонсеніві вона правила за опудало, – пояснив Скай, кивнувши на постать.

– Страшнуvато, – мовила Кая, підійшла до поліцейського і, зіщулившись, застєбнула щільніше куртку.

Поглянувши на неї, він криво посміхнувся.

– Тутешні дітлахи боялися її до смерті. Дорослі казали, що при повні вона блукає околицями, шукаючи свого коханого, котрий покинув її весільного дня. І що її появу супроводжує скрегіт незмашених коліщаток. Я ж теж виріс неподалік, у Хаге.

– Правда? – здивувалася Кая, а Харрі стримав посмішку.

– Так, – мовив Скай. – До речі, це єдина жінка з оточення Сімонсена, про яку відомо. Він був самотній вовк. Але мотузки сукав ловко.

Бйорн Гольм, що стояв за їхніми спинами, підняв шмат мотузки, що висіла на цвяху.

– Хіба я казав, що тут можна щось чіпати? – спитав поліцейський, не обертаючись.

Бйорн поспіхом повісив мотузку на місце.

– О'кей, шефе, – мовив Харрі й посміхнувся крізь зуби. – Чи можна узагалі тут щось чіпати?

Ленсман кинув на Харрі оком оцінююче.

– Ви мені ще не розповіли, у чому річ.

– Це цілком таємно, – мовив Харрі. – Перепрошую. Економічні злочини. Ви ж самі розумієте.

– Он як? Якщо ви – саме той Харрі Холе, то ви розслідуєте убивства.

– Ет, – мовив Харрі, – цього разу це інсайдерські операції, незаконна купівля акцій, ухилення від сплати податків і фальшування. Усі в житті мостять шлях нагору.

Поліцейський Скай примружився. Знову прокричав птах.

– Звісно, ви маєте рацію, Скаю, – мовила Кая, зітхнувши. – Саме я мала б подбати про те, щоб Управління видало ордер на обшук, але ж ви знаєте, що у нас бракує людей, і ми б зекономили чимало часу, якби мали змогу... – Вона посміхнулася милою усмішкою, показуючи гостренькі білі зубки й киваючи на мотузку.

Скай поглянув на неї. Гойднувся туди-сюди на підборах гумових чобіт. Потім кивнув головою.

– Я чекатиму на вас у човні, – сказав він.

Бйорн одразу взявся до справи. Поклав шмат мотузки на довгий стіл, відкрив маленький наплічник, який привіз із собою, увімкнув кишеньковий ліхтарик з мотузочкою, на кінці якої було причеплено рибальський гачок, закріпив гачок на стелі поміж двома дошками. Добув ноутбук, переносний мікроскоп, що скидався на молоток, під'єднав його до USB-роз'єму у ноуті, перевірів, чи передає мікроскоп зображення на екран, а потім відкрив світлину, яку скинув на ноутбук перед від'їздом.

Харрі став поруч із нареченою й поглянув униз на озеро. У човні миготів цигарковий вогник. Він глянув на рейки, що занурювалися у воду. Глибочінь. Харрі ніколи не полюбляв купатися в прісній воді, надто після того, як вони з Ейстейном вирішили прогуляти уроки, поїхали на озеро Хауктьєрн і стрибнули з Чортового бескиду, який, за чутками, мав двадцять метрів заввишки. І Харрі – саме у мить, коли вже мав пірнути у воду, – раптом зауважив перед собою у воді гадюку, а потім над його головою зійшлася крижана скляно-зелена пільма. У паніці він, певно, вихлестав половину озера і вже був вирішив, що більше ніколи не побачить ні денного світла, ні вдихне повітря.

Відчувши знайомі пахощі, Харрі зрозумів, що Кая стоїть у нього за спиною.

– Бінго, – почули вони тихий голос Бйорна позаду.

Харрі повернувся до нього:

– Той самий тип мотузки?

– Безсумнівно, – відповів Бйорн, тримаючи молоткоподібний мікроскоп біля кінчика мотузки й клацаючи кнопками. – Липа та в'яз. Товщина й довжина волокон однакові. Але найприкметніше – свіжий зріз на кінці мотузки.

– Що?

Бйорн показав на екран.

– Ліворуч – зображення, яке я прихопив із собою. На ньому кінчик мотузки з Фрогнер-парку, двадцятип'ятикратно збільшений. А на цій світлинці у мене чудовий...

Харрі заплющив очі, щоб ще краще насолодитися словом, яке, він це знав, ось-ось прозвучить:

– ...збіг.

Він досі не розплющив очей. Мотузка, на якій повісили Маріт Ульсен, не просто виготовлена у цьому місці, її відкрадено від тієї, яка зараз лежить перед ними. Й зріз зовсім недавній. Отже, убивця нещодавно стояв саме на тому місці, де оце стоять вони. Харрі принохався.

На вулиці стояла темрява, хоч в око стрель. Харрі заледве спромігся роздивитися, як щось забіліло у віконній проймі, коли вони відпливали.

Кая сіла поруч з Харрі на носі човна. Щоб він мав змогу розчути її крізь ревіння двигуна, вона мусила нахилитися до нього дуже близько.

– Людина, яка взяла звідси мотузку, має чудово знатися на тутешніх місцях. І між цією людиною та убивцею не може бути багато ланок.

– Гадаю, цих ланок узагалі немає, – мовив Харрі. – Зріз зовсім свіжий. Малоймовірно, щоб мотузка змінила багато рук.

– Отже, ця людина знається на місцевості, може, має тут дачу, – міркувала Кая вголос. – Або він тут виріс.

– Але нащо потрібно їхати так далеко, у покинуту мотузяну майстерню, щоб розжитися кількома метрами мотузки? – спитав Харрі. – Скільки у крамниці беруть за довгу мотузку, кілька сотень?

– Може, випадково опинився неподалік і знав, що тут є мотузки.

– Гаразд, отже, він мешкав на одній із дач неподалік. Адже решті, щоб дістатися майстерні, потрібно переплисти човном. Ти складеш...

– Звісно, я складу перелік сусідів, які мешкають найближче. До слова, я знайшла тобі вулканолога. З Геологічного інституту. Фелікс Рьост. Фахівець з вулканів. Із тих, хто подорожує світами, спостерігає за вулканами, виверженнями тощо.

– Ти з ним розмовляла?

– Лише з його сестрою. Вони мешкають разом. Вона просила мене написати йому на скриньку чи відправити есемеску. Інакше він просто ні з ким не спілкується. Окрім того, на той час він був відсутній – десь у шахи грав. Я відправляю йому камінчики та матеріали.

Вони ковзали зеленим каналом у бік пристані. Бйорн тримав кишеньковий ліхтарик, який освітлював їм шлях і правив за дороговказ, – над водою вже скупчувався туман. Скай заглушив двигун.

– Погляньте-но, – прошепотіла Кая і ще міцніше пригорнулася до Харрі. Він глянув туди, куди жінка показувала пальцем, і знову відчув її запах. В очерети за пристанню з туману ковзнув великий білий самотній лебідь – просто в жмут проміння від кишенькового ліхтарика.

– Святий Боже, яка... краса... – зачаровано прошепотіла Кая, засміялась і швидко стиснула його руку.

Скай провів їх до очисних споруд. Вони вже посідали у «вольво», як Бйорн гарячково опустив скло й гукнув услід ленсманові:

– ФРИТЬОФ!

Скай, зупинившись, повільно розвернувся. На його грубо витесане беземоційне обличчя падало світло від одного з ліхтарів.

– Клоун з телепередачі, – прокричав Бйорн. – Фритьоф з Утре-Енебака!

– З Утре-Енебака? – перепитав Скай і сплюнув. – Уперше чую.

Коли автівка за двадцять п'ять хвилин завершила на шосе біля сміттєспалювального заводу в Грьонму, Харрі мовив до всіх:

– Маємо підлаштувати витік цієї інформації в КРИПОС.

– Що? – водно перепитали Бйорн та Кая.

– Я розмовляв з Беатою. Вона відправить нагору рапорт про те, що ці дані добули її люди з криміналістичного відділу, а не ми.

– Навіщо? – спитала Кая.

– Якщо вбивця мешкає неподалік Люсерена, потрібно буде вчинити обшук усіх будинків, а ми не маємо ані таких можливостей, ані людей.

Бйорн Гольм стукнув кулаком об кермо.

– Знаю, – мовив Харрі. – Найголовніше – схопити його, а хто саме це зробить, уже не так важливо.

Решту шляху вони подолали у цілковитій тиші. Неширість щойно промовлених слів висіла в повітрі, мов луна.

Розділ 20

Ейстейн

І все-таки електрику відрізали. Харрі, стоячи в коридорі, кілька разів клацнув вимикачем.

Потім так само у вітальні.

Затим, вмостившись у кріслі з підголовником, утупився в темряву.

Він ще сидів у кріслі, коли задзеленчав мобільний.

– Холе.

– Фелікс Рьост.

– Хто? – перепитав Харрі. За голосом – говорила маленька тендітна жіночка.

– Це Фріда Ларсен, його сестра. Він попросив мене зателефонувати вам і повідомити, що камінці, які ви передавали, – то мафітова базальтова лава. Зрозуміли?

– Заждіть! Що таке «мафітова»?

– Це гаряча лава більше тисячі градусів, з низькою в'язкістю, тому, розтікаючись під час виверження, поширюється на значну відстань.

– А вона може походити з Осло?

– Ні.

– Чому? Адже місто зведене на лаві.

– На старій лаві. А ця лава – свіжа.

– Наскільки свіжа?

Він розчув, що вона, затуливши слухавку рукою, розмовляла з кимось. Чи з чимось. Іншого голосу він не почув. Вочевидь, їй відповіли, бо вона майже відразу заговорила:

– Він сказав – від п'яти до п'ятдесяти років. Але якщо ви замірились шукати вулкан, з якого вона походить, матимете чимало роботи. У світі більше півтори тисячі діючих вулканів. І це лише ті, про які знають. Якщо маєте ще питання, зв'язатися з Феліксом можна електронною поштою. Ваша асистентка має адресу скриньки.

– Але ж...

Вона вже від'єдналася.

Він розмірковував, чи варто передзвонити, але змінив думку і набрав інший номер.

– «Осло-таксі».

– Привіт, Ейстейне, це Харрі Хо.

– Жартівник, Харрі Хо помер.

– Не зовсім.

– Тоді це я помер.

– Чи не бажаєш підвезти мене з Софієсгате до батьківської оселі?

– Ні, не бажаю, але все-таки відвезу. Зараз лишень виконаю одне замовлення. – Ейстейн розреготався й закашлявся. – Харрі Хо. Хай йому грець... Дзенькну, коли приїду.

Харрі поклав слухавку, пішов у спальню, у світлі вуличного ліхтаря, що світив у вікно, склав речі у дорожню сумку, забрав кілька дисків з вітальні, підсвічуючи собі мобільним. Блок сигарет, наручники, службова зброя.

Потім знову сів у крісло й, користуючись темрявою, став повторювати вправи з револьвером. Завів будильник на наручному годинникові, повернув барабан на своєму «Сміт-Вессоні», розрядив і знову зарядив його. Чотири патрони вийняв, чотири встромив знову без поспіху – пальці вправні. Знову прокрутив барабан, щоб останній патрон став першим. Стоп. Дев'ять шістдесят шість. Майже на три секунди довше за його особистий рекорд. Він відкрив барабан. Похибка. Перша камера, яка була готова до пострілу, виявилася однією з двох порожніх. Отже,

його вбито. Він повторив вправу. Дев'ять п'ятдесят. І знов убито. Коли Ейстейн зателефонував через двадцять хвилин, він уже міг упоратися за вісім секунд і шість разів був убитий.

– Іду, – мовив Харрі.

Він вийшов на кухню. Глянув на дверцята під мийкою. Завагався. Потому схопив світлин Ракель та Олега й засунув у внутрішню кишеню.

– Гонконг? – пирхнувши, перепитав Ейстейн Ейкелан. Він повернув своє грубе пропите обличчя, прикрашене чималим носом і смутними обвислими вусами, до Харрі, що сидів на пасажирському сидінні. – Якого дідька тебе туди понесло?

– Та ти ж мене знаєш, – сказав Харрі, коли Ейстейн зупинився на червоне світло біля готелю «Редіссон-САС».

– Дідька лисого я тебе знаю, – відповів Ейстейн, роблячи крутня з цигарки. – Чого б це я мав тебе знати?

– Але ж ми зростали разом, чи ти забув?

– То й що? Ти вже тоді був потайний, Харрі.

Задні дверцята розчинилися, й на заднє сидіння гепнувся чоловік у пальті.

– Аероекспрес. Б'юпортен. Хутко.

– Зайнято, – сказав Ейстейн не обертаючись.

– Маячня. Вогник на дашку горить.

– Гонконг – це супер. А чому ти, власне, повернувся? – Даруйте, – нетерпеливився чоловік на задньому сидінні.

Ейстейн встромив цигарку до рота й запалив.

– Телефонував Валянок. Запрошує на вечірку сьогодні увечері. Лише друзі.

– Валянок не має друзів, – заперечив Харрі.

– Отож я так і спитав: «Хто твої друзі?» – «Ти, – відповів він і додав: – А в тебе?» – «Ти», – одказав я. Отже, нас двоє. Ми просто забули про тебе, Харрі. Таке трапляється, коли ти від'їжджаєш у... – Він склав губи трубочкою й смішно вимовив: – Гонконг!

– Агов, там... – почувся із заднього сидіння. – Якщо ви добалакали, може, ми рушимо?

Загорілося зелене, й Ейстейн додав газу.

– То ти прийдеш? Додому до Валянка?

– Там так тхне, Ейстейне.

– Але у нього холодильник набитий напхром.

– Даруй, не в гуморі я для вечірок.

– Не в гуморі для вечірок? – здивувався Ейстейн і стукнув долонею об кермо. – Що ти знаєш про те, у якому гуморі треба бути на вечірці, Харрі? Ти ж завжди уникав усіх вечірок. Пригадуєш? Ми купили два пива, зібралися їхати до когось додому у Нурдстранн, там ще дівок до біса було. Аж раптом ти пропонуєш, щоб ти, я та Валянок поїхали у штольні й нажлуктились там утрюх.

– Агов, до аероекспреса не цим шляхом... – верескнув голос на задньому сидінні.

Ейстейн знову загальмував на червоне, прибрав з обличчя своє ріденьке волосся, що діставало йому до плечей, і обернувся до заднього сидіння:

– Отам ми й залишилися. Нажлуктились, як свині. І раптом він затягує «No Surrender»⁴², а Валянок почав жбурляти в нього порожніми пляшками.

– Послухайте-но, – проскиглив чоловік, тицяючи пальцем у скельце годинника «Таг Хоер». – Мені *конче потрібно* встигнути на останній літак до Стокгольма.

– Гарно було біля штолень, – додав Харрі. – Найкращий краєвид на місто.

– Еге ж, – згодився Ейстейн. – Якби союзники лише спробували, німці б їх усіх уколошкали.

⁴² Тербовен Йозеф – рейхскомісар Гітлера у Норвегії під час Другої світової війни.

– Авжеж, – усміхнувся Харрі.

– Розумієш, ми заприсяглися, й обіцянки ніхто ще не зраджував, – ні він, ні я, ні Валянок, – пояснив Ейстейн чоловікові у костюмі, котрий відчайдушно вдивлявся у темряву за склом, силкуючись побачити вільне таксі. – Якщо прийдуть ці бісові союзники, ми їх усіх поб'ємо на решето. Отак! – Ейстейн підняв уявного автомата й, націлившись на чоловіка, натиснув на спуск. Чоловік із жахом глянув на пришепелуватого водія й аж завоктав, так що дрібні краплини слини крапнули на відпрасовані чорні штани. І, судомно зітхнувши, розчахнув навстіж дверцята й вивалився у дощ.

Ейстейн розреготався.

– Ти засумував за домівкою, – сказав він. – Тобі знову захотілося танцювати з Кіллер Квін у ресторані «Екеберг».

Харрі засміявся й захитав головою. У боковому склі він зауважив, що чоловік кинувся у бік Національного театру.

– Це через мого батька. Він хворіє. Йому небагато лишилось.

– Трясця! – Ейстейн знову натиснув на газ. – Добрячий він чолов'яга.

– Дякую. Я подумав, ти маєш знати.

– Авжеж. Скажу своїм старим.

– Приїхали, – мовив Ейстейн, коли вони припаркувалися біля гаража коло жовтого дерев'яного особнячка в Уппсалі.

– Еге, – відповів Харрі.

Ейстейн затягнувся так різко, що здавалось, цигарка от-от спалахне, – глибоко, до самісіньких легенів, і випустив дим із довгим булькотливим хрипом. Потім, схиливши голову на плече, струсив попіл у попільничку. У Харрі солодко шпигнуло в серці. Скільки разів він уже бачив Ейстейна саме за цим заняттям, бачив, як він відхиляється убік, наче цигарка така важка, що він просто втратить рівновагу. Схилена набік голова. Попіл сиплеться на долівку у шкільній курилці, в порожню пляшку з-під пива на вечірці, куди вони заявили без запрошення, на холодну сиру бетонуву долівку в штольні.

– Життя страшенно несправедливе, – мовив Ейстейн. – Твій батько не пив, ходив на прогулянку щонеділі й працював учителем. А мій батечко чаркував, працював на фабриці «Кадок», де всі нажили собі астму й якийсь дивний висип, і не рухався ані на міліметр, щойно діставався дивана. І здоровий, як віл.

Харрі пам'ятав фабрику «Кадок». Чи то «Кодак», якщо читати назву у зворотному напрямку. Хазяїн, котрий походив із Сюнмьоре, прочитав, що власник назвав свою фабрику фотоапаратів «Кодак» тому, що цю назву легко вимовити й запам'ятати будь-якою мовою світу. Але «Кадок» закрили й забули про неї багато років тому.

– Усе минає, – мовив Харрі.

Ейстейн кивнув, ніби стежив за напрямком його думок.

– Зателефонуй, якщо матимеш потребу, Харрі.

– Гаразд.

Харрі дочекався, поки затихне скрегіт коліс по гравієвій доріжці, потім відчинив двері і зайшов. Увімкнувши світло, постояв, поки двері за ним не зачинилися. Запах, тиша, світло, що впало на гардеробну, – все промовляло до нього, ніби він занурився у басейн зі споминами. Вони огорнули його, зігріли так, що перехопило подих. Він стягнув з себе плащ і роззувся. А потім почав обходити кімнати. З однієї в іншу. З року в рік. Від батька з матір'ю до Сестрени та й врешті до власної персони. Його хлоп'яча кімната. Плакат з «The Clash», саме той, на якому вони ось-ось розтрощать гітару об землю. Він ліг на постіль, вдихнув запах матраца. Й заплакав.

Розділ 21

Білосніжка

Була за дві хвилини восьма. Мікаель Бельман ішов угору вулицею Карл-Юханс-гате, однією з найскромніших головних вулиць міста. Він знаходився у самій серцевині Норвезького королівства, у нульовій точці, на перетині осей. Ліворуч – університет із науками, праворуч – Національний театр із культурою. За спиною, у Палацовому парку, – правлячий королівський дім. А попереду – влада. Зробивши триста кроків, рівно о восьмій він зійшов кам'яними сходами до головного входу у стортинг. Будівля, як і більшість будівель у місті, не була ані великою, ані величною. То й охорону мала незначну. За охоронців правили ще й двійко левів з грорюдського граніту обабіч пагорка, що височів тут.

Бельман підійшов до дверей, котрі безшумно розчинилися ще перед тим, як він устиг штовхнути їх. Увійшов і зупинився, роззираючись навсібіч. Перед ним виріс охоронець, увічливо, але рішуче показуючи у бік рамки металошукача марки «Джилардоні». За десять секунд вона показала, що Мікаель Бельман не озброєний і з металевих речей має лише пряжку на ремені.

Расмус Ульсен чекав на нього, прихилившись до стійки бюро перепусток. Худючий чоловік Маріт Ульсен потиснув комісарові руку й рушив уперед, наче на автопілоті, увімкнувши свій голос гіда:

– Стортинг, триста вісімдесят співробітників апарату, сто шістдесят дев'ять депутатів. Зведений у 1866 році за проектом Еміля Віктора Лангледа. До слова, він був шведом. Це Сходова зала. Мозаїка з каменю називається «Суспільство», створена Ельсе Хаген у 1950-му. Портрети королів написані...

Вони піднялися у хол, котрий Мікаель не раз бачив по телевізору. Кілька людей спішно проминули їх – лише незнайомці. Расмус пояснив: щойно закінчилась нарада однієї з комісій, але Бельман його не слухав. Він думав про те, що все це – коридори влади. Він розчарувався. Гаразд, усе навколо золоточервоне, але де ж велич, урочистість, те, що мало б сповнювати серця шанобливим трепетом перед тими, хто править? Бісова невибагливість, вада, якої ця маленька й донедавна бідна демократична країна на півночі Європи ніяк не позбудеться. Але він, Бельман, повернувся сюди. І якщо йому там, серед вовків Європолу, не вдалося дістатися вершини, то він напевно досягне вершин тут, підім'явши карликів та другосортних копів.

– Під час війни всю будівлю займала контора Тербовена⁴³. Нині ніхто таких величезних офісів не має.

– Що ви можете розповісти про свій шлюб?

– Перепрошую?

– Ви з Маріт сварилися?

– Е-е-е... ні. – Расмус Ульсен розгубився. Він закрокував швидше. Ніби намагаючись утекти від поліцейського чи принаймні сховатись якнайдалі від тих, хто міг їх почути. Тільки коли вони зникли за зачиненими дверима офісу Ульсена в секретаріаті фракції, він видихнув полегшено. – Звісно, було всяке. Ви одружений, Бельмане?

Мікаель Бельман кивнув.

– Тоді ви напевно розумієте, що я маю на увазі.

– Вона вас зраджувала?

– Ні. Мені видається, це я цілком упевнено можу виключити.

⁴³ «...далеко» та «а що лишилось, ще треба віднайти» (англ.).

«Бо вона була така товста?» – так і кортіло спитати Бельману, але він не став, бо отримав те, чого прагнув. Розгубленість, тремтливі повіки, майже непомітне звуження зіниць.

– А ви, Ульсене, ви її зраджували?

Та сама реакція. На додачу – червоні плями на чолі під глибокими зализинами. Затим коротка й непохитна відповідь:

– Ні, правда, ні.

Бельман схилив голову набік. Він не підозрював Расмуса Ульсена. Але чому ж він мучить людину такими запитаннями? Відповідь така ж проста, як і неприємна. Бо йому більше нікого було підозрювати. У КРИПОСу немає інших зачіпок. Він просто вихлюпнув на цього безпорадного чоловіка своє безсилля.

– А ви, комісарє?

– Що я? – спитав Бельман, стримавши позіх.

– Чи зраджуєте дружину?

– Моя дружина надто принадна жінка, – усміхнувся Бельман. – Крім того, маємо двійко дітей. Ви з дружиною діток не мали, а через це часом кортить... побавитися. За моїми джерелами, нещодавно у вас із дружиною були проблеми.

– А джерело, певно, сусідка? Маріт часом теревенила з нею, було й таке. Кілька місяців тому дружина трохи приревнувала мене. На профспілкових курсах я завербував у партію одну молодесеньку панянку. Саме так ми з Маріт колись познайомились, тож...

Голос Расмуса Ульсена раптом стих. Бельман зауважив, що його очі затуманилися.

– Нічого не було. Але Маріт на кілька днів поїхала в гори, щоб оговтатись. А потім усе знову налагодилось.

У Бельмана задзеленчав мобільний. Він добув його з кишені, глянув на екран і відповів коротко «так». Відчув, як закалатало серце й заклекотала лють, поки він вислуховував голос у слухавці.

– Мотузка? – перепитав він. – Люсерен? Тобто... Утре-Енебак? Дякую.

Він поклав телефон до кишені пальта.

– Маю бігти, Ульсене. Дякую, що знайшли час.

Дорогою до виходу Бельман на мить зупинився, зміряв поглядом контору колишнього німецького рейхскомісара, а потім закрокував далі.

Перша ночі. Харрі, сидючи у вітальні, слухав, як Марта Вайнрайт співає про «...far away» і «whatever remains is yet to be found»⁴⁴.

Він почувався геть виснаженим. Перед ним на журнальному столику лежав мобільний, запальничка й срібна фольга з коричневою грудочкою всередині. Він її не чіпав. Але йому треба швидше заснути, увійти у ритм, перепочити. У руці він тримав світлину Ракель. У блакитній сукні. Він заплющив очі. Відчув її пахощі. Почув голос: «Дивись!» Її рука швидко штовхнула його. Вода, що оточувала їх, була чорна й глибока, вона пливла плесом, біла, безслівна, невагома. Вітром підняло вуаль, а під нею – молочно-біле пір'я. Її довга струнка шия утворювала знак питання. Де? Вона вийшла на берег: чорний залізний скелет на скрипливих коліщатках. Потім щезла у будівлі. І знову постала на другому поверсі. Навколо ший виднівся зашморг, а поруч стояв чоловік у чорному костюмі з білою квіткою, встромленою у петельку піджака. Перед ними, спиною до вікна, у білім одязі стояв священник. Він читав повільно. Потім озирнувся. Обличчя й руки у нього були білі. Од снігу.

Харрі враз прокинувся.

Закліпав очима у темряві. Почув якийсь звук. Але це не Марта Вайнрайт. Харрі, повернувшись, схопив маленький телефон, що дрижав на журнальному столику.

– Слухаю, – промовив він хрипливим голосом.

⁴⁴ K2 – гора в Пакистані, 8611 метрів над рівнем моря.

- Знайшла, – сказала жінка.
Він підхопився на ліжку.
- Знайшла що?
- Зв'язок. Убитих не троє. Їх – четверо.

Розділ 22

Пошуковець

– Спочатку я спробувала три імені, що ти мені дав, – сказала Катрина Братт, – Боргні Стем-Мюре, Шарлотта Лолле і Маріт Ульсен. І не знайшла нічогосінько. Потім додала всіх, хто зник безвісти за останній рік у Норвегії. Отоді знайшла дещо. Може, стане у нагоді.

– Зажди, – мовив Харрі. Сон йому як вітром звіяло. – А як, хай тобі абищо, ти знайшла список усіх, хто зник безвісти?

– Інтранет, відділ зниклих безвісти, поліція Осло. А ти як гадав?

Харрі застогнав, а Катрина вела далі:

– Там і вигулькнуло ім'я, яке поєднало отих трое. Зрозумів?

– Власне...

– Зниклу жінку звати Аделе Ветлесен, двадцяти восьми років, мешкала у Драммені. У листопаді її цивільний чоловік подав у розшук. Зачіпка знайшлася на сайті Норвезької державної залізниці, у базі продажу квитків. Сьомого листопада Аделе Ветлесен замовила через інтернет квиток на потяг із Драммена до Устаусета. На той же день Боргні Стем-Мюре мала квиток з Конгсберга у те саме місце.

– Устаусет – не пуп землі, – заперечив Харрі.

– Це навіть не місто, а клаптик гірського схилу. Там родини з Бергена за старі гроші понабудували собі гірських хатинок, а потім і туристична спільнота назводила хатинок на верхівках гір, щоб норвежці мали змогу, слідом за Амундсеном та Нансеном, переходити від хатинки до хатинки, на лижах, несучи двадцять п'ять кілограмів на плечах та краплю тваринного страху в душі. Це додає життю гостроти, ти ж знаєш.

– Як тебе послухати, ти наче з власного досвіду розказуєш.

– Родина мого колишнього чоловіка мала таку гірську хатинку. Вони аж такі заможні й поважні, що не мають там навіть електрики та водогону. Бо сауну й джакузі мають лише вискочні.

– А інші зачіпки?

– На ім'я Маріт Ульсен квитка не було. Але зареєстровано, що напередодні вона розплачувалася карткою у вагоні-ресторані такого самого потяга. Заплатила вона о пів на третю пополудні – за розкладом потяг тоді знаходився між станціями Ол та Єйлу – тобто до того, як він прибув до Устаусета.

– Це вже видається менш переконливим, – зауважив Харрі. – Потяг прямував до Бергена, може, вона туди їхала.

– Невже ти гадаєш... – ущипливо почала Катрина Братт, але раптом замовкла, зробила паузу, а тоді приглушено повторила: – Невже ти гадаєш, що я така тупа? У готелі в Устаусеті був зареєстрований номер на двох на одну ніч на ім'я Расмуса Ульсена, а в центральному адресному столі він записаний за тією ж адресою, що й Маріт Ульсен, тож я припустила...

– Так, це її цивільний чоловік. А чому ти шепочеш?

– Бо щойно повз мене промайнув нічний черговий, зрозумів? Слухай-но, отже, ми знаємо, що двоє убитих й одна зникла безвісти побували в Устаусеті одного й того самого дня. Яка твоя думка?

– Це збіг обставин, вартий, звісно, уваги, але все-таки ми не можемо виключити, що це проста випадковість.

– Згода. Тоді слухай далі. Я пошукала Шарлотту Лолле плюс Устаусет, але нічого не знайшла. І тоді зосередила увагу на даті, щоб дізнатись, де могла перебувати Шарлотта, коли ті троє були в Устаусеті. За два дні до того Шарлотта розраховувалась за дизельне паливо на заправці неподалік Хьонефоса.

- Це далеко від Устаусета.
- Але у тому ж самому напрямку від Осло. Я пошукала машину, зареєстровану на неї чи на її ймовірного чоловіка. Якщо вони мають картку розрахунків за проїзд платними автошляхами, можна вистежити їхній маршрут.
- М-м-м...
- Проблема в тому, що вона не мала ані машини, ані цивільного чоловіка, принаймні десь зареєстрованого.
- Вона мала хлопця.
- Цілком можливо. У даних Європарку пошуковик знайшов у гаражі в Єйлу авто, зареєстроване на Іску Пеллер.
- Це за кілька кілометрів звідти. Хто вона, ця Іска Пеллер?
- Якщо вірити кредиткам, вона мешкає у Брістолі, що у Сіднеї, Австралія. Річ у тому, що коли я відстежувала зв'язки з Шарлоттою Лолле, вона вигулькувала кілька разів.
- Можливий зв'язок?
- Наприклад, коли виявляється, що певні люди упродовж останніх років розраховувались картою в одному й тому самому ресторані одночасно, з цього виходить, що ці люди разом їли, а розраховувались кожен за себе. Або що вони ходять в один і той самий фітнес-клуб, записавшись туди одночасно. Чи коли в літаку їхні місця були поруч більше одного разу. Розумієш, до чого я веду?
- Аякже, – мовив Харрі. – Я цілком упевнений, що ти вже перевірила, про яку машину йдеться і що вона...
- Вона їздить на дизпаливі, – відповіла ущипливо Катрина. – Ти хочеш почути решту, чи...
- Ще б пак! Хочу!
- У цих гірських нічліжках, котрі належать туристичній спільноті, забронювати місце заздалегідь не можна. Якщо ти прийшов, а всі місця зайняті, то лягай долі на матраці або у спальному мішку, поклавши під голову килимок. За ніч доведеться заплатити всього сто сімдесят крон, кладеш гроші просто у коробку в хатинці чи залишаєш там конверта з одноразовим платіжним дорученням.
- Отже, сказати, хто й коли ночував у якійсь із нічліжок, неможливо?
- Ні, якщо платиш готівкою. Але якщо залишаєш платіжне доручення, то з твого рахунку перерахують кошти на рахунок туристичної спільноти, вказуючи хатинку й дату ночівлі.
- Уявляю, яка це марудна справа – шукати дані про переказ коштів.
- Та не надто, якщо стане клепки виставити правильні критерії пошуку.
- А її ж не бракує, правда?
- Як бачиш. З рахунку Іски Пеллер двадцятого лютого було знято кошти за два спальних місця у чотирьох хатинках. Між ними – день у дорозі.
- Тобто похід у гори на чотири дні.
- Так. І в найостаннішій, Ховасхютті, вони зупинялися сьомого листопада. Від Ховасхютти до Устаусета півдня ходу.
- Цікаво.
- Найцікавіше в тому, що то за оті два рахунки, з яких зняли гроші за ночівлю у Ховасхютті сьомого листопада. Вгадаєш, чий?
- Спробую. Навряд чи це Маріт Ульсен або Боргні Стем-Мюре. Гадаю, у КРИПОСі виявили б, що обидві жертви були нещодавно в одному й тому ж місці і тієї ж самої ночі. Тож один із рахунків, вочевидь, належав зниклій дівчині, як, ти казала, її звати?
- Аделе Ветлесен. Маєш рацію. Вона заплатила за двох, але я не в змозі, звісно, знайти, з ким вона була.
- А інший рахунок?

– Не надто цікаво. Зі Ставангера.

Поза тим, Харрі, взявши ручку, занотував ім'я та адресу людини, якій належав рахунок, а також адресу Іски Пеллер у Сіднеї.

– Бачу, пошуковець тобі припав до смаку, – зазначив він.

– Еге ж, – зізналася вона. – Наче політ на старому бомбардувальнику. Трохи заіржавілий, заводиться повільно, але якщо вже здійснюється у небо... Святий Боже! То як тобі доробок?

Харрі на мить замислився.

– Ти спромоглася дізнатися, – сказав він, – що зникла безвісти жінка й та, яка, вочевидь, не мала стосунку до справи, були одночасно в однім місці. Нічого надзвичайного. Але ти виявила, що разом з ними була одна з жертв – Шарлотта Лолле. Що дві останні – Боргні Стем-Мюре та Маріт Ульсен – перебували дуже близько до Устаусета. Отже...

– Отже?..

– Мої вітання. Ти виконала свою частину угоди. Стосовно моєї...

– Не розганяйся й зітри глузливу посмішку з обличчя, я ж тебе знаю. Я зовсім не те мала на увазі, я ж не сповна розуму, хіба ти ще не второпав?

У слухавці почулися гудки.

Розділ 23

Пасажир

Вона їхала в автобусі сама. Стіне притулилася чолом до скла, але не з метою милуватися власним відображенням. Вона не зводила очей з порожньої чорної як ніч зупинки. Вона сподівалася, що у автобус зайде хтось іще. Сподівалась, що більше ніхто не зайде.

Тоді він сидів біля вікна в Краббе, перед ним стояло пиво, й він дивився на неї не ворущачись. Плетена шапочка, біляве волосся й навіжені сині очі. Його очі глузували з неї, щипали її, благали, кричали її ім'я. Врешті, вона сказала Матильді, що хоче додому. Але Матильда щойно розбалакалась з якимось американським нафтовиком і хотіла лишитись. Тому Стіне, схопивши пальто, добігла до автостанції й сіла в автобус до Воланна.

Вона дивилася на червоні цифри на табло над головою водія. Сподівалася, що за мить двері зачиняться й вони поїдуть. Лишилася хвилина.

– Слухай-но, Стіне, – мовив він, – як на мене, ти уникаєш мого товариства.

– Ой, привіт, Еліасе, – сказала вона, не відводячи погляду від асфальту, що змокав під дощем. Навіщо вона залізла так далеко в глиб автобуса, так далеко від водія?

– Слухай-но, тобі не варто отак самотній гуляти ночами.

– Невже? – пробурмотіла вона, сподіваючись, що з'явиться хоча б хтось.

– Хіба ти газет не читаєш? Про тих двох дівчат в Осло. Та ще й ця, як її там, депутатка з парламенту. Як її звали?

– Гадки не маю, – відповіла Стіне, відчуючи, як шалено калатає серце.

– Маріт Ульсен, – мовив він. – З Робітничої партії. А двох інших звали Боргні та Шарлотта. Певна, що не пригадуєш цих імен, Стіне?

– Я не читаю газет, – відповіла на те Стіне. Але ж має зайти хоч хто-небудь!

– Усі троє були чудові дівчата, – додав він.

– Отже, ти чудово з ними знався, – мовила Стіне, враз пожалкувавши про глузливий тон у голосі. Це через страх.

– Певна річ, не надто добре, – зізнався Еліас. – Але перше враження було гарне. Знаєш, я з тих, для кого багато важить перше враження.

Вона пильно дивилася на руку, яку він обережно поклав їй на коліно.

– Слухай, – сказала вона і зрозуміла, що навіть одне це слово лунає як благання.

– Що, Стіне?

Вона подивилася на нього. Він мав відкрите, як у дитини, обличчя, очі світилися щирою цікавістю. Їй захотілося загорлати, зірватися з місця, але раптом вона почула чийсь голос. Хтось звернувся до водія. Пасажир. Дорослий чоловік. Він пройшов далі, у глиб автобуса. Стіне намагалася впіймати його погляд, щоб він зрозумів її, але його очі ховалися за крисами капелюха, а сам він зосереджено намагався засунути дрібняки й квиток у гаманець. Вона полегшено зітхнула, коли пасажир сів просто за ними.

– Просто неймовірно, що поліція досі не знайшла між ними жодного зв'язку, – мовив Еліас. – Адже у цьому нічого складного. Вони мали б дізнатися, що всі троє полюбляли ходити у гори. Що вони ночували у хатинці у Ховасхютті тієї ж таки ночі. Як гадаєш, може, я маю піти до них і все розповісти?

– Можливо, – прошепотіла Стіне. Якщо вона поквартиться, то, може, прошмигне повз Еліаса й вискочить з автобуса. Але не встигла вона обміркувати цю думку, як двері зачинилися й автобус поїхав. Вона заплющила очі.

– Я просто не хочу втручатися, розумієш, Стіне?

Вона повільно хитнула головою, не розплющуючи очей.

– Чудово. Тоді я розповім тобі ще про когось, хто був разом з ними. І його ти напевне знаєш.

Розділ 24

Ставангер

– Тьху... Ну тут же й тхне... – мовила Кая.

– Гній, – пояснив Харрі. – Гадаю, коров'ячий. Ласкаво просимо до Єрена.

Ранкове сяйво просотувалося крізь хмари, що висіли над по-весняному зеленими полями. З-за кам'яних загонів корови мовчки супроводжували поглядом їхнє таксі, що прямувало з аеропорту Сула у центр Ставангера.

Харрі нахилився до водія:

– Чи можна їхати трохи швидше? – Він підняв угору посвідчення.

Водій, широко посміхнувшись, натиснув на газ, і авто полетіло по шосе.

– Ти боїшся, що ми вже запізнились? – тихо спитала Кая, коли Харрі знову впав на сидіння.

– Слухавку не бере, на роботі теж немає, – відповів Харрі. Він не хотів продовжувати, адже все й без того було зрозуміло.

Поговоривши з Катриною Братт минулої ночі, Харрі уважно вивчив свої нотатки. Він мав номери, адреси й імена двох людей, які, можливо, живі і які, ймовірно, у листопаді ночували разом з тими трьома, котрі стали жертвами убивств в одній і тій самій хатинці. Зиркнувши на годинник, він вирахував, що зараз у Сіднеї, найпевніше, ранок, і зателефонував на номер Іски Пеллер. Вона відповіла і дуже здивувалася, коли він завів мову про Ховасхютту. Утім, нічого суттєвого розповісти про своє перебування у гірській хатинці вона була не в змозі, адже увесь час пролежала в окремій кімнаті з лихоманкою. Може, через те, що надто довго йшла на лижах у мокрому, наскрізь пропотілому одязі, може, через те, що для недосвідченого лижника це важке випробування – йти на лижах від хатинки до хатинки. Хай там як, а вона заледве доповзла до Ховасхютти, і її подруга, котра була у горах разом з нею, Шарлотта Лолле, негайно вклала її у ліжко. Вона поринула у сповнений видінь сон, тимчасом як тіло її ломило, вона то впрівала, то замерзала. Тож те, що відбувалося у хатинці з рештою мешканців, і взагалі що то були за мешканці, – все обминуло її стороною, бо вони з Шарлоттою поселилися у хатинці першими. Наступного дня вона пролежала у ліжку, поки решта пожилців не покинули хатинку, а потім їх з Шарлоттою на снігоході забрав місцевий поліцейський, котрого спромоглася знайти її подруга. Він одвіз їх до своєї оселі, запропонувавши переночувати, адже, за його словами, готель був ущерть залюднений. Вони спочатку погодились, а потому змінили думку й, сівши на потяг, дісталися до Єйли й переночували в тамтешньому готелі. Шарлотта не розповідала Ісці про вечір у хатинці нічого цікавого. Мабуть, того вечора нічого суттєвого не сталося. За п'ять днів після гірської прогулянки пані Пеллер полетіла з Осло до Сіднея, досі маючи незначну температуру. Після повернення вони з Шарлоттою постійно обмінювалися електронними листами, й жінка не пригадує нічого, що б насторожило її. Аж до тієї миті, як їй повідомили страшну звістку про те, що її подругу знайдено мертвою за старою автівкою на узліссі біля озера Даушеен, зовсім поряд із великим житловим районом столиці.

Харрі обережно, але зрозуміло пояснив Ісці Пеллер, що вони переймаються долею тих, хто був у хатинці того вечора, тож щойно вони побалакають, він має намір зателефонувати голові відділу вбивств Південного поліцейського округу Сіднея Нілу Маккормаку, з яким він колись уже співпрацював. І що Маккормак пояснить їй усе детальніше і хоча Австралія далеко – подбає про те, щоб її охороняла поліція. Йому здалося, що Іска Пеллер поставилася до всього з розумінням.

Харрі зателефонував на інший номер, у Ставангері. Дзвонив чотири рази, але ніхто не відповів. Звісно, він розумів, що само по собі це нічого не значить. Не всі кладуть поруч телефон, лягаючи спати. Але Кая Сульнес, безперечно, чинила саме так. Вона підняла слухавку

після другого гудка, коли він зателефонував, щоб повідомити, що вони вилітають у Ставангер першим літаком і що вона має бути в аеропорту о 6:05. Жінка лише мовила: «Добре».

О пів на сьому вони вже були в аеропорту Осло, Харрі знову зателефонував – ніхто не відповів. За півгодини вони приземлилися в аеропорту Сула, Харрі ще зателефонував. Результат той самий. Дорогою від терміналу до черги на таксі Кая зателефонувала працедавцеві й дізналась, що людина, яка їм потрібна, на роботі вчасно не з'явилася. Вона повідомила про це Харрі, й він, обережно штовхнувши її рукою у спину, провів повз чергу на таксі, заштовхав у машину, у відповідь на гучні протести сказавши лише:

– Дякую, люди, вам теж чудового дня!

Було шістнадцять по восьмій, коли вони прибули за потрібною адресою до білого будиночка у Воланні. Харрі дозволив Каї заплатити за таксі й вийшов з авто, залишивши дверцята розчиненими. Вдивився у безликий білий фасад. Удихнув сире, свіже, але все одно м'яке повітря Західного узбережжя. Зібрався на силі, бо вже знав усе напевне. Може, він і помиляється, але він таки був певен у цьому, як і в тому, що Кая обов'язково подякує, коли таксист випише їй квитанцію.

– Дякую. – Дверцята машини знову зачинились.

Ім'я було написане посередині між двома іншими дзвінками.

Харрі натиснув на дзвінок і почув відлуння десь у глибині помешкання.

За хвилину після трьох марних спроб він натиснув на нижню кнопку.

Літня пані, що відчинила двері, дивилась на них усміхаючись.

Харрі зауважив, що Кая інстинктивно визначила, кому слід почати розмову.

– Добридень, я Кая Сульнес, ми з поліції. На поверсі вище ніхто не відповідає. Ви часом не знаєте, чи є там хто вдома?

– Можливо. Хоча там цілий день тихо, – відповіла пані. Потім, помітивши, як Харрі звів брову догори, поспіхом додала: – У будинку все добре чути. Я чула, як хтось приходив уночі. А оскільки квартиру здаю я, то маю бути в курсі.

– Отже, ви прислухаєтесь? – перепитав Харрі.

– Звісно, але не втручаюся. – Пані зашарілася. – Як на мене, у цьому немає нічого поганого. Я веду до того, що у мене ніколи не було неприємностей з...

– Ми не знаємо... – мовив Харрі.

– Краще піти й перевірити, – озвалася Кая. – Тож якщо маєте ключі від квартири...

Харрі знав, що зараз у голові Каї снує безліч думок, як краще висловитися, й нетерпляче чекав на продовження.

– ...ми б воліли допомогти вам перевірити, чи все в порядку.

Кая Сульнес – кмітлива жінка. Якщо пані, яка здає квартиру, погодиться на їхню пропозицію і вони щось знайдуть, то у протоколі буде зазначено, що їх запросили у квартиру, що вони аж ніяк не перевищили своїх повноважень і не проводили обшуку без ордеру.

Пані вагалася.

– Певна річ, ви можете відімкнути двері й увійти у квартиру вже після того, як ми підемо. А потім викликати поліцію. Або «швидку». Чи...

– Гадаю, буде краще, якщо ви підете зі мною, – мовила пані, у якої на чолі проступила глибока занепокоєна зморшка. – Заждіть, я зараз принесу ключі...

За мить вони увійшли до чистої, прибраної квартири майже без меблів. Харрі враз упізнав гнітючу тишу, характерну для порожніх помешкань, коли ранкова метушня вгадується лише як ледь чутний шум за вікном. Окрім того, він відчув запах клею. Зауважив пару черевиків, але верхнього одягу не було.

У маленькій кухоньці біля мийки стояла велика чашка з чаєм, а на полиці над мийкою – жерстяні слоїки з найрізноманітнішими, невідомими Харрі назвами чаю: «Oolong Tea», «Anji

Bai Cha Tea». Вони пройшли далі. На стіні у вітальні Харрі побачив світлину гори, йому вида-лось, ніби то K2⁴⁵, гімалайська серійна убивця.

– Перевириш? – спитав Харрі, киваючи на двері з сердечком, і попростував туди, де, на його думку, мала бути спальня. Він глибоко зітхнув, натиснув ручку й штовхнув двері.

Постіль не розстелена. У кімнаті прибрано. Вікно ледь розчинене, геть не чутно запаху клею, повітря свіже, як подих дитини. Харрі почув, як хазяйка стала в одвірку за його спиною.

– Дивно, – пробурмотіла вона. – Я ж чула їх уночі. А пішов лише один.

– Їх? – перепитав Харрі. – Ви впевнені, що людей було декілька?

– Упевнена. Я чула голоси.

– А скільки їх було?

– Наче троє.

Харрі відчинив платтяну шафу.

– Чоловіки? Жінки?

– На жаль, у мене не настільки добрий слух.

Одяг. Спальний мішок та наплічник. Ще одяг.

– А чому ви все-таки гадаєте, що їх було троє?

Хазяйка зніяковіла.

– Стукіт. Наче вони теє.. Ви ж розумієте...

– Але ж голосів не було?

Хазяйка поміркувала:

– Ні, жодних.

Харрі вийшов з кімнати й з подивом зауважив, що Кая досі стоїть перед дверима у ванну.

І стояла вона якось дивно:

ніби в обличчя їй дув сильний вітер.

– Щось не те?

– Та ні, – відповіла Кая невимушено. Аж занадто невимушено.

Харрі підійшов і став поряд.

– У чому річ? – спитав він, притишивши голос.

– Я... маю проблему із зачиненими дверима.

– Гаразд... – відповів Харрі.

– Я не жартую...

Харрі кивнув. І саме тієї миті почув звук. Звук відміряного часу, строку, що вичерпується, секунд, що спливають, – швидкі, гарячкові краплини води, котра не те щоб тече й не те щоб крапає. Кран за дверима. Харрі знав, що не помиляється.

– Стій тут, – наказав він.

І штовхнув двері.

Перше, що привернуло увагу: запах клею тут був ще сильніший.

Друге: долі лежала куртка, джинси, труси, футболка, дві чорні шкарпетки, плетена шапка й чорний товстий вовняний светр.

Третє: вода текла невпинною цівкою у ванну, котра була наповнена так, що зайва вода виливалася у зливний отвір на стінці.

Четверте: вода у ванні була криваво-червона.

П'яте: згаслий погляд над заклеєним скотчем ротом голого безживно-білого чоловіка на дні ванни, погляд, звернений убік. Ніби він намагався роздивитися щось у сліпій зоні, когось, кого не зауважив, коли той увійшов.

Шосте: ніяких свідчень насильства, жодних зовнішніх пошкоджень, які б пояснювали такий надмір крові.

⁴⁵ Найефективніший (англ.).

Харрі кахикнув і поміркував, як краще попрохати хазяйку увійти й упізнати свого пожилиця.

Але потреби у цьому не було. Вона вже стояла на порозі ванної кімнати.

– Господи мій Боже! – простогнала вона. – І – наголошуючи на кожному слові: – Господи – мій – Боже! – І нарешті жалібно, із ще більшою надсадою: – Господи мій Боже Ісусе...

– Скажіть, це... – заговорив Харрі.

– Так, – мовила пані здушеним від ридань голосом. – Це він. Еліас. Еліас Скуг.

Розділ 25

Територія

Літня пані затулила рота обома руками й прошепотіла крізь пальці:

– Що ж ти собі заподіяв, любий, дорогий Еліасе?

– Стверджувати напевно, що це він собі заподіяв, не слід, – мовив Харрі, вивівши її з ванної, і допровадив до входних дверей. – Чи можу я вас попрохати, щоб ви зателефонували у відділок поліції у Ставангері й попросили прислати криміналістів. Скажете, що ви на місці злочину.

– На місці злочину? – перепитала вона, широко розплющивши очі. Через уразу вони видавались геть чорними.

– Атож. Саме так і скажіть. Якщо хочете, зателефонуйте за номером сто дванадцять. Гаразд?

– Звісно...

Вони почули, як жінка пошкандибала сходами донизу у своє помешкання.

– Отже, поки вони з'являться, маємо хвилин п'ятнадцять, – мовив Харрі.

Вони роззулися, залишили взуття на сходах і зайшли до ванної в самих шкарпетках. Харрі роззирнувся. У раковині було повно довгого білявого волосся, а на полиці лежала вичавлена туба.

– Скидається на зубну пасту, – сказав Харрі, схиляючись над тубою, але не торкаючись її. Кая наблизилась.

– Суперклей, – констатувала вона. – «Strongest there is»⁴⁶.

– Це той, що у жодному разі не має потрапляти на пальці, так?

– Він діє миттєво. Якщо крапнеш на пальці й потримаєш їх укупі – склеюються намертво.

Доведеться або відрізати їх один від одного, або відривати з м'ясом.

Глянувши спочатку на Каю, Харрі кинув оком на труп у ванні.

– Трясця, – повільно промовив він. – Не може бути...

Комісара поліції Гуннара Хагена гризли сумніви. Можливо, він скоїв найдурніший вчинок за час, поки працює в Поліцейському управлінні. Створивши групу, яка опікується розслідуванням усупереч волі міністерства, він міг накликати проблем. А те, що очолював групу Харрі Холе, могло ці проблеми примножити. Одна з проблем, постукавши в двері, саме завітала до нього. Наразі вона стояла перед ним у подібі Мікаеля Бельмана. Слухаючи його, Хаген зауважив, що дивні ознаки на обличчі керівника КРИПОСу були біліші, ніж зазвичай, ніби хтось підсвічував їх зсередини якимсь розжареним і водночас охолодженим продуктом розпаду атомного ядра – вибухонебезпечним, але до певного часу приборканим.

– Мені напевно відомо, що Харрі Холе разом з двома колегами відвідали Люсерен у зв'язку зі смертю Маріт Ульсен. Беата Льонн з криміналістичного відділу запропонувала нам провести ретельний обшук у всіх дачних будиночках в околицях старої мотузьяної майстерні. Буцімто один з її співробітників виявив, що мотузка, на якій повішено Маріт Ульсен, була саме звідти. Ось такі пироги...

Мікаель Бельман гойднувся на підборах. Він навіть не зняв свого плаща по п'яти завдовжки. Гуннар Хаген мужньо чекав на продовження. Чекати довелось недовго. Інтонація була важко-повільною, наче аж трохи спантеличеною:

– Коли ми поговорили з ленсманом в Утре-Енебаку, він розповів, що серед тих трьох, хто робив обшук, був і славнозвісний Харрі Холе. Тобто ваша людина, Хагене.

⁴⁶ Кафедра – скеля заввишки 604 метри у Західній Норвегії, поблизу Люсе-фіорда.

Хаген змовчав.

– Припускаю, Хагене, ви свідомі того, які наслідки може мати нехтування наказом міністерства.

Хаген так само мовчав, але очей під поглядом Бельмана не опускав.

– Послухайте-но, – Бельман, розстебнувши верхнього гудзика на плащі, сів. – Ви подобається мені, Хагене. Я вважаю вас вправним поліцейським, а мені гарні фахівці стануть у нагоді.

– Тобто тоді, коли КРИПОС заgreбе всю владу собі в руки, адже так?

– Саме так. І така людина, як ви, цілком імовірно, прислужиться мені на якійсь керівній посаді. Ви закінчили військове училище, тож розумієте, наскільки важливе стратегічне мислення, як важливо вміти уникати битв, які все одно не виграєш, знати, коли відступ, – найбільш виграшна стратегія...

Хаген повільно кивнув.

– Гаразд, – мовив Бельман підводячись. – Вважатимемо, що Харрі Холе опинився неподалік Люсерена випадково, це був простий збіг, що не мав жодного стосунку до Маріт Ульсен. І що в майбутньому такі випадкові збіги не повторяться. Ви на моєму боці, Гуннаре?

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.